

**T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI**

**YÜKSEKÖĞRETİMİN FİNANSMANINDA KAYNAK
ARAYIŞLARI VE BÜTÇE UYGULAMALARI: SÜLEYMAN
DEMİREL ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**

**Naif Fıratcan ÇINAR
1130214004**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN
Doç. Dr. Serpil AĞCAKAYA**

ISPARTA 2014

TEZ SAVUNMA TUTANAĞI

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

- - - 302 - 75
Tez Savunması 2

YÜKSEK LİSANS
TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

(İkinci kez sınava girenler için)

Tarih:27/8/2014

Enstitü Yönetim Kurulunun 27/08/2014 tarih ve sayılı kararıyla oluşturulan jürimiz Maliye Anabilim Dalı Maliye Bilim Dalı YÜKSEK LİSANS öğrencisi Naif Fıratcan ÇINAR 'nın "YÜKSEKÖĞRETİMİN FİNANSMANINDA KAYNAK ARAYIŞLARI VE BÜTÇE UYGULAMALARI: SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ" başlıklı tezini incelemek ve değerlendirmek üzere 27/8/2014 tarihinde saat 10.30'da toplanmış ve adayı tez savunmasına almıştır.

Lisansüstü Yönetmeliği Madde 25 uyarınca adaya dakika süreyle teziyle ilgili sorular yöneltilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tezinin aşağıda belirtilen sebeplerle,

☒ Tezin kabul edilmesine

(Öğrenci, varsa jüri tarafından gerekli görülen düzeltmeleri yaparak, tezinin onaylı son şeklini bir (1) ay içinde Enstitü'ye teslim etmelidir.)

☐ Tezin reddedilmesine

(Öğrenci,yeni tez konusu belirlemelidir.)

*Tez adı değişikliği yapıldı/yapılmadı.

oy birliği/oy çokluğu ile karar verilmiştir.

Gereği için arz olunur.

Jüri	Adı Soyadı	İmza
Danışman	:Doç. Dr. Serpil AĞCAKAYA	
Üye	: Doç. Dr. Ramazan ARMAĞAN	
Üye	: Yrd. Doç. Dr. Ceyda ŞATAF	
Üye:	: Yrd. Doç. Dr. İsmail GÖKDAYI	
Üye	: Yrd. Doç. Dr. Mustafa ÖZTÜRK	

Ek :Her Bir Jüriye Ait Tez Değerlendirme Jüri Raporları

Enstitü Yönetim Kurulu Kararı	Tarih:	Karar No:
Bu form danışman tarafından düzenlenerek 3 gün içerisinde ilgili Anabilim Dalı aracılığı ile Enstitüye teslim edilir.		

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “YÜSKEKÖĞRETİMİN FİNANSMANINDA KAYNAK ARAYIŞLARI VE BÜTÇE UYGULAMALARI: SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadar ki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.

Naif Fıratcan ÇINAR
27/08/2014

ÇINAR, Naif Fıratcan, *Yükseköğretimin Finansmanında Kaynak Arayışları ve Bütçe Uygulamaları: Süleyman Demirel Üniversitesi Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2014.

ÖZET

Türkiye’de yükseköğretim sistemine bakıldığında gerek devlet gerekse de vakıf yükseköğretim kurumlarında nicelik ve nitelik anlamında önemli gelişmeler yaşandığı görülmektedir. Giderek artan yükseköğretim kurumları sayıları ile bunların kontenjanları ve yükseköğretime ayrılan kaynaklar bunların başındadır. Küreselleşmenin beraberinde getirdiği en önemli kavram olan rekabetin de etkisiyle ülkelerin, yükseköğretim finansman sistemlerinin gözden geçirilmesi bir zorunluluk haline gelmiştir.

Küreselleşmeyle birlikte, tüm ülkelerin yükseköğretim politikalarını rekabetçi, yenilikçi bir şekilde dizayn etmeleri; alternatif finans yöntemleri geliştirerek AR-GE ve bilimsel projelerini/çalışmalarını artırmalarının Türkiye’de yükseköğretim sistemine önemli bir katkı sağlayacağını yanında dış rekabette de ülkemizi ön sıralara getireceği değerlendirilmektedir.

2003 yılında kabul edilip 2006 yılında yürürlüğe giren 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu’nun getirdiği yeni kamu mali yönetim anlayışıyla yükseköğretim bütçelerinin analizlerinin 2006 öncesi ve 2006-2012 yıllarında gerek Süleyman Demirel Üniversitesi’nin gerekse Türkiye’de yerleşik devlet yükseköğretim kurumlarının karşılaştırılmalı incelenmesi bu tezin ana unsurunu oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Türkiye’de Yükseköğretim, Bütçe, Üniversiteler, Kamu Hizmeti, Yükseköğretimin Finansmanı.

ÇINAR, Naif Fıratcan, *Seeking Funds for Higher Education Financing and Budget Practices: The Case of Suleyman Demirel University*, Master Thesis, Isparta, 2014.

ABSTRACT

Considering the higher education system in Turkey in both public and private higher education institutions in terms of quality and quantity is observed that there were important developments. A growing number of higher education institutions and their quotas and the resources allocated to higher education is the beginning of them. Globalization has brought together the most important concepts in the country with that of the impact of competition, reviewing the funding system of higher education has become a necessity.

With globalization, all countries' higher education policies competitive, innovative designed in a way to pay; developing alternative methods of financing R & D and scientific projects / studies to improve the higher education system in Turkey would make a significant contribution next to the outside front row in the competition will bring to our country are assessed.

In 2003, accepted and in 2006 entered into force 5018 Public Financial Management and Control Law has introduced a new public financial management with an understanding of the higher education budget, the analysis of the pre-2006 and 2006-2012 in the years required Suleyman Demirel University, both located in Turkey state higher education institutions comparative examination constitute the main elements of this thesis.

Key Words

Higher Education in Turkey, Budget, Universities, Public Service, Higher Education Financing.

İÇİNDEKİLER

TEZ SAVUNMA TUTANAĞI	i
YEMİN METNİ.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
KISALTMALAR DİZİNİ.....	x
TABLolar DİZİNİ.....	xii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xiv
ÖNSÖZ.....	xvi
GİRİŞ	1
Araştırmanın Konusu	1
Araştırmanın Önemi	2
Araştırmanın Amacı	2
Araştırmanın Kapsamı	3
Araştırmanın Varsayımı.....	3
Araştırma Yöntemi	4

BİRİNCİ BÖLÜM

KAMU HİZMETLERİNDEN YÜKSEKÖĞRETİM HİZMETİNİN KAVRAMSAL BOYUTU VE YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARININ ORTAYA ÇIKIŞI

1. KAMU HİZMETİ TANIMI	5
1.1. Kamu Hizmetinin Türleri.....	6
1.1.1. Tam Kamusal Hizmetler	6

1.1.2. Yarı Kamusal Hizmetler.....	6
1.1.3. Özel Hizmetler.....	7
1.1.4. Erdemli Hizmetler.....	7
1.2. Kamu Hizmetlerinde Bedavacılık Sorunu	7
1.3. Kamu Hizmeti İçinde Eğitimin Yeri	8
1.4. Eğitim Hizmetinde Yükseköğretim Hizmeti.....	9
2. DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARININ ORTAYA ÇIKIŞI	12
2.1. Dünyada Yükseköğretimin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi	13
2.2. Türkiye’de Yükseköğretim Kurumlarının Ortaya Çıkışı	16
2.2.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem.....	16
2.2.2. Cumhuriyet Sonrası Dönem.....	18
2.2.2.1. 4936 Sayılı Kanun	18
2.2.2.2. 115 Sayılı Kanun	19
2.2.2.3. 1750 Sayılı Kanun	20
2.2.2.4. 2547 Sayılı Kanun	20
3. TÜRKİYE’DE YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI.....	22

İKİNCİ BÖLÜM

YÜKSEKÖĞRETİMİN FİNANSMANI VE BÜTÇE YAPISI: TÜRKİYE’DE VE DÜNYADA YÜKSEKÖĞRETİM BÜTÇE UYGULAMALARI

1. BÜTÇE SİSTEMLERİNDEKİ GELİŞMELER.....	24
1. 1. Klâsik Bütçe Sistemi	24
1.2. Performans Esaslı Bütçe Sistemi (PEBS).....	25
1.3. Torba Bütçe Sistemi.....	25

1.4. Program Bütçe Sistemi	25
1.5. Sıfır Tabanlı Bütçe Sistemi.....	25
1.6. Stratejik Planlamaya Dayalı Performans Esaslı Bütçeleme Sistemi.....	26
2. BÜTÇE SÜRECİ.....	26
2.1. Bütçenin Hazırlanması Süreci.....	26
2.2. Yükseköğretim Kurumlarında Bütçe Hazırlanması	27
2.3. Analitik Bütçe Sınıflandırması	28
2.3.1. Harcamaların Sınıflandırılması.....	29
2.3.2. Gelirlerin Sınıflandırılması.....	29
3. YÜKSEKÖĞRETİM FİNANSMANI VE BÜTÇE YAPISI.....	29
3.1. Yükseköğretimin Finansmanında Bütçe Sistemleri	30
3.2. Yükseköğretimde Finansman Yöntemleri	31
3.2.1. Kamu Kaynaklarıyla Finansman	33
3.2.1.1. Doğrudan ve Dolaylı Finansman.....	33
3.2.1.2. Kısmî Finansman.....	34
3.2.1.3. Borçlandırma Yöntemiyle Finansman.....	34
3.2.2. Özel Kaynaklarla Finansman.....	34
3.2.2.1. Öğrenim Ücretleri ve Harçlarla Finansman.....	35
3.2.2.2. Burslarla Finansman	36
3.2.3. Üniversite-Sanayi İşbirliğiyle Finansman	36
4. YÜKSEKÖĞRETİM FİNANSMAN BİÇİMLERİNİN DÜNYADA VE TÜRKİYE ÜZERİNDEKİ UYGULAMALARI.....	37
4.1. Dünyada Yükseköğretim Bütçe Uygulamaları	39
4.1.1. ABD’de Yükseköğretimin Finansmanı ve Bütçe Yapısı.....	40
4.1.2. Japonya’da Yükseköğretimin Finansmanı ve Bütçe Yapısı	41
4.1.3. Çin’de Yükseköğretimin Finansmanı ve Bütçe Yapısı	41

4.1.4. Avustralya’da Yükseköğretimin Finansmanı ve Bütçe Yapısı	42
4.1.5. AB Ülkelerinde Yükseköğretimin Finansmanı ve Bütçe Yapısı	42
4.2. Türkiye’de Yükseköğretimin Finansmanı ve Bütçe Yapısı.....	45
4.2.1. İkinci Öğretim Uygulaması	56
4.2.2. Tezsiz Yüksek Lisans Uygulaması	58
4.2.3. Uzaktan Öğretim Uygulaması.....	59
4.2.4. Yaz Okulu Uygulaması	61
4.2.5. Taşınmaz Mallardan Gelir Uygulamaları	61
4.2.6. Döner Sermaye Uygulaması	62
4.2.7. Özel Öğrenci Gelirleri Uygulamaları	63
4.2.8. Vakıf Yükseköğretim Kurumları	64
4.3. 2006 Yılından Önce Türkiye’de Yükseköğretim Bütçe Uygulamaları .	67
4.4. Türkiye’de 2006-2012 Yılları Arasında Türkiye’de Yükseköğretim Bütçe Uygulamaları.....	70
4.4.1. Yükseköğretim Bütçelerinin Başlangıç Ödeneklerinin Merkezi Yönetim Bütçeleriyle İncelenmesi.....	71
4.4.2. Yükseköğretim Bütçelerinin Yıl Sonu Harcamalarının İlgili Yılın GSMH’si İle İncelenmesi	73
4.4.3. Yükseköğretim Bütçelerinin Yıl Sonu Harcamalarının İlgili Yılın GSYİH’si İle İncelenmesi.....	74

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ BÜTÇE UYGULAMALARI VE FİNANSMAN YAPISI

1. SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ.....	76
1.1. Süleyman Demirel Kimdir?	76
1.2. Kuruluşundan Günümüzde Süleyman Demirel Üniversitesi	76

1.3. Süleyman Demirel Üniversitesi ve ADIM Üniversiteleri.....	78
1.4. Süleyman Demirel Üniversitesi ve Bazı ADIM Üniversiteleri Bütçe Uygulamaları	79
1.5. ABS İle SDÜ Bütçe Uygulamaların 2006-2012 Yılları Arasında İncelenmesi	83
1.5.1. SDÜ ile Diğer Yükseköğretim Kurumu Toplam Bütçelerinin Karşılaştırılması.....	83
1.5.2. 2006-2012 Yılları Arasında SDÜ ve Diğer Yükseköğretim Kurumları Bütçe Uygulamaları	85
1.5.3. 2006-2012 Yılları Arasında SDÜ ve Merkezî Yönetim Bütçeleri	85
2. 2006-2012 YILLARI ARASINDA SDÜ GELİR-GİDER BÜTÇESİ	86
2.1. 2006-2012 Yıllarında SDÜ Gider Bütçesi Gerçekleşmeleri	86
2.1.1. 2006-2012 Yıllarında SDÜ Bütçesinin Fonksiyonel Analizi	88
2.1.2. 2006-2012 Yıllarında SDÜ Bütçesinin Ekonomik Analizi	89
2.2. 2006-2012 Yıllarında SDÜ Gelir Bütçesi Gerçekleşmeleri	90
3. 2006-2012 YILLARI ARASINDA FİNANSMAN YAPISI.....	91
3.1. 2006-2012 Yıllarında SDÜ Finansmanında Öz Gelirlerin Dağılımı	93
3.2. SDÜ Finansmanının Bütçe Uygulama Sıkıntıları ve Tehlikeleri	94
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	96
KAYNAKÇA.....	103
EKLER.....	120
ÖZGEÇMİŞ	128

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ABS	Analitik Bütçe Sınıflandırması
ADÜ	Adnan Menderes Üniversitesi
AFP	Ayrıntılı Finansman Programı
AKÜ	Afyon Kocatepe Üniversitesi
AR-GE	Araştırma ve Geliştirme
AYAYÇ	Avrupa Yükseköğretim Alanı Yeterlilikler Çerçevesi
BÜMKO	Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
GSMH	Gayri Safi Milli Hasıla
GSYİH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
GZFT	Güçlü Zayıf Fırsat Tehdit
İİBF	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İTÜ	İstanbul Teknik Üniversitesi
KKTC	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
KOSGEB	Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme Dairesi Başkanlığı
MAKÜ	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
MIT	Massachusetts Institute of Technology
MÖ	Milattan Önce
MYB	Merkezî Yönetim Bütçesi

MYO	Meslek Yüksekokulu
ODTÜ	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı
PAÜ	Pamukkale Üniversitesi
PEBS	Performans Esaslı Bütçeleme Sistemi
SBF	Siyasal Bilgiler Fakültesi
SDÜ	Süleyman Demirel Üniversitesi
SGB	Strateji Geliştirme Başkanlığı
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
SKS	Sağlık, Kültür ve Spor
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜSİAD	Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği
ÜAK	Üniversitelerarası Kurul
YAYKUR	Yaygın Yükseköğretim Kurumu
YDK	Yükseköğretim Denetleme Kurulu
YÖK	Yükseköğretim Kurulu
YURT-KUR	Kredi ve Yurtlar Kurumu

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. AB Ülkeleri İle Türkiye’de Yükseköğretimin Finansmanı.....	45
Tablo 2. Yükseköğretim Bütçelerinin Yüzdesel Payları (1981-2005).....	69
Tablo 3. 2006-2012 Yılları Arasında Yükseköğretim Bütçelerinin Merkezî Yönetim Bütçeleri İçindeki Dağılımı.....	71
Tablo 4. 2006-2012 Yılları Arasında Yükseköğretim Harcamalarının GSMH İçindeki Dağılımı.....	73
Tablo 5. 2006-2012 Yılları Arasında Yükseköğretim Harcamalarının GSYİH İçindeki Dağılımı.....	75
Tablo 6. SDÜ İle ADIM Üniversitelerinin Yıllara Göre Bütçe Gerçekleşmeleri.....	79
Tablo 7. 2006-2012 Yılları Arasında SDÜ ile Diğer Yükseköğretim Kurumları Bütçelerinin Ekonomik Sınıflandırmayla Karşılaştırılması.....	85
Tablo 8. 2006-2012 Yılları Arasında SDÜ Başlangıç Ödenekleri ve Yıl Sonu Harcamalarının Diğer Yükseköğretim Kurumları Bütçe Toplamları İçindeki Payı.....	86
Tablo 9. SDÜ’de 2006-2012 Yıllarındaki Harcamaların Fonksiyonel Dağılımı.....	89
Tablo 10. SDÜ’de 2006-2012 Yıllarındaki Harcamaların Ekonomik Dağılımı.....	89
Tablo 11. 2006-2012 Yılları Arasında SDÜ Finansman Yapısı.....	92
Tablo 12. SDÜ’de 2006-2012 Yılları Arasındaki Gelir Gerçekleşmeleri Dağılımı.....	93
Tablo 13. Türkiye’de Yerleşik Devlete Ait Yükseköğretim Kurumları.....	120
Tablo 14. Türkiye’de Yerleşik Vakıflara Ait Yükseköğretim Kurumları.....	122
Tablo 15. Türkiye’de Yerleşik Vakıflar Tarafından Açılan MYO’lar	124
Tablo 16. Türkiye’de Yerleşik Askeri Yükseköğretim Kurumları.....	125
Tablo 17. Türkiye’de Emniyet Teşkilatına Bağlı Yükseköğretim Kurumları.....	125
Tablo 18. Türkiye’de Yerleşik Olmayan KKTC Yükseköğretim Kurumları.....	125

Tablo 19. Türkiye’de Yerleşik Olmayan Özel Statülü Yükseköğretim Kurumları.....	125
Tablo 20. 2014 Yılı Merkezî Yönetim Bütçesi İçinde Yükseköğretim Kurumları.....	126

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Bazı Ülkelerde İlköğretimden Yükseköğretime Kişi Başı Yapılan Harcamalar (\$).....	56
Şekil 2. Yükseköğretim Bütçelerinin 2006-2012 Yılları Arasında Merkezî Yönetim Bütçesi İçindeki Oransal Değişimi (%).....	72
Şekil 3. 2006-2012 Yılları Arasında Yükseköğretim Bütçelerinin Merkezî Yönetim Bütçeleriyle İncelenmesi.....	73
Şekil 4. 2006-2012 Yılları Arasında Yükseköğretim Bütçelerinin GSMH İle İncelenmesi.....	73
Şekil 5. Yükseköğretim Bütçelerinin 2006-2012 Yılları GSMH İçindeki Oransal Değişimi (%).....	74
Şekil 6. 2006-2012 Yılları Arasında Yükseköğretim Bütçelerinin GSYİH İle İncelenmesi.....	75
Şekil 7. Yükseköğretim Bütçelerinin 2006-2012 Yılları GSYİH İçindeki Oransal Değişimi (%).....	75
Şekil 8. 1992'den 2012'ye SDÜ Bütçe Uygulamaları.....	80
Şekil 9. SDÜ İle ADIM Üniversiteleri Bütçeleri.....	81
Şekil 10. SDÜ İle ADIM Üniversiteleri Bütçe Payları.....	81
Şekil 11. 2000-2012 Yılları Arasında Bütçe Açıkları.....	82
Şekil 12. SDÜ'de 1992'den İtibaren Bütçe Açıkları.....	82
Şekil 13. 2006-2012 Yılları Arasında SDÜ İle Diğer Yükseköğretim Kurumları.....	83
Şekil 14. 2006-2012 Yılları Arasında SDÜ İle 1992 Öncesinde Kurulan Yükseköğretim Kurumları.....	84
Şekil 15. 2006-2012 Yılları Arasında SDÜ İle 1992 Yılında Kurulan Yükseköğretim Kurumları.....	84
Şekil 16. 2006-2012 SDÜ Bütçesi İle Bütçe Gerçekleşme Oranları.....	87

Şekil 17. SDÜ’de Öğrenci Sayısı Gelişimi.....	87
Şekil 18. SDÜ’de Yıllara Göre Kapalı Alanlar (m ²).....	88
Şekil 19. 2006-2012 SDÜ Gelir Bütçesi ve Bütçe Gerçekleşme Oranları.....	91
Şekil 20. 2006-2012 SDÜ Finansman Yapısı (%).....	92
Şekil 21. SDÜ Finansman Yapısı (2006-2012).....	92

ÖNSÖZ

Ülkemizde, özellikle son yıllarda yükseköğretim alanında kayda değer gelişmeler yaşanmış ve yaşanmaya devam etmektedir. Bu gelişmeleri sağlayan etkenleri sayıldığında; yeni devlet ve vakıf yükseköğretim kurumlarının kurulmasıyla birlikte buna bağlı olarak kontenjanların ve bu alana tahsis edilen kaynakların artırılmasını başlıca etkenler olarak sıralayabiliriz. Zamanla okullaşma oranının yükselmesi ve nüfus artışı ve Türkiye’deki ekonomik gelişmeler de dikkate alındığında, yükseköğretime olan talebin artış trendinde devam edeceğini söyleyebiliriz. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu’nun da yürürlüğe girmesiyle yükseköğretimdeki kaynağın nerelere harcandığını araştırmak, bu tezin konusunu oluşturmuştur. Süleyman Demirel Üniversitesi Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı Bütçe ve Mali Raporlama biriminde Mali Hizmetler Uzman Yardımcısı olarak çalışıyor olmam, bu çalışmayı yapmama bir vesile olmuştur. Bu tez, Süleyman Demirel Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü tarafından YL1-3876 proje koduyla desteklenmektedir.

Bu çalışmanın her aşamasında desteğini ve güvenini benden esirgemeyen sayın tez danışmanı hocam Doç. Dr. Serpil Ağcakaya’ya, tez çalışmam boyunca önemli katkılar sağlayan ve bu çalışma ortamını bana yaratan Süleyman Demirel Üniversitesi Strateji Geliştirme Daire Başkanı Ertan Çekin’e, ve üstâdım Mehmet Turşucu’ya, Dinar’daki aileme, bu tezi yazmamda fitili ateşleyen sevgili arkadaşım Fulya Karaman ve değerli abim Hasan Şimşek’e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

N. Fıratcan ÇINAR
Isparta, 2014

GİRİŞ

Türkiye’de yükseköğretimin bugün ulaştığı karmaşık yapının genel bir değerlendirmesi yapıldığında, sistemin tüm kısıtlamalara, karşılaştığı tüm güçlüklerle rağmen yine de belli bir gelişme göstererek varlığını sürdürdüğü söylenebilir. Ancak, bu gelişmenin düzenli ve planlı bir gelişme olduğu söylenemez. Böyle bir gelişmenin ortaya çıkardığı olgunun işletilmesi aşamasında çok sayıda sorun ortaya çıkmaktadır. Sorunların büyük kısmı uzun süredir olmakla birlikte, bu sorunların var olan yönetim anlayışıyla birlikte mevcut yapının bir araya gelmesinden kaynaklandığını söylemek daha doğru bir açıklama olacaktır.

Araştırmanın Konusu

Eğitim gibi yarı kamusal mal ve hizmetler küreselleşen dünyada uluslararası rekabete açık bir hale gelmiş ve yükseköğretimin finansman boyutu ayrı bir önem kazanmıştır. Eğitim hizmetleri içindeki yükseköğretime ne kadar kaynak ayrıldığı, kaynakların yeterli olup olmadığı, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile yeni bir kamu maliyesi anlayışıyla yönetilen Türkiye’de, Kanunun yürürlüğe girdiği 2006 yılından günümüze kadar gerek Türkiye’de yükseköğretime ayrılan pay, gerekse de Süleyman Demirel Üniversitesi bütçe uygulamalarının yeni süreçte kaynaklarının nereye kullanıldığı konuları çalışmamız kapsamına girmiştir.

Bu açıklamalar çerçevesinde çalışmada araştırma konusu; yükseköğretim sektöründe bütçe ve finansman yöntemlerinin incelenerek Türkiye’de yükseköğretim bütçe uygulamalarına ve dünya örneklerine yer verilmesi olmuştur.

Süleyman Demirel Üniversitesi finansmanında ikinci öğretim ile diğer uygulamaların malî kısıtları, faaliyeti malî açıdan değerlendirmemizi/incelememizi gerektirmiştir. Yapılan değerlendirmeler göstermiştir ki; ikinci öğretim faaliyetinin mali kısıtları sadece üniversitemizin değil ikinci öğretim faaliyeti gösteren tüm üniversitelerin ortak sorunu olmaya adaydır ve malî kısıtların uygulanabilirliği yükseköğretim sistemine risk teşkil etmektedir. Bilinen parametrelerle değerlendirildiğinde, ikinci öğretim faaliyetine getirilen malî kısıtların doğal sonucu olarak faaliyetin daraltılması yönünde eylem planı uygulamak zaruri gibi görünmektedir. Bu yönüyle konunun sadece üniversitemiz kapsamında

değerlendirilmesi ve çözüm arayışına girilmesinin yetersiz kalacağı, ülkemiz yükseköğretim sistemi içerisinde daha kapsamlı ve üst seviyede değerlendirmelerin yapılması ve alınması gerekli tedbirlerin/iyileştirilmesi gerekli kısıtların belirlenerek sonuçları tutarlı tahminlere dayanan genel bir eylem planının ortaya koyulması gereklidir.

Araştırmanın Önemi

Günümüz dünyasında yaşanan hızlı değişimin ve artan rekabetin, ülkelerin ekonomik, sosyal, kültürel ve teknik alanlarda bu gelişmelere ayak uydurabilecek bir hızda gelişebilmeleri, kalkınabilmeleri ve bunu sağlayabilmek üzere nitelikli, kaliteli insan gücünün yetiştirilmesi ihtiyacı, küresel rekabetin içinde bulunduğu tüm ülkelerdeki yükseköğretimi önemli bir pozisyona taşımaktadır. Dünyadaki her ülke için olduğu kadar ülkemiz açısından da yükseköğretimin önemi göz ardı edilemez. Küreselleşmenin estirdiği rekabet rüzgârıyla birlikte günümüz dünyasında bu rüzgârı hisseden tüm ülkeler arasında her alanda yarışma, öncelikli konuma yerleşmiş bulunmaktadır. Bu rekabet ortamında hiç şüphesiz doğru ve yerinde yükseköğretim politikaları belirleyen ve yükseköğretim sistemini bu yönde şekillendiren ülkeler, bu yarışma ortamında diğerlerine nazaran bir adım önde olacaklardır.

Bu araştırmada 5018 sayılı Kanunun kamu maliyesine kazandırdığı yenilikler ile elde edilen verilerin yıllara göre mukayeseli olarak Süleyman Demirel Üniversitesi bütçe uygulamalarının ve finansmanın incelenmesi ile yükseköğretime ayrılan payın GSYİH, GSMH ve ilgili yılın merkezî yönetim bütçe kanunları içerisindeki payları incelenerek literatürdeki bu yöndeki boşluğun kısmen de olsa doldurulması amaçlanmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışma, geçmiş dönemlerden günümüze kadar Türkiye’de yükseköğretime ayrılan kaynaklar ile Süleyman Demirel Üniversitesi’nin 2006 yılında yürürlüğe giren Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu’nun getirdiği bir devrim olan “Analitik Bütçe Sınıflandırması (ABS)” ile 2006 yılında bu yana bütçe uygulamalarını incelemeyi amaçlamaktadır.

Araştırmanın Kapsamı

Çalışmanın birinci bölümünü, kamu hizmetinin tanımı çerçevesinde yükseköğretim hizmetinin bu tanımın neresinde olduğu, ne gibi getirilerinin ve maliyetinin olduğu üzerinde durulmuş, sonrasında ise yükseköğretimin ortaya çıkışından günümüze dünyada ve Türkiye’de yükseköğretim kurumlarının gelişimi ile Türkiye’deki yükseköğretim kurumlarına ait bilgilere türleri ve kuruluş yılları ile kuruldukları yerler hakkındaki bilgilere yer verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile Türkiye’de bütçeleme süreçlerine ve analitik bütçe sınıflandırmasına yer verilmiş; buradan hareketle yükseköğretim bütçelerinin nasıl hazırlandığı, yükseköğretimin hangi yöntemlerle finansman boyutunun sağlandığı dünyada ve Türkiye’deki uygulamaların karşılaştırmalı incelemesi yapılmış ve Türkiye’de yükseköğretime ayrılan payın belli ölçütlerdeki payları ele alınmıştır.

Çalışmamızın üçüncü bölümünü Süleyman Demirel Üniversitesi örneği oluşturmaktadır. Süleyman Demirel Üniversitesi’nin kuruluşundan günümüze bütçe büyüklükleri ile 2006 yılında yürürlüğe giren 5018 sayılı Kanunun getirdiği analitik bütçe sınıflandırması yardımıyla 2006-2012 yılları arasındaki bütçe uygulamaları ile finansman yapısı ayrıntılı olarak tarafımızca oluşturulan grafikler ve tablolar yardımıyla incelenmiştir.

Sonuç ile değerlendirme bölümünde ise elde ettiğimiz verilerle analizler yapılmış, Türkiye’de yükseköğretim kurumları ile Süleyman Demirel Üniversitesi’ne yönelik gelir artırıcı politikalar ile yükseköğretimin finansmanının tıkanmasına yol açan sebeplere dair çözüm önerilerinden bahsedilmiştir.

Araştırmanın Varsayımı

Bu tezin dayandığı hipotez;

1. Yükseköğretimin finansmanında bütçe uygulamalarının karşılaştırılmasında Türkiye’deki yükseköğretime ayrılan kaynağın gelişmiş ülkelere oranla daha az oranda olduğu,
2. Bunun neticesinde bütçeleme tekniğinde sürekli belirli bir oranda artışın yapılması sonucu özellikle ikinci öğretim uygulamalarının Süleyman

Demirel Üniversitesi örneğinde olduğu gibi Türkiye’de yükseköğretimin finansmanını tıkanma noktasına getirdiği,

3. Öğretim üyelerinin özlük haklarının yetersizliği ile insan kaynakları planlamasının iyi yapılamaması sonucunda sınırlı kaynakların kullanımının etkin bir şekilde olmadığı, yetersiz özlük haklarının ek ders ücretleriyle telafisinin, yükseköğretimin bütçe finansmanını tehlikeye sokmasıyla sonuçlanması,
4. Yükseköğretimin finansmanı ile ilgili çalışmalarda özellikle öz gelir-ikinci öğretimle finansman gibi yöntemlerin, sakıncalar ortaya çıkarması ve bununla ilgili yeteri kadar çalışma yapılmamış olmasıdır.

Araştırma Yöntemi

“Yükseköğretimin Finansmanında Kaynak Arayışları ve Bütçe Uygulamaları: Süleyman Demirel Üniversitesi Örneği” başlıklı bu tezde, araştırmanın konusu ve sorusu, önemi, amacı kapsamı, kavramsal çerçevesi aşağıda verilmektedir. Araştırma, literatür taraması ile Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü (BÜMKO), Süleyman Demirel Üniversitesi’nin (SDÜ) tüm yıllara ait bütçe ve kesin hesap veri analizlerine dayanmaktadır. Bu çerçevede tezde ilk olarak kamu hizmeti olgusunun literatür taraması yapılarak eğitim hizmetinin niteliği ile yükseköğretim hizmetinin ortaya çıkışı incelenmiştir. Daha sonra bütçe ile finansman konularında literatür taraması yapılmış, dünyada ve Türkiye’de yükseköğretim hizmetinin nasıl olduğu, yine bu hususlarda yükseköğretimde bütçeleme ve finansman yönteminin uygulamaları tespit edilmeye çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAMU HİZMETLERİNDEN YÜKSEKÖĞRETİM HİZMETİNİN KAVRAMSAL BOYUTU VE YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARININ ORTAYA ÇIKIŞI

Ulusal kalkınmanın temel çerçevesi olarak kabul edilen ekonomik, sosyal ve siyasal alandaki gelişmelere bir bütün olarak katkıda bulunana ve bu konuda yaygın bir görüş olarak en önemli unsur olan eğitimin yadsınamaz önemi, uzun yıllar boyu yapılan araştırmalarla kanıtlanmış olan işgücünün verimliliğini yükseltmedeki etkisinden kaynaklanmakta ve bu verimliliği yükseltmesi yanında eğitimin, siyasal ve sosyal sorumluluk, vatandaşlık bilinci ve ekonomik refah gibi konulara yönelik bilgi ve yetenekleri geliştirmek bakımından çok önemli bir işlevi vardır.¹

1. KAMU HİZMETİ TANIMI

Kamu hizmeti, kamu yönetiminin uğraşı alanının belirlenmesinde yardımcı olan bir kavramdır.² Devletin ve buna bağlı kamu kurumlarının temel varlık sebebi, kamusal nitelikli ihtiyaçların karşılanmasıdır.³

Anayasa Mahkemesi'ne göre en geniş tanım olarak kamu hizmeti, devlet ya da diğer kamu tüzel kişileri tarafından ya da bunların gözetim ve denetimleri altında, genel ve ortak gereksinimleri karşılamak, kamu yararı ya da çıkarını sağlamak için yapılan ve topluma sunulmuş bulunan sürekli ve düzenli etkinliklerdir.⁴

Kamu hizmeti, siyasal alanın devletçe kısmen veya tamamen üretim ilişkileri alanının zorunluluklarından bağışık kılınarak üstlenilen ve kamusal (siyasal) alana dâhil edilen faaliyetler olarak da tanımlanmaktadır.⁵

Kamu hizmetinin gerekçeleri genel olarak sıralandığında; piyasa başarısızlıklarının giderilmesi ya da önlenmesi gereği, kamu hizmetlerinin masraflarına

¹ İrfan Erdoğan, "Ulusal Kalkınma ve Eğitim İlişkisi", *Liberal Düşünce Dergisi*, S: 21, s. 34.

² A. Şeref Gözübüyük, *Yönetim Hukuku*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2004, s. 281.

³ A. Kemal Çelebi - A. Zafer Yalçın, "Kamusal Mallar Teorisinin Değişimi: Bölgesel Kamusal Mallar", *Celal Bayar Üniversitesi İİBF Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, c: 15, S: 2, 2008, s. 2.

⁴ Anayasa Mahkemesi Kararı, Esas Sayısı: 1994/43, Karar Sayısı: 1994/42-2, (04.06.2014), http://www.yalova.edu.tr/Files/UserFiles/83/AYM_KARARI-KAMU_HIZMETI.pdf.

⁵ Onur Karahanoğulları, *Kamu Hizmeti (Kavram ve Hukuksal Rejim)*, Turhan Kitabevi, 2002, Ankara, s. 45.

katılmaya olan isteksizlik ve bedava yararlanma arzusu, tam kamusal mal ve hizmetlerin fiyatlandırılmaması gibi bir nedenle pazarlanamaması sonucunda bedel ödemeyenlerin yararlanmaktan alıkonamaması gibi özelliklerinden dolayı devlet tarafından üretilmezse başka türlü üretilmemesi, devletin piyasaya müdahalelerde bulunma işlevi, piyasa ekonomisinin devamının devletin varlığına bağlı olması durumları sıralanabilir.⁶

Kamu hizmetlerinin uluslararası bir durum alması durumunda global kamusal mal ve hizmetlerden bahsedilir: Global (uluslararası) mallar ve hizmetlere örnek olarak; küresel ısınma, çevre, sağlık gibi alanlarda ortaya çıkan ve birçok devlet tarafından ortaklaşa mücadele edilmesi gerekli konuları verilmekle birlikte uluslararası ölçekte üretilen bu mal ve hizmetlerin finansmanı, Birleşmiş Milletler, OECD gibi uluslararası kuruluşlar tarafından bu kuruluşlara üye ülkelerin yaptıkları katkılarla sağlanmaktadır.⁷

1.1. Kamu Hizmetinin Türleri

Kamusal mal ve hizmetler; tam kamusal hizmetler, yarı kamusal (karma) hizmetler, özel hizmetler ile erdemli hizmetler şeklinde sınıflandırılmıştır.⁸

1.1.1. Tam Kamusal Hizmetler

Tam kamusal hizmetler, devlet tarafından üretilmez ise, başka türlü üretilmeyecek nitelikteki hizmetler olup, bunlar savunma, adalet, diplomasi, genel kolluk ve altyapı hizmetleri gibi ücretsiz sunulmakta ve vergilerle finanse edilmektedir.⁹

1.1.2. Yarı Kamusal Hizmetler

Bu hizmetlerin finansmanı kamu ve özel finansman olup, hizmetler parçalar halinde bölünebilir ve fiyatlandırılabilir bir niteliğe sahiptir ve bunlara örnek olarak eğitim ve sağlık hizmetleri gösterilebilir.¹⁰

⁶ İbrahim Atilla Acar - Hüseyin Gül, “1980 Sonrasında Kamusal ve Hizmet Sunumunda Yaşanan Dönüşüm”, 22. Türkiye Maliye Sempozyumu: Mali Yapılanma Sürecinde Stratejik Yönetim ve Sosyal Güvenlik Sisteminin Kamu Maliyesine Etkileri, Bildiri, Antalya, Mayıs 2007, s.260-261.

⁷ Nurettin Bilici - Adem Bilici, *Kamu Maliyesi*, Seçkin Yayınları, Ankara, 2011, s. 28.

⁸ İlhami Söyler, “Yükseköğretimin Finansmanı: Yeni Beklentiler ve Hedefler Işığında Normatif Bir Yaklaşım”, *Sayıştay Dergisi*, S: 72, 2009, s. 7.

⁹ İlhami Söyler, *a.g.m.*, s. 7.

¹⁰ Erkan Karaarslan, “” Kamu Harcamaları ve Kamusal Mal ve Hizmetler”, *Yazı Dizisi 3*, (27.08.2014), <http://www.erkankaraarslan.org/wp-content/uploads/2012/10/25.4.pdf>

Yarı kamusal hizmetler hem taşıdıkları sosyal faydadan hem de piyasada rahatlıkla üretilip satılabilme özelliği taşıyan hizmetler olup, eğitim yarı kamusal hizmeti diğer kamusal hizmetlerden ayrılır; çünkü, eğitim farklı kademelerden oluşur ve her kademe farklı kişisel ve sosyal getiriler taşır.¹¹

1.1.3. Özel Hizmetler

Bunlar, bölünebilir, pazarlanabilir ve fiyatlandırılabilir hizmetlerdir olup, özel nitelikte olmalarına karşın, kamu yararı anlayışı ile devletçe üretilmekte ve pazarlanmaktadır.¹²

1.1.4. Erdemli Hizmetler

Erdemli hizmetler, gerek toplumsal ve gerekse bireysel açıdan; özellikli, öncelikli ya da üstünlüğü olan, vazgeçilmez nitelikteki mal ve hizmetler olarak ifade edilebilirken, bunlar ya doğrudan devlet tarafından bedelsiz olarak topluma sunulmakta ve finansmanı vergilerle sağlanmakta ya da piyasa fiyatının altında pazarlanmakta olup, sağlık hizmetleri, tarımsal yardımlar ve konut olanaklarının sağlanması erdemli mallara örnektir.¹³

1.2. Kamu Hizmetlerinde Bedavacılık Sorunu

Bedavacılık, bir kimsenin ödeme yapmadan bir malı tüketebilmesi olarak tanımlanırken, bu problem; özel olarak üretilirse veya satılırsa, çok az olacak olan kamu malının tedarik ölçeği eğilimi olup, bir kimsenin ödeme yapması için bir nedenin olmamasından doğmaktadır; çünkü, malın tüketiminde bir farklılık yoktur ve kamu hizmetleri böyle hizmetlerdir.¹⁴

¹¹ Zuhal Ergen, “Yükseköğretim Karma Malının Niteliği ve Finansmanı Üzerine”, *Sosyoekonomi Dergisi*, S: 1, 2006, s. 13-14.

¹² İlhami Söyler, “Eğitim Hizmetleri Bağlamında Vakıf Üniversitelerinin Finansal ve Vergisel Sorunları”, *Maliye Dergisi*, S: 154, Ocak-Haziran 2008, s. 58.

¹³ İbrahim Küçük, “Kamu Maliyesi Ders Notları”, (27.08.2014), https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=8&cad=rja&uact=8&ved=0CEcQFjAH&url=http%3A%2F%2Fibrahimkucuk.com%2Fakademik%2Fkamumaliyesi.doc&ei=GooDVMqCLabR4QTPz4CwBq&usq=AFQjCNEuUUqDKDIPDS6bqYq_1SD8hgmZqQ&bvm=bv.74115972,d.bGQ

¹⁴ “Piyasa Başarısızlığı - 13. Hafta”, Ders Notu, (27.08.2014), https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=8&cad=rja&uact=8&ved=0CEcQFjAH&url=http%3A%2F%2Fwww.acikders.org.tr%2Fpluginfile.php%2F1580%2Fmod_resource%2Fcontent%2F1%2FHAFTA_13_PİYASA_BASARISIZLIGI.pdf%3Fforcedownload%3D1&ei=vHoEVKyhCNCB7Qa7sYD4Bq&usq=AFQjCNE85lupWNH5iAl87F-lkFUevIwndA&bvm=bv.74115972,d.ZGU

Bu nedenle kamu hizmetlerini finanse edenlerle yararlananların farklı kişiler olmaları, kamu hizmetinin talebini şişirmektedir.¹⁵ Tüketiciler, üretilen kamu malından bedava yararlanmak isterler; ancak, her tüketicinin böyle davranması sonucunda kamu hizmetinin üretim maliyeti karşılanamayacaktır.¹⁶

Bireylerin kamu hizmetlerine olan tercihlerini açıklamamaları, taleplerini belirleyecek bir mekanizma olmaması, kendi çıkarını düşünen bireylerin bedavacılık yapmasına neden olmakta, bu nedenle fiyat gibi gönüllü katkılara dayanan bir sistem işlememekte olup, bu durum piyasanın tam kamusal hizmetleri arz etmemesine, yarı kamusal hizmetleri ise etkin düzeyin altında arz etmesine yol açmaktadır.¹⁷

1.3. Kamu Hizmeti İçinde Eğitimin Yeri

Günümüzde ortaya çıkan bilgi toplumu ve küreselleşmenin etkisiyle ülkeler arasında sınırlar ortadan kalkmaya başlamış, bilgiye ulaşmak oldukça kolaylaşmış, dolayısıyla bireyin çevresi genişlemiştir.¹⁸

Yeni kuşakların toplumsal yaşama hazırlanırken ihtiyaç duyacağı bilgi, beceri, anlayışlar ve sağlıklı bir kişilik yapısı elde etmelerine yardım etme etkinliği olarak tanımlanan eğitim, aynı zamanda bireyin davranışında kendiliğinden veya bir etkilenme sürecine bağlı olarak istendik değişme meydana getirebilme süreci olarak tanımlanır.¹⁹ Ayrıca eğitim, bireyin yaşadığı toplumda pratik değeri olan, yetenek, yöneliş, tutum ve diğer davranış formlarını edindiği süreçlerin toplamı olarak da tanımlanmaktadır.²⁰

Hizmet sektöründe büyümeye paralel olarak eğitim sektörü de büyüme göstermiştir ve buna bağlı olarak her sektörde olduğu gibi eğitim hizmetleri sektöründe de en önemli konulardan birisi, bu hizmetin pazarlanması konusu olmuştur.²¹ Eğitim

¹⁵ Eser Karakaş - Pınar Akkoyunlu, "Mali Kriz Göstergeleri (Uluslararası Bir Karşılaştırma), *Türkiye'de Kamu Ekonomisi ve Mali Kriz XII. Türkiye Maliye Sempozyumu 15-17 Mayıs 1997 Belek Antalya*, s. 19.

¹⁶ "Kamusal Mal, Kamusal Mallar ve Bedavacılık Sorunu", (27.08.2014), http://www.ekodialog.com/konular/kamusal_mallar_bedavacilik_sorunu.html

¹⁷ Meltem Kayıran, "Kamu Malları: Piyasa Başarısızlığı Mı Teorilerin Başarısızlığı Mı?", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, c: 68, S: 4, s. 171.

¹⁸ Funda Nayır, "Eğitimde Kalite Geliştirme Sürecinde Okul Değerlendirmenin Rolü", *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, c: 11, S: 2, 2013, s. 120. (ss. 119-134)

¹⁹ Muharrem Afşar, "Türkiye'de Eğitim Yatırımları ve Ekonomik Büyüme İlişkisi", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (AÜSBD)*, c: 9, S: 1, 2009, s. 86. (ss. 85-98)

²⁰ Mahmut Tezcan, *Eğitim Sosyolojisi*, Zirve Ofset, 1992, Ankara, s. 142.

²¹ Abdullah Okumuş - Adnan Duygun, "Eğitim Hizmetlerinin Pazarlanmasında Hizmet Kalitesinin Ölçümü ve Algılanan Hizmet Kalitesi İle Öğrenci Memnuniyeti Arasındaki İlişki", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (AÜSBD)*, c: 8, S: 2, 2008, s. 18.

hizmetlerinin yapısından kaynaklanan özellikler nedeniyle, tüm yarı kamusal mallarda olduğu gibi, hizmetin toplumdan gelecek bütün talepleri tüm ülkede karşılayacak düzeyde kamu kesimince üretilmesi zorunluluktur; ancak, özel sektörün de başta yükseköğretim olmak üzere eğitim hizmeti sunucusu olması, eğitim hizmetinin niteliğinin yükseltilmesi açısından fayda sağlayacaktır.²²

Ekonomik büyümenin temel kaynaklarından birini oluşturan beşerî sermaye olgusu, kişinin ya da toplumun sahip olduğu bilgi, beceri, yetenekler, sağlık durumu, toplumsal ilişkilerdeki yeri ve eğitim düzeyi gibi kavramların tümünü ifade etmek için kullanılır.²³ Bu bağlamda, bireylerin gerekli bilgi, beceri ve yeterliklerle donatılarak topluma ve ekonomiye kazandırılmasında en etkili araç olan eğitimin, özellikle de yükseköğretimin önemi giderek artmaya başlamıştır.²⁴

1.4. Eğitim Hizmetinde Yükseköğretim Hizmeti

Yükseköğretim: Millî eğitim sistemi içinde, ortaöğretime dayalı, en az dört yarı yılı kapsayan her kademedeki eğitim-öğretimin tümünü kapsayan faaliyetlerdir.²⁵

Yükseköğretimin kökenlerini Eflatun'un Academia'sına (M.Ö. 400) ve Aristo'nun Lyceum'una (M.Ö. 387) kadar götürmek mümkündür.²⁶

Prof. Dr. Coşkun Can Aktan yükseköğretim kurumunu, bilimsel bilgiyi araştırma yoluyla üreten ve yayan kurum olarak tanımlar.²⁷

2547 sayılı Kanun yükseköğretim kurumlarını üniversiteler ile yüksek teknoloji enstitüleri ve bunların bünyesinde yer alan fakülteler, enstitüler, yüksekokullar, konservatuvarlar, araştırma ve uygulama merkezleri ile bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsüne bağlı meslek yüksekokulları ile bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsüne bağlı olmaksızın ve kazanç amacına yönelik olmamak şartı ile

²² Erkan Karaarslan, "Kamu Kesimi Eğitim Harcamalarının Analizi", *Maliye Dergisi*, Mayıs-Aralık 2005, S: 149, s. 42.

²³ Sami Taban - Muhsin Kar, "Beşerî Sermaye ve Ekonomik Büyüme: Nedensellik Analizi, 1696-2001", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (AÜSBD)*, c: 6, S: 1, 2006, s. 163.

²⁴ Duygu Tanrikulu, "Türkiye'de Yükseköğretime Erişim: 2025 Yılında Yükseköğretim Talebi Karşılanabilecek Mi?", *SETA Analiz*, Ocak 2011, S: 34, s. 4.

²⁵ Resmî Gazete, 06.11.1981, 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu, Sayı: 17506, Madde: 3.

²⁶ Kemal Gürüz, *Dünyada ve Türkiye'de Yükseköğretim*, ÖSYM Yayınları, 2003, Ankara, s. 1.

²⁷ Coşkun Can Aktan, "İdeal Bir Üniversite İçin On Temel İlke", *Nasıl Bir Üniversite içinde (ed. Coşkun Can Aktan)*, Değişim Yayınları, 2004, İstanbul, s. 13.

vakıflar tarafından kurulan meslek yüksekokulları olarak tanımlar.²⁸ Yükseköğretim kurumları temel olarak bilginin üretildiği, aktarıldığı yer olarak tanımlanmakla birlikte toplumda en üst düzeyde eğitim veren, araştırmalar yapan, toplumun sorunlarına evrensel ve ulusal düzeyde çözümler arayan ve birçok alanda topluma politika önerileri ile yol gösteren kurumlar olarak da tanımlanmaktadır.²⁹

Küreselleşmenin diğer alanlarda olduğu gibi yükseköğretim üzerinde de önemli etkileri olmuş olup, bunları hükümetlerin yükseköğretime ayırdıkları bütçelerin azalması, üniversitelerde faydacılık, teknoloji destekli öğretim ve dünya genelinde öğrenci pazarı hacminin büyümesiyle birlikte bu hizmeti sunanlara yönelik yaptırımların ortaya çıkması şeklinde sıralamak mümkündür.³⁰ Günümüzde yükseköğretim kurumları eğitim, araştırma ve toplumsal hizmetler fonksiyonlarının yanında toplumların sosyo-ekonomik, siyasal, kültürel, bilimsel ve teknolojik gelişimi için bilgi üretme, üretilen bilgileri aktarma ve yine toplumu ileriye taşıyacak düzey ve standartlarda kazanılan bilgileri her alanda uygulamaya dökme işlevini gerçekleştiren kurumlar olarak da tanımlanmaktadır.³¹

Yükseköğretimin amaçları arasında, millî eğitiminin ilke ve hedefleri ışığında ülkenin kalkınmasına katkıda bulunmak için bireylere bilgi, beceri, davranış ve tutum empoze ederek, üst düzey insan gücü ihtiyacını gidermek vardır.³² Yükseköğretim, dışsallık meydana getiren özel bir mal özelliği taşıması ve benzeri nedenlerden dolayı piyasa mekanizması tarafından da sunulabilir.³³ Yükseköğretim hizmetinin en önemli artılarından birisi de ülkelerin beşerî sermayesinin gelişimine önemli düzeyde katkıda bulunmasıdır.³⁴ Yükseköğretim kurumları olan üniversiteler, öğrencilere sadece teorik bilgiler vermekle kalmaz; ayrıca, hür ve bilimsel düşünme gücünü kazandırarak

²⁸ Resmî Gazete, 06.11.1981, 2547 Sayılı *Yükseköğretim Kanunu*, Sayı: 17506, Madde: 3.

²⁹ Belma Bilge Yaşar, “Vakıf Üniversitelerinin Türk Yükseköğretim Sistemindeki İşlevlerinin ve Eğitim Programlarının Değerlendirilmesi”, Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Gaziantep, 2002, s. 19.

³⁰ Ferhan Odabaşı vd., “Küreselleşen Dünyada Akademisyen Olmak”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (AÜSBD)*, c: 10, S: 3, 2010, s. 128.

³¹ Zühal Ergen, 2006, s. 21.

³² Süleyman Karataş, “Türkiye’de Yükseköğretim Finansman Politikaları ve Kurum Başarısına Etkisi”, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), 2006, Afyonkarahisar, s. 24.

³³ N. Tolga Saruç, “Yarı Kamusal Mal Olarak Yükseköğretimin Finansmanı ve Finansman Modellerinin Algılanan Adalet Düzeyi: Sakarya Üniversitesi Paydaş Görüşleri”, Uluslararası Yükseköğretim Kongresi: Yeni Yönelişler ve Sorunlar, 27-29 Mayıs 2011, İstanbul, s. 1192.

³⁴ Oğuz Bal, “Beşerî Sermaye ve Ekonomik Gelişme”, (29.04.2014), http://akademikpersonel.kocaeli.edu.tr/oquz.bal/bildiri/oquz.bal21.09.2011_19.09.22bildiri.pdf

sorunları bilimsel yöntemlerle çözebilecek öğrenciler yetiştirmeyi de amaçlar.³⁵ Üniversitenin 3 misyonu vardır: Bunlar; araştırma, eğitim ve kamu hizmeti görevleridir.³⁶

Üniversite eğitimi, kişinin gelecekteki işinin ve mesleğinin temel belirleyicisi konumundadır.³⁷ Toplumsal yapı içinde önemli kurumlar olarak kurulmuş olan üniversiteler, zaman içinde gelişerek toplum hayatındaki yerini ve önemini giderek artırmıştır.³⁸ Toplumların üniversitelerden beklentileri: Üniversitelerin daha geniş bir öğrenci grubuna eğitim vermesi, programların sürekli oluşan yeni bilgi alanlarının tümünü kapsayacak şekilde olması, eğitimde bilginin üretimi yanında uygulamaya da ağırlık verilmesi, bölgesel ve ulusal kalkınmaya daha fazla katkıda bulunması, paydaşlarına hesap verebilen, açık ve saydam yönetim modelleri geliştirmesi şeklindedir.³⁹

1960'lı ve 70'li yıllarda kalkınma iktisatçılarının, eğitimi bir yatırım unsuru olarak kabul etmesiyle birlikte eğitim ve ekonomi arasında bir ilişki kurulmuş; bu düşünce 80'li ve 90'lı yıllarda Dünya Bankası gibi kuruluşların dikkatini ekonomik büyümeyi ve kalkınmayı hızlandıran eğitim üzerinde yoğunlaştırmıştır.⁴⁰ Kimi gruplar, bir öğrenim kurumu olan üniversitelerin sorumluluğun sadece öğrencilere karşı olmadığını; üniversitelerin, ücretsiz halk kursları, yaygın öğretim, konferanslar ve sempozyumlar, yayınlar, radyo/TV programları, internet yayıncılığı vs. hizmetler ile yaygın öğretim kuruluşları olmayı başarabilmeleri gerektiğini söylerler.⁴¹

³⁵ Sedat Yüksel, "Yükseköğretimde Eğitim-Öğretim Faaliyetleri Ve Örtük Program", *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, c: 15, S: 1, 2002, s. 362.

³⁶ Durmuş Günay, "Türk Yükseköğretiminin Yeniden Yapılandırılması Bağlamında Sorunlar, Eğilimler, İlkeler ve Öneriler - I", *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, c: 1, S: 3, 2011, s. 114.

³⁷ Salih Dursun - Serpil Aytaç, "Üniversite Öğrencilerinin İşgücü Piyasasına Yönelik Beklentileri Ve İş Deneyimleri İle Umutsuzluk Ve Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma", *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, c: 10, S: 1, 2012, s. 374.

³⁸ Kenan Oğuzhan Oruç vd., "Yükseköğretimde Kaynak Dağılımı Üzerine Bir Değerlendirme: Türkiye'deki Devlet Üniversitelerinin Cari Hizmet Ödenekleri", *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, c: 3, S: 4, 2011, s. 20.

³⁹ Burak Terim - Ahmet Öztürk, "Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Muhasebe Eğitimine Bakış Açılarının Değerlendirilmesi: Gördes Meslek Yüksekokulunda Bir Uygulama", *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, c: 7, S: 2, 2009, s. 154.

⁴⁰ Ceyda Özsoy, "Türk Yükseköğretim Sisteminin Durumu ve İktisadî Büyüme Performansına Katkısı", *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, c: 1, S: 2, 2008, s. 32.

⁴¹ Sibel Özbudun, "YÖK Mü? Yek Mi? TÜSİAD Modeli Mi? İstemez, Teşekkürler!", *Eğitim, Üniversite, YÖK ve Aydın(lar) içinde (Sibel Özbudun - Temel Demirer)*, Ütopya Yayınları, 2006, Ankara, s. 241.

1970’li yıllarda yükseköğretime sosyal talepteki artışla başlayan yükseköğretimi genişletme çabaları, değişik dönemlerde uygulanan yükseköğretimi tüm yurda yayma, meslek yüksekokullarını çoğaltma, vakıf yükseköğretim kurumlarının açılmasına izin verme, açık öğretim sisteminin geliştirilmesi gibi politika ve stratejilerle 21’inci yy’nin başında da önemini korumakta, hatta bu bağlamda, yükseköğretimdeki arz ve talep arasındaki açığı giderme, yükseköğretimde niteliği geliştirme ve bir bütün olarak yükseköğrenim görmüş nüfusumuzu artırma çabaları gündemdeki yerini korumaktadır.⁴²

Yükseköğretim sisteminin dinamikleri ne kadar iyi olursa, gerek bireysel gerekse de toplumsal çıkarlar o derece iyi yönde gelişir. Tabi ki yükseköğretimin bireye ve topluma getirilerinin yanında maliyetleri de vardır.

2. DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARININ ORTAYA ÇIKIŞI

Kökenleri M.Ö. 400 yılındaki Eflatun’un Academia’sına ve M.Ö. 387 yılındaki Aristo’nun Lyceum’una dayanan yükseköğretim, bilhassa 19’uncu yy’dan sonra bilgiyi iletmekten ziyade bilimsel araştırmayı da kendine görev edinmiş ve 20’nci yy’nin son zamanlarına rastlayan bilgi toplumuna geçiş süreci sonrası bilginin ekonominin hammadmesine dönüşmüş olması ile yükseköğretim kurumları toplumdaki yeniliklerin kaynağı olmuş; aynı zamanda bunların dağıtıcı rolünü üstlenmiştir.⁴³ Yükseköğretim, ülkeden ülkeye farklılıklar gösterir: İngiliz yükseköğretim kurumları öğrencilere genel ve mesleki bilgiler verirken, bunun yanında kendi öz kültürü ile kişilik biçimlendirme eğitimine öncelik vermekte olup, Alman üniversiteleri ise Wilhelm von Humbolt’un etkisiyle öncelikle bilimsel araştırma yapan kurumlar olarak görev üstlenmiş, eğitim ve öğretimin bu etkinlik içerisinde yürütülmesi prensibini benimsemiş; ABD’de yükseköğretim kurumlarının görev öncelikleri arasında yetiştirilecek insan gücünün niteliği ve yapılacak araştırmaların konusu, toplumun ihtiyaçlarını karşılayan iş dünyasının temsilcileri tarafından belirlenmesi yer almış iken Fransız yükseköğretim kurumları 1968’e kadar sadece toplumsal düzeni koruyacak, dolayısıyla devletin

⁴² Yüksel Kavak, “Türkiye’de Yükseköğretimin Görünümü ve Geleceğe Bakış”, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, c: 1, S: 2, Ağustos 2011, s. 56.

⁴³ Gonca Güngör Aksu, “Türkiye’de Yükseköğretimin Finansmanı: Önerilen Alternatif Modellerin Karşılaştırılması”, *Siyaset, Ekonomi ve Yöntem Araştırmaları Dergisi*, c: 2, S: 1, 2014, s. 15.

devamlılığını sağlayacak bireyler yaratan kurumlar olarak görev yapmış; Doğu blokunda yer alan ülkelerdeki yükseköğretim kurumları ise genellikle üretimi artıracak mesleki ve ideolojik eğitimi vermiştir.⁴⁴

Yükseköğretimde okullaşma oranlarını %70 ve üzerine çıkartmış olan ülkeler yani gelişmiş olan ülkeler, artık sürekli/yaşam boyu öğrenme stratejileri ile yükseköğretim nüfusu dışında kalan 25 yaş üstü bireylerin de yükseköğretime katılımını sağlamaya çalışmasıyla Türkiye’de de, dünyada gerçekleşen bu gelişmeler sayesinde son yıllarda yükseköğretime erişimi artırmak için birçok önemli adımlar atılması, yükseköğretim alanında olağanüstü bir büyüme ivmesi yakalanmasıyla sonuçlanmıştır.⁴⁵

Dünya’da, yükseköğretimin zamanla geldiği noktaya bakıldığında, günümüzdeki yükseköğretim sisteminin; araştırma üniversiteleri, kitlesel eğitim yapan üniversiteler, kısa süreli mesleki eğitim yapan kurumlar, uzaktan öğretim kurumları, ticari amaçla örgün ve uzaktan öğretim yapan kuruluşlar, şirketlerin bünyelerindeki eğitim birimleri olarak sınıflandırıldığı görülür.⁴⁶

Çalışmanın bu kısmında Orta Çağ’dan günümüze yükseköğretim kurumlarının farklı coğrafyalardaki tarihsel süreci ele incelenecektir.

2.1. Dünyada Yükseköğretimin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

Yükseköğretimin geçmişi, Çin’de Han Hanedanının kurduğu okullara, İskenderiye’deki müze ve kütüphaneye, 11’inci yüzyılda Bağdat’ta Büyük Selçuklu Devleti Veziri Nizamülmülk tarafından kurulan Nizamiye Medresesine, 13’üncü yüzyılda kurulmuş olan Kayseri’deki Çifte Medreseye, Konya’daki Karatay Medresesine, Erzurum’daki Çifte Minareli Medreseye kadar uzanır. Çağdaş üniversitelerin temelleri ise, 11’inci ve 12’nci yüzyıllarda Avrupa’da kurulan Bologna, Paris ve Oxford Üniversiteleri ile atılmıştır.⁴⁷

⁴⁴ Gülsün Atanur Baskan, “Türkiye’de Yükseköğretimin Gelişimi”, *G.Ü. Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, c: 21, S: 1, 2001, s. 23.

⁴⁵ Mahmut Özer, “Türkiye’de Yükseköğretimde Büyüme ve Öğretim Üyesi Arzı”, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, c: 1, S: 1, 2011, s. 23.

⁴⁶ Duygu Koçoğlu - Celalettin Serinkan, “Türkiye’de Yükseköğretimin Dış Çevre Analizi ve Pamukkale Üniversitesi’nin Rekabet Edebilirliği”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, c: 26, S: 2, 2012, s. 40.

⁴⁷ İhsan Doğramacı, *Türkiye’de ve Dünyada Yükseköğretim Yönetimi*, Bilkent Üniversitesi Yayınları, Ankara, 2007, s. 3.

Orta Çağ sonlarında ortaya çıkmış bir öğretim kurumu olan üniversitelerin kökenini 12'nci yy'de Avrupa'da kurulan üniversiteler oluşturmakla birlikte günümüzdeki anlamıyla üniversite sözcüğü 14'üncü yy sonlarında kullanılmaya başlanmıştır; çünkü, 13'üncü ve 14'üncü yy'lerde üniversite denildiği zaman, aynı ayrıcalıklardan yararlanan kişilerden oluşan bir topluluk anlaşılır; ayrıca bu dönemde üniversiteler her türlü bilginin öğretildiği kurumlar anlamına gelen “stadium generale” olarak adlandırılmıştır.⁴⁸

17'nci yy'ye gelindiğinde, üniversite öğrenciliği soylu asillere ve zenginlerin çocuklarına has bir ayrıcalık haline gelmiş; fakat, üniversitenin toplumun her kesimine açılarak, kişilerin yeteneklerine göre toplumda yükselmelerinin aracı haline gelmesinin temelleri ise 19'uncu yüzyıl başlarında atılmıştır.⁴⁹

Orta Çağ'da Avrupa'da ruhban sınıfını geliştirmeyi amaçlayan üniversiteler, 19'uncu yy başlarında merkezî otoritenin ideolojisi doğrultusunda elit kadrolar yetiştirmeyi amaçlayan kurumlar hâlini almıştır.⁵⁰

Bilimsel bilgi üretimini ve ücretsiz ve evrensel eğitim ilkesini merkeze alan modern üniversite, Fransız Devrimi'nin ve Napeleon Savaşlarının etkisiyle Almanya'da doğmasıyla birlikte bu durum Napeleon'un 1806'da çıkardığı Üniversite Kanunu ile üniversiteleri kapatıp yerine elit yükseköğretim kurumlarının kurulmasıyla gerçekleşmiştir.⁵¹

Yükseköğretim kurumlarında yaşanan dönüşüme paralel olarak, yükseköğretim alanında son 20 yıllık dönemde başta Avrupa ülkeleri olmak üzere Japonya ve Güney Kore'de önemli reformların hayata geçirildiği ve hâlen geçirilmekte olduğu görülmektedir.⁵²

Üniversite kurumunu yaratan ve tüm dünyaya yayılmasını sağlayan ve yakın zamana kadar yükseköğretim alanında dünya lideri olan Avrupa, 20'nci yüzyılın

⁴⁸ Emre Dölen, *Türkiye Üniversite Tarihi 1, Osmanlı Döneminde Darülfünun 1863-1922*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2009, s. 3.

⁴⁹ Kemal Gürüz, *Dünyada ve Türkiye'de Yükseköğretim Tarihçe ve Bugünkü Sevk ve İdare Sistemleri*, ÖSYM Yayınları, Ankara, 2001, s. 77.

⁵⁰ Berna Aslan, “Çeşitli Ülkelerde Yükseköğretimde Akreditasyon ve Türk Yükseköğretimindeki Gelişmeler”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, c: 42, S: 1, 2009, s. 291.

⁵¹ Taner Timur, *Toplumsal Değişme ve Üniversiteler*, İmge Kitabevi, 2000, Ankara, s. 65.

⁵² Mehmet Yavuz, “Neden Yükseköğretim Reformu?”, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, c: 2, S: Özel, 2012, s. 3.

ortalarında yükseköğretim alanında duraklama dönemine girmiş ve üstünlüğü ABD'ye bırakmış olup, dünya çapında saygın endekslere göre dünyanın en iyi üniversitelerinin büyük bir kısmı ABD'de bulunması ve ABD'nin yükseköğretim piyasasının çoğuna hükmetmeye başlaması ile Avrupa ülkelerinde yükseköğretimde yeniden yapılanmaya gidilmiştir. Buna istinaden, Avrupa Yükseköğretim Alanı Yeterlilikler Çerçevesi (AYAYÇ) oluşturulmuştur.⁵³

Genel olarak bu dönemde Avrupa üniversiteleri, aşırı merkeziyetçi, idari ve mali açıdan özerkliği kısıtlayıcı verimsiz eğitim ve yeterince araştırma yapamama gibi sorunlarla karşı karşıyaydı ve bu nedenle birçok Avrupa ülkesi yükseköğretim sistemlerinde bir takım değişiklikler ve iyileştirmeler yapmış olup, bu değişiklikler 1997 Lizbon ve 1999 Bologna süreçleri ile ivme kazanmıştır.⁵⁴ Bologna Sürecinin siyasal ve eğitsel olmak üzere iki amaç boyutu vardır: Sürecin siyasal amacı, bilgi çağının gerektirdiği bilgi temelli ve rekabet gücü yüksek sürdürebilir bir ekonomi oluşturarak vatandaşlarına kaliteli yaşam koşulları yaratabilmektir; eğitsel amacı ise vatandaşlarına bilgi çağında yaşanan hızlı değişim ve dönüşümleri karşılayabilme yeterliği vermek ve 2010 yılına kadar Amerika ile rekabet edebilen bir Avrupa eğitim sistemine sahip olmaktır.⁵⁵ Devletlerarası herhangi bir anlaşmaya dayanmayan, üye ülkeler üzerinde bağlayıcılığı olmayan 29 ülkenin katılımı ile başlayan (Türkiye'nin 2001 yılında dâhil olduğu), başlangıçta Avrupa Yükseköğretim Alanı oluşturmayı hedefleyen ve bugün Avrupa dışındaki ülkelerin katılımı ile 47 üyeye erişen süreç, Avrupa yükseköğrenim sisteminin uluslararası rekabet gücünü artırmayı, Avrupa'da üniversitelerarası diyalogu ve hareketliliği yaygınlaştırmayı, üniversitelerin özerkliğini, özgünlüğünü ve çeşitliliğini korumayı hedeflediğini belirtmesinin yanında Avrupa'da tek tip yükseköğretim sistemi oluşturmayı en istenmeyen hedef olarak tanımlamıştır.⁵⁶

Devlet artık üniversite hizmetlerinin sağlayıcısı olmaktan çok düzenleyicisi olma işlevini üstlenmeye doğru bir eğilim sergilerken, bunun doğal sonucu olarak üniversiteler de mali sorunlarını gidermek için ihtiyaçlarını "kullanan öder ilkesi" gereği

⁵³ Feridun Sezgin - Hasan Kavgacı - Ali Çağatay Kılınç, "Türkiye'de Eğitim Yönetimi ve Denetimi Lisansüstü Öğrencilerin Öz Değerlendirmeleri", *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, Aralık 2011, c: 1, S: 3, s.162.

⁵⁴ Feridun Sezgin - Hasan Kavgacı - Ali Çağatay Kılınç, *a.g.m.*, s. 170.

⁵⁵ Mehmet Metin Arslan - Harun Bahadır, "Bologna Süreci Ve Türkiye", *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, c: 2, S: 2, 2007, s. 224.

⁵⁶ Zafer Çelik, "Bologna Süreci'nin Avrupa Yükseköğretim Sistemi Üzerine Etkileri", *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, c: 2, S: 2, 2012, s. 101.

sağlanan eğitim için öğrencilerden ve girişimci üniversite olmanın gereği olarak üniversite-sanayi işbirliği çerçevesinde piyasaya yönelik bilim üretimi karşılığı piyasadan karşılamaya başlamıştır.⁵⁷

Bu dönemde önemli görüşlerden birisi, bilimin maddi üretim için kullanılacağı ve bunun dışında bir bilimsel faaliyetin anlamsız olduğu anlayışıyla bilimle teknolojinin giderek aynı şey haline geldiğidir.⁵⁸

2.2. Türkiye’de Yükseköğretim Kurumlarının Ortaya Çıkışı

Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarının tarihsel gelişimine bakıldığında sırasıyla Fransa, Almanya, Avusturya ve ABD'nin etkili olduğu görülmektedir.⁵⁹ Üniversite kavramı temel olarak Cumhuriyet öncesi ve sonrası olmak üzere iki dönem halinde ele alınmaktadır. Bu çalışmada üçüncü bir ayırım olarak 1980 sonrası ayrı bölüm adı altında üç bölüm şeklinde incelenmiştir.

2.2.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem

11’inci yy’da ilk Müslüman-Türk Sultanı olan Gazneli Mahmut zamanında “ders okutulan yer” anlamına gelen dört büyük medrese kurulmuş, ilk Selçuklu Sultanı Tuğrul Bey de Nişabur’da 1046 yılında bir medrese yaptırmış olup, daha sonra bu kentte kurulan medreselerin en önemlilerinden biri olan ve yeryüzünde ilk üniversite olarak kabul edilen Nizamiye Medresesi, Selçuklu Veziri Nizamülmülk tarafından kurulmuştur.⁶⁰

10’uncu yy’ye kadar din adamı yetiştiren medreselerde 11’inci yy’dan itibaren coğrafya, kimya, matematik, tıbbi bilimler de öğretilmeye başlanmış, Büyük Selçuklular döneminden itibaren medreseler düzenli eğitim kurumları haline getirilmiş ve çok sayıda bilim adamı yetiştirilmesiyle beraber Selçuklu Devleti ve Anadolu beyliklerinden devralınan medreseler Osmanlı Devleti tarafından geliştirilmiş, devletin kamu görevlisi

⁵⁷ Sultan Kavili Arap, “Kamu Yönetiminde Yapısal Değişim Süreci ve Üniversiteler”, Kamu Yönetimi Forumu (KAYFOR) IV 8-10 Kasım 2006, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla, s. 284.

⁵⁸ Tufan Sertlek, “Bilim ve Emek Süreci”, *Bilim Politikası ve Üniversiteler içinde* (ed. Emine Akalın, Hakan Aydoğdu, Reşat Saraoğlu), Bağlam Yayınları, İstanbul, 1997, s.242.

⁵⁹ Sultan Kavili Arap, “Türkiye Yeni Üniversitelerine Kavuşurken: Türkiye’de Yeni Üniversiteler ve Kuruluş Gerekçeleri”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 2010, S: 65/1, s. 7.

⁶⁰ Temel Demirel, “Trajikomik Bir Hikâye: Eğitim, Üniversite, YÖK”, *Eğitim Üniversite, YÖK ve Aydın(lar) içinde* (Sibel Özbudun - Temel Demirel), Ütopya Yayınları, 2006, Ankara, s. 157.

ihtiyacını karşılayan kurumlar hâlini almıştır.⁶¹ Yönetici yetiştiren bir eğitim sistemi açısından bakıldığında Enderun, Osmanlı'nın en önemli eğitim kurulu olarak değerlendirilirken, esasen bu nitelikteki yönetici yetiştiren eğitim kurumları, İlk ve Orta Çağ'larda Hindistan, Mısır, ve Arap dünyasında dinsel ve sınıfsal varlıklarını sürdürmüşlerdir.⁶² Osmanlı Devleti'nin bu sisteme özgü katkısı, “devşirme sistemi”ni buraya entegre etmesi olmuştur.⁶³

16'ncı yüzyıl sonları ve 17'nci yy'larda Doğu'da düşünsel ve bilimsel alanlardaki gelişmelerin durmasının yanında, Batı'nın da özellikle 19'uncu yy başlarında bahsi geçen alanlardaki üstünlüğünün belirginleşmesiyle, Osmanlı Devleti'nde Batı'nın tekniğini alma yoluna gidilmiştir.⁶⁴

Modern eğitimin yükseköğretim düzeyinde ülkemize girişi askeri ihtiyaçlardan kaynaklanmıştır: 1720'lerde Kumbarahane ve Handesehane okullarının açılmasıyla yükseköğretimin bugünkü kurumsal yapısının temeli atılmıştır.⁶⁵

Osmanlı Devleti'nin klâsik dönem eğitim yapılanmasındaki değişiklikler öncelikle, subay yetiştirilmesine yönelik askeri okulların açılmasıyla başlamıştır: İlk olarak I. Mahmut zamanında Humbaracı Ocağı, Topçu Okulu'na dönüştürülmüş, ilerleyen yıllarda Hendesehane ve Mühendishane-i Bahr-i Hümayûn (1776) okulları kurulmasıyla birlikte bu okulları III. Selim döneminde açılan Mühendishane-i Berr-i Hümayûn (1795) izlemiş olup, II. Mahmud döneminde ise Askeri Tıbbiye (1827), Mızıka-i Hümayûn Mektebi (1834), Mekteb-i Fünûn-ı Harbiye (1834), Mekteb-i Ulûm-i Edebiye (1839) ve sivil rüşdiyeler (1839) açılmış ve II. Mahmud'un ilköğretimi zorunlu hâle getirmenin yanında, 1838'de “Meclis-i Umûr-u Nafia” ve “Mekâtib-i Rüşdiye Nezareti” de kurulmuştur.⁶⁶ Bütün bu gelişmeleri Tanzimat Fermanı sonrası dönemde açılan yeni okullar takip etmiştir: 1847 yılında Ziraat Mektebi, 1848 yılında

⁶¹ Gülnihan Ölmez Kırıyıcı, “Bologna Süreci: Yükseköğretim Sistemi İçin Bir Fırsat Mı Yoksa Bir Tehdit Mi?”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2012, Isparta, s. 12.

⁶² Feyyat Gökçe, *Değişme Sürecinde Devlet ve Eğitim*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2009, s. 189.

⁶³ Mehmet Yavuz, “Yükseköğretim Yönetiminde Dönüşüm ve Türkiye İçin Alternatif Model Önerisi”, Kalkınma Bakanlığı Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü (Uzmanlık Tezi), 2012, Ankara, s. 18.

⁶⁴ Orhan Özdemir, “Tanzimat'tan Günümüze Modern Eğitim ve Verimlilik”, *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, c: 2, S: 32, 2006, s. 102.

⁶⁵ Mustafa Kemal Alaşahin, “Üniversite Bütçelerinin Analizi”, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2007, Denizli, s. 18.

⁶⁶ Kadir Ulusoy - Bahattin Demirtaş, “Osmanlı'nın Son Döneminden Günümüze Mersin'de Eğitim”, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, c: 1, S: 1, 2008, s. 109.

Darülmüllami (erkek öğretmen okulu) ve 1859 yılında da Mekteb-i Mülkiye-i Şahane açılmıştır.⁶⁷

Osmanlı Devleti'nin ilk üniversitesi olan ve 1845 tarihinde ortaya çıkan Darülfünun, ilk olarak 1863 yılında açılabilmiştir.⁶⁸

2.2.2. Cumhuriyet Sonrası Dönem

TBMM tarafından kabul edilen 2252 sayılı Kanun ile 31 Temmuz 1933 günü İstanbul Darülfünunu kaldırıldı ve yerine 1 Ağustos 1933 tarihinden yükseköğretim hizmeti vermek üzere İstanbul Üniversitesi adlı bir yükseköğretim kurumunun kurulmasıyla Türk mevzuatında “Üniversite” sözü ilk kez yer aldı.⁶⁹

1934'te yayımlanan İstanbul Üniversitesi Talimatnamesi'nde, İstanbul Üniversitesi'ne bilgi sahalarında araştırmalar yapmak, millî kültürü ve yüksek bilgiyi genişletmeye ve yaymaya çalışmak, devlet ve memleket hizmet ve işleri için ergin ve olgun unsurlar yetişmesine yardım etmek gibi vazifeler yüklenmiştir.⁷⁰

Cumhuriyetin ilanından sonra 1925'te Ankara Hukuk Mektebi'nin açılışını 1926'da Gazi Eğitim Enstitüsü ile 1930'da Yüksek Ziraat Okulu ve Osmanlı döneminde adı Darülfünun olan İstanbul Üniversitesi'nin 1933'teki açılışları takip etmiş; 1934'te Ankara Millî Musîkî ve Temsil Akademisinin açılmasının yanında 1935'de Mekteb-i Mülkiye'nin Siyasal Bilgiler Okulu adı altında Ankara'ya taşınmasıyla başlayan üniversite reformu, Atatürk'ün öncülüğünde 1936'da Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinin açılmasıyla devam etmiştir.⁷¹ Bu reformunun ardından yükseköğretimde gerçekleşen modernleşme hareketinde, Nazi Almanyası'ndan kaçıp Türkiye'ye gelen yabancı bilim adamlarının etkisi bir hayli büyüktür.⁷²

2.2.2.1. 4936 Sayılı Kanun

1946 yılındaki “Üniversite Reformu” ile kabul edilen bu Kanun'da üniversiteler; fakültelerden, enstitü, okul ve bilimsel kurumlardan oluşmuş, özerliği ve tüzel kişiliği

⁶⁷ Mehmet Yavuz, *a.g.t.*, s. 81.

⁶⁸ Yahya Akyüz, *Türk Eğitim Tarihi*, Pegem A Yayıncılık, Ankara, 1997, s. 168.

⁶⁹ İhsan Doğramacı, *Günümüzde Rektör Seçimi ve Atama Krizi Türkiye'de ve Dünyada Yükseköğretim Yönetimine Bir Bakış*, Meteksan Baskı, 2000, Ankara, s. 16.

⁷⁰ Resmî Gazete, 24.10.1934, *İstanbul Üniversitesi Talimatnamesi*, Sayı: 2837, Madde: 1.

⁷¹ Necdet Sakaloğlu, *Cumhuriyet Dönemi Eğitim Tarihi*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1992, s. 77.

⁷² Yücel Namal, “Türkiye’de 1933-1950 Yılları Arasında Yükseköğretime Yabancı Bilim Adamlarının Katkısı”, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, c: 2, S: 1, 2012, s. 19.

olan, yüksek bilim, araştırma ve öğretim birlikleri olarak tanımlanmıştır.⁷³ Kanunla, üniversitelerin ve fakültelerin, kendilerine bağlı olarak yeni enstitü, bilim, araştırma, öğretim ve yayın kurumları açabilir; hatta bunlardan gerekenlerine senato kararı ile tüzel kişilik verebilmesi mümkündür.⁷⁴ Yine bu Kanunla birlikte Millî Eğitim Bakanı'nın üniversiteler üzerinde etki, yetki ve denetimi sembolik bir düzeye indirilmiş, Bakan'ın hükümet adına yaptığı denetim yetkisi Üniversitelerarası Kurul'a (ÜAK) başkanlık yapmakla sınırlandırılmış olup, öğretim üyelerine de Kanunda belirtilen haller dışında görevlerinden çıkartılamayacakları güvencesi verilmiştir.⁷⁵

2.2.2.2. 115 Sayılı Kanun

27 Mayıs 1960 darbesi sonrası Milli Birlik Komitesi, 27.10.1960 tarihinde 115 sayılı Kanun olarak bilinen “13.06.1946 Tarih ve 4936 Sayılı Üniversiteler Kanunu'nun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Madde Eklenmesi Hakkında Kanun” ile özerkliği güçlendirilen, üniversite üzerinde hükümet denetimini en aza indiren, üniversitelerin yönetiminde katılımcılığı artıran demokratik Kanun'u kabul etmiş olmasının yanında aynı tarihte 114 sayılı Üniversiteler Öğretim Üyelerinden Bazılarının Vazifelerinden Affına ve Bazılarının Diğer Fakülte ve Yüksek Okullara Nakline Dair Kanun ile bir Kanun çıkartarak 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu'nu değiştiren 115 sayılı Kanun ile yaptığı olumlu değişikliklere gölge düşürmüş ve 147 öğretim üyesinin yerlerini değiştirmiştir.⁷⁶

1961 Anayasası'yla birlikte üniversite kurumu, devlet eliyle ve kanunla kurulabilen, bilimsel ve idarî özerkliğe sahip kamu tüzel kişiliği olarak tanımlanırken, yine üniversitelerin kendileri tarafından seçilen yetkili öğretim üyelerinden kurulu organları eliyle yönetileceği ve denetleneceği hüküm altına alınmıştır.⁷⁷

1960 yılından 1750 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 1973 yılına kadar geçen süre içerisinde Türkiye'de yükseköğretim alanındaki gelişmeler sürmüş olup, bu kapsamda 625 sayılı Özel Yükseköğretim Kurumları Kanunu'na dayanılarak özel yüksekokulların açılması ve Anayasa Mahkemesi Kararıyla adı geçen Kanunun iptali

⁷³ Resmî Gazete, 18.06.1946, *Üniversiteler Kanunu*, Sayı: 6336, Madde: 1.

⁷⁴ Resmî Gazete, 18.06.1946, *Üniversiteler Kanunu*, Sayı: 6336, Madde: 2.

⁷⁵ Emre Dölen, *Türkiye Üniversite Tarihi 5, Özerk Üniversite Dönemi 1946-1981*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2010, s. 33.

⁷⁶ Emre Dölen, 2010, s. 73-74.

⁷⁷ Resmî Gazete, Sayı: 10859, *Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1961)*, 20.07.1961, Madde: 120.

sonucunda bu kurumların kapatılması, dönemin kamuoyunu yakından ilgilendiren eğitim alanındaki konuların başında gelmiştir.⁷⁸

2.2.2.3. 1750 Sayılı Kanun

12 Mart 1971 Muhtırası'ndan sonra kabul edilen 1488 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Geçici Maddeler Eklenmesi Hakkında Anayasa Değişikliği Kanunu'na göre üniversite özerkliğinin, üniversite binalarında ve eklerinde suçların ve suçluların kovuşturulmasına engel olunamayacağı hükmü getirilerek 1968-1971 yılları arasındaki işgal ve öğrenci olaylarında polisin üniversiteye girememesinin önündeki engeller kalkmış; 1961 Anayasası'nda yer alan üniversitelerin kendi organları tarafından seçilen organlarca yönetileceği hükmüne “devletin denetimi ve gözetimi hakkında” hükmü eklenerek 1960 yılındaki denetleme hakkında üniversitelerin temsilcilerinden oluşan ÜAK'ın yetkilerine yani üniversitelerin kendi kendilerini denetleyeceği hükmüne son verilmiş; üniversite ve bağlı kuruluşlarında eğitim-öğretimin tehlikeye girmesi ve bu tehlikenin üniversite organlarınca giderilememesi halinde hükümetin üniversiteye veya bağlı biriminin yönetimine el koyma yetkisi verilmiş; öğretim üye ve yardımcılarının siyasî partilere üye olma hakkı ortadan kaldırılmıştır.⁷⁹

2.2.2.4. 2547 Sayılı Kanun

Yükseköğretimin tüm düzeyleri için etkili ve koordineli bir merkezi plânlamanın olmaması, özellikle de altmışlı ve yetmişli yıllarda yükseköğretim kurumlarının sayısı, çeşidi ve öğrenci sayıları ile başka birçok hususta gözlenen hızlı artış nedeniyle yükseköğretim sisteminin bir süre sonra başarısızlık sinyalleri vermeye başlamasıyla birlikte ek olarak 1960-1980 tarihleri arasında ortaya çıkan siyasî, sosyal ve ekonomik sorunlar, yükseköğretimdeki kötüye gidişi daha da artırmış; bu nedenle 1970'li yılların sonunda köklü bir yükseköğretim reformu kaçınılmaz hale gelmiş ve sonunda 1981 reformu yürürlüğe konmuştur.⁸⁰ 6 Kasım 1981'de Yükseköğretim Kurulu (YÖK) kurulmuş ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, tüm yükseköğretim kurumlarının teşkilat,

⁷⁸ Gülsün Atanur Baskan, “1750 Sayılı Üniversiteler Kanunu ile 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun Örgüt Yapısı ve Yönetim Süreçleri Açısından Karşılaştırılması”, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara, 1990, s. 13.

⁷⁹ Ali Arslan, *Türkiye'de Üniversite ve Siyaset*, Paraf Yayınları, 2011, İstanbul, s. 441-442.

⁸⁰ Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, “Yükseköğretim Kurulu Tarihçe”, (14.04.2014), <http://www.yok.gov.tr/web/quest/tarihce.jsessionid=7F21B057700F965BE86D3303314CE1ED>

işleyiş, yetki ve sorumluluklarını bir bütünlük içinde ele almış, çeşitli bakanlıklara ve akademilere bağlı yüksekokulları üniversite çatısı altında toplamayı amaçlamıştır.⁸¹

1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'ndan önce, Türkiye'de yükseköğretim: MEB'e bağlı akademiler, bir kısmı diğer bakanlıklara, çoğu MEB'e bağlı iki yıllık MYO ile konservatuarlar, MEB'e bağlı üç yıllık eğitim enstitüleri, mektupla öğretim yapan YAYKUR'dan oluşmakta idi.⁸² Bu Kanun ile üniversiteler YÖK'ün merkezi otoritesine bağlanmış; YÖK, ÜAK ve YDK atama ile gelen kurullar olarak oluşturulmuşlardır. Üniversitelerde eğitim-öğretim, bilim-araştırmanın önüne geçmiştir. Ayrıca, 1961 Anayasası ile üniversitelere verilen Anayasa Mahkemesi'nde dava açma yetkisi, 1982 Anayasası ve 2547 sayılı Yasa ile kaldırılmıştır.⁸³

1980'li yıllarda ve sonrasında Türk yükseköğretiminin Avrupa ve Amerika yükseköğretim sistemleri dikkate alındığında Amerikan sistemiyle büyük paralellik gösterdiğini söylemek mümkün olmakla birlikte başta doktora olmak üzere üniversite eğitiminde kalite güvencesinin olmaması, kalite düzeyi bakımından düşük nitelikli mezunlarla ve dolayısıyla insan kaynaklarının düşük nitelikli olmasıyla sonuçlanmıştır.⁸⁴

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu yürürlüğe girdiği günden bu yana birçok tartışmaya konu olmuş ve yıllar içinde 2547 sayılı Kanun'da ek ve değişiklik olmak üzere 67 yeni yasal düzenleme yapılmasının yanında Kanun'da ayrıca ek ve değişiklik yapan mevzuat ile 14 kanun hükmü yürürlükten kaldırılmıştır.⁸⁵

Yürürlüğe girdiği tarihinden bu yana pek çok kere değişikliğe uğramış ancak özü aynı kalan 2547 sayılı Kanun ve bu Kanuna egemen olan ilkeler, tüm yükseköğretim kurumlarının tek bir kavram altında toplanması, bunların üzerinde bir Yükseköğretim Kurulu oluşturulmak suretiyle getirilen merkeziyetçi yapı ve gerek yükseköğretim üst

⁸¹ Nur Serter, *21. Yüzyılda İnsan Merkezli Eğitim - Türk Eğitim Sistemi*, 2008, İstanbul, Nesnel Yayınevi, s. 213.

⁸² Sultan Kavili Arap, *a.g.m.*, s. 9.

⁸³ Tahir Hatiboğlu, *Türkiye Üniversite Tarihi*, Selvi Yayınları, 2000, Ankara, s.348.

⁸⁴ Metin Toprak - Armağan Erdoğan, "Lisansüstü Eğitimde Avrupa Yaklaşımı", *VI. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınları, Sakarya, 2013, s. 10.

⁸⁵ A. Hamit Serbest, "Yükseköğretimde Neredeyiz, Nereye Gidiyoruz?", *Elektrik Mühendisliği Dergisi*, S: 442, 2011, s. 64.

kuruluşlarının gerekse yükseköğretim kurumu organlarının belirlenmesinde seçilme yöntemi yerine atama yöntemini benimsemiştir.⁸⁶

1990’larda YÖK’ün yetkilerinin yanı sıra YÖK yönetiminin, yönetim olarak maliyeti de sorgulanmaya başlanmış olup, YÖK’ün yükseköğretim ödenekleri içindeki maliyeti ilk kurulduğu yıllarda yüzde 1.5 düzeyindeyken 1990 yılında yüzde 5 düzeyine çıktığı andan itibaren YÖK’ün yükseköğretimdeki maliyetlerinin yükselmesi çeşitli eleştirilere sebep olmuş ve dönemin YÖK Başkanı Prof. Dr. İhsan Doğramacı’ya göre bu dönemde hazırlanan YÖK raporunda, üniversitelerin tüm idari ve akademik kadroları YÖK’e verilmeli ve onun tarafından dağıtılmalı ayrıca hükümetim bütçeden ayırdığı ödenekler de üniversitelere YÖK tarafından dağıtılmalıydı.⁸⁷

3. TÜRKİYE’DE YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI

Günümüzde Türkiye’de 105 tanesi devlete ait (TODAİE dâhil), 80 tanesi vakıf yükseköğretim kurumu olmak üzere 185 yükseköğretim kurumu mevcuttur. Vakıflara ait olanlardan 8 tanesi Bakanlar Kurulu Kararlarıyla kurulan bağımsız meslek yüksekokullarıdır. Ülkemizde yukarıda saydıklarımız haricinde de yükseköğretim kurumları bulunmaktadır. Bunlar; askerî yükseköğretim kurumları, emniyet teşkilatına bağlı yükseköğretim kurumları ile KKTC’deki üniversiteler ve özel statülü devlet üniversitelerinden oluşturmaktadır. Bu yükseköğretim kurumlarının türleri, kuruluş yılları ve yerleri hakkında detaylı tablolar tez ekinde sunulmuştur.

1930-1931 eğitim-öğretim yılında İstanbul Darülfünunu’nda 2.167 olan öğrenci sayısı 1942-1943 yılında 11.000’i yakalamış olup, 1984-2011 yılları arasında toplam yükseköğretim öğrenci sayısında sürekli bir artış görüldüğü; 1984’te 322.320 olan toplam yükseköğretim öğrenci sayısının 2011 yılında 3.817.086’ya ulaştığı, 1984 yılındaki 322.320 öğrencinin 40.617’si açık öğretim programlarında, 281.703’ü ise yüz yüze eğitim programlarında kayıtlı iken ve 2011 yılında ise açık öğretim öğrencilerinin

⁸⁶ İdil Arıkan, “Türk Anayasa Hukukunda Yükseköğretim”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2011, Ankara, s. 149-150.

⁸⁷ Emel Ersun Aydemir, “Yükseköğretimde Fayda-Maliyet Yönlü Bir Yaklaşım: Türkiye Örneği (2002-2006-2010), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2013, İzmir, s. 43.

sayısı 1.713.923, yüz yüze eğitim programlarına kayıtlı yükseköğretim öğrencilerinin sayısı 2.103.163 olmuştur.⁸⁸

Her şehirde bir üniversiteye bağlı en az bir tane dört yıllık yükseköğretim kurumunun yanında birçok ilçede iki yıllık meslek yüksekokulunun bulunması, üniversitede öğrenim gören öğrenci sayısının 2010-2011 eğitim-öğretim döneminde 2.087.890 kişiye çıkmasıyla sonuçlanmış olup, 2002-2003 dönemine göre % 70.76'lık öğrenci sayısı artışı gerçekleşmesinin yanında çalışma çağındaki genç nüfusun fazlalığı ile yükseköğretim kurumlarının sayısındaki ve kontenjanındaki artış, uzaktan eğitim ve açık öğretim olanakları ile özel sektörün (vakıfların) yükseköğretim yatırımlarının artması gibi nedenlerle önümüzdeki dönemde yükseköğretim mezunlarının sayısında ciddi artış olacağını söylemek mümkün görünmektedir.⁸⁹

---

⁸⁸ Durmuş Günay - Aslı Günay, "1933'den Günümüze Türk Yükseköğretiminde Niceliksel Gelişmeler", *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, c: 1, S: 1, 2011, s. 7-12.

⁸⁹ M. Kemal Biçerli, "Yükseköğretim Sistemimizi İşgücü Piyasasındaki Gelişmeler Paralelinde Yeniden Yapılandırmak Zorundayız", *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, c: 1, S: 3, 2011, s. 124.

İKİNCİ BÖLÜM

YÜKSEKÖĞRETİMİN FİNANSMANI VE BÜTÇE YAPISI: TÜRKİYE'DE VE DÜNYADA YÜKSEKÖĞRETİM BÜTÇE UYGULAMALARI

Devlet, kamu kaynaklarının öncelikli amaçlar doğrultusunda dağıtılmasını ve bu kaynakların uygulamada etkin ve verimli bir şekilde kullanılmasını sağlayabilmenin en etkili aracı olan bütçeleri, her yıl kamu kesimi için ayrılan kaynakların hangi hizmetlerde ve ne ölçüde kullanılacağı belirleyerek hazırlar.⁹⁰

1. BÜTÇE SİSTEMLERİNDEKİ GELİŞMELER

Kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde, mevcut kaynakların en iyi şekilde kullanılmasını ve amaçlara ulaşmak için alternatif program ve faaliyetler arasında tercihlere göre kaynak tahsisi yapılmasını içeren süreç, bütçe sistemi olarak tanımlanmaktadır.⁹¹ Kamu harcamalarının GSMH'ye oranının artmasıyla kamu görevlerinin yerine getirilmesinde önemli bir payı olan bütçe sistemlerinin de ihtiyaçlara uygun şekilde değişmesi zorunluluk haline gelmiştir.⁹²

1. 1. Klâsik Bütçe Sistemi

Geleneksel bütçe sistemi olarak da adlandırılan klâsik bütçe anlayışına göre bütçe ödeneklerinin verilmesinde yapılacak kamu hizmetlerinin niteliği ve niceliği değil, o hizmeti yapan kurum dikkate alınır, adeta harcanan para kadar hizmetin yapıldığı kabul edilir.⁹³

⁹⁰ Osman Pehlivan, *Kamu Maliyesi*, Derya Yayınları, Trabzon, 2006, s. 231.

⁹¹ Ahmet Özen, *Performans Esaslı Bütçeleme Sistemi ve Türkiye'de Uygulanabilirliği*, Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2008, s. 6.

⁹² Zuhale Ergen, "Orta Vadeli Harcama Sistemi Üzerine Kavramsal Bir Yaklaşım", *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2007, c: 16, S: 1, s. 302.

⁹³ Ertan Tosun, "Program Bütçe ve Program Bütçe Tecrübesi Işığında Yeni Bütçe Anlayışı", *Bütçe Dünyası*, 2004, S: 19, s. 2.

1.2. Performans Esaslı Bütçe Sistemi (PEBS)

Performans; belirlenen hedeflere ulaşma konusunda gelinen noktayı ifade etmektedir.⁹⁴ PEBS; kaynakların kamu idarelerinin amaç ve hedefleri doğrultusunda tahsisini ve kullanılmasını sağlayan, performans ölçümü ve değerlendirmesi yaparak ulaşılmak istenen hedeflere ulaşıp ulaşılmadığını tespit eden ve sonuçları raporlayan bir bütçeleme sistemi olarak tanımlanır.⁹⁵

1.3. Torba Bütçe Sistemi

Klâsik bütçe sisteminde harcama kalemlerine ayrı ayrı ödenek verildiği halde torba bütçe sisteminde ödenekler toplu olarak verilir ve bu nedenle harcamacı kuruluşlara verilen ödeneklerde, harcama yerleri bakımından sınırlama getirilmemiştir.⁹⁶

1.4. Program Bütçe Sistemi

Devletin yürüttüğü hizmetlerin plan-programa bağlanıp o şekilde gerçekleştirilmeye çalışılması olan bu sisteme ülkemizde başlanmış olup, ne satın alındığını değil; ne yapıldığını ve bunun nasıl başarıldığı veya başarılabacağı üzerinde durur.⁹⁷

1.5. Sıfır Tabanlı Bütçe Sistemi

Yeni baştan bütçeleme de denilen bu sistemde her yıl öncelikli hizmetler tespit edilerek kaynakların bu hizmetlere aktarılmasına, önceliğini yitiren hizmetler için daha az ödenek ayrılması ya da hiç ayrılmamasına olanak sağlanmaktadır.⁹⁸

⁹⁴ Mustafa Sakal - Elif Ayşe Şahin, “Kamu Kurumlarında Performans Ölçümü ve Sayıştay Denetimi İlişkisi: Türkiye’deki Düzenlemeler Bakımında Bir Değerlendirme”, *Sayıştay Dergisi*, Ocak - Mart 2008, S: 68, s. 5.

⁹⁵ Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü (BÜMKO), *Performans Programı Hazırlama Rehberi*, 2009, s. 6.

⁹⁶ Anadolu Üniversitesi Yayın Komisyonu, *Bütçe*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2004, Eskişehir, s. 31.

⁹⁷ “Kamu (Devlet) Maliyesi - Bütçe Sistemleri”, (18.09.2013), http://www.ekodialog.com/kamu_maliyesi/butce_sistemleri_performans_program.html

⁹⁸ Cuma Çataloluk, “Sıfır Tabanlı Bütçeleme Sistemi ve Türkiye’de Uygulanabilirliği”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2006, S: 16, s. 232-233.

1.6. Stratejik Planlamaya Dayalı Performans Esaslı Bütçeleme Sistemi

24.12.2003 tarihli “Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu” ile stratejik planlamaya dayalı performans esaslı bütçeleme modelini benimsenmiş olup, ülkemizde geçilen yeni bütçeleme sisteminde üç faktör yer almaktadır: Bunlar; stratejik planlama, performans programı ve faaliyet raporudur.⁹⁹

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu stratejik planlama ve performans esaslı bütçelemeyi, kamu idarelerinin kalkınma planları, programlar, ilgili mevzuat ve benimsedikleri temel ilkeler çerçevesinde geleceğe ilişkin misyon ve vizyonlarını oluşturması, stratejik amaçlar ve ölçülebilir hedefler saptaması, performanslarını önceden belirlenmiş olan göstergeler doğrultusunda ölçmek ve bu sürecin izleme ve değerlendirmesini yapmak amacıyla katılımcı yöntemlerle stratejik plan hazırlaması olarak tanımlamaktadır.¹⁰⁰

2. BÜTÇE SÜRECİ

Bütçe süreci, kararların alınması, alınan kararların uygulanması ve sonuçlarının denetimi olarak tanımlanabilir.¹⁰¹

2.1. Bütçenin Hazırlanması Süreci

5018 sayılı Kanun, devlet bütçesinin esas ve şekle ait hükümlerini, hazırlama esaslarını ve bütçenin uygulanmasını esaslı bir şekilde saptamış ve bununla ilgili yasal ilkeleri belirlemiştir.¹⁰²

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu’nun genel gerekçesinde: *“Bütçe türleri uluslararası standartlara uygun olarak yeniden tanımlamakta ve sınıflandırılmaktadır. Bu çerçevede katma bütçe kaldırılmakta ve bu kapsamda yer alan kamu idareleri idari ve mali statüsüne göre genel bütçeli ya da özel bütçeli daire haline gelmektedir. Ayrıca döner sermaye işletmeleri ve fonların gelir ve giderlerinin ilgili*

⁹⁹ Mehmet Aksaraylı vd., “Stratejik Planlamaya Dayalı Performans Esaslı Bütçeleme Sisteminin Etkinliğinin Belirleyicileri: Türkiye’de Kamu Kurumlarının Analizi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (S.D.Ü.İ.B.F.) Dergisi*, 2007, c. 12, S: 3, s. 314-315.

¹⁰⁰ Resmî Gazete, 24.12.2003, 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, Sayı: 25326, Madde: 9.

¹⁰¹ Ertan Tosun, “Bütçe Süreci - Gelişmiş Ülke Örnekleri ve Türkiye Eleştirisi”, *Bütçe Dünyası*, Aralık 2002, c: 2, S: 13, s. 3.

¹⁰² Maliye Bakanlığı BÜMKO, “Bütçe-Bütçe Hazırlama Süreci”, (30.10.2013), <http://www.bumko.gov.tr/TR,41/butce-hazirlama-sureci.html>

*oldukları idare bütçesine dâhil edilmesi sağlanmakta bunların 31.12.2007 tarihi itibarıyla tasfiye edilmesi öngörülmektedir.*¹⁰³ ifadesi yer almaktadır.

Bu Kapsamda; merkezî yönetim bütçesi, bu Kanuna ekli (I), (II) ve (III) sayılı cetvellerde yer alan kamu idarelerinin bütçelerinden oluşur. Kanunu ekli (I) sayılı cetvelde genel bütçeli idareler, (II) sayılı cetvelde özel bütçeli idareler, (III) sayılı cetvelde ise düzenleyici ve denetleyici kurumlar bulunmaktadır.

Türkiye’de 5018 sayılı Kanun gereğince bütçe süreçlerine kısaca bakıldığında:

- Orta Vadeli Programın Bakanlar Kurulu tarafından kabulü,
- Orta Vadeli Malî Plan’ın yayımlanması,
- Maliye Bakanlığı tarafından Bütçe Çağrısı ve Bütçe Hazırlama Rehberinin yayımlanması,
- Harcamacı kuruluşların bütçe tekliflerini hazırlamaları,
- Maliye Bakanlığı tarafından yapılacak bütçe görüşmeleri ve
- Bütçenin kanunlaşması aşamalarından oluşmaktadır.

2.2. Yükseköğretim Kurumlarında Bütçe Hazırlanması

Bakanlar, hükümet politikasının uygulanması ile bakanlıklarının ve bakanlıklarına bağlı, ilgili ve ilişkili kuruluşların stratejik planları ile bütçelerinin kalkınma planlarına, yıllık programlara uygun olarak hazırlanması ve uygulanmasından, bu çerçevede diğer bakanlıklarla koordinasyon ve işbirliğini sağlamaktan sorumlu olup, bu sorumluluk Yükseköğretim Kurulu, üniversiteler ve yüksek teknoloji enstitüleri için Millî Eğitim Bakanına aittir.¹⁰⁴

2547 sayılı Kanun’da YÖK’ün görevleri arasında yükseköğretim üst kuruluşları ile üniversitelerce hazırlanan bütçeleri tetkik ve onayladıktan sonra Millî Eğitim Bakanlığı’na sunma görevi de bulunmaktadır.¹⁰⁵

1982 Anayasası, üniversitelerin hazırladığı bütçelerin Yükseköğretim Kurulu tarafından tetkik ve onaylandıktan sonra Millî Eğitim Bakanlığına sunulacağını ve

¹⁰³ Türkiye Büyük Millet Meclisi, “5018 Sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununun Gerekçesi”, *Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/692)*, Genel Gerekçe.

¹⁰⁴ Resmî Gazete, 24.12.2003, *5018 Sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu*, Sayı: 25326, Madde: 10.

¹⁰⁵ Resmî Gazete, 06.11.1981, *2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu*, Sayı: 17506, Madde: 7.

merkezî yönetim bütçesinin bağlı olduğu esaslara uygun olarak işleme tabi tutularak yürürlüğe konulacağı ve denetleneceğine hükmeder.¹⁰⁶

Özel bütçeli idare, bir bakanlığa bağlı veya ilgili olarak belirli bir kamu hizmetini yürütmek üzere kurulan, gelir tahsis edilen, bu gelirlerden harcama yapma yetkisi verilen, kuruluş ve çalışma esasları özel kanunla düzenlenen ve 5018 sayılı Kanuna ekli (II) sayılı cetvelde yer alan her bir kamu idaresidir.¹⁰⁷

YÖK ile yükseköğretim kurumları, 5018 sayılı Kanun Ekli II Sayılı Cetvellerde sayılmıştır. Buna göre bütçenin hesabını vermek için hazırlanan kesin hesap mevzuatında: “*Genel ve özel bütçeli kurumlarda cetvel ve belgeler, izleyen malî yılın Mayıs ayının onbeşine kadar ilgili bakan ve üst yönetici tarafından imzalanmış olarak dört nüsha halinde Bakanlığa gönderilir. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Cumhurbaşkanlığı ve Sayıştayın bütçesi ile ilgili olarak düzenlenecek kesin hesap cetvellerinin bir örneği aynı süre içerisinde, kesin hesap kanun tasarısına eklenmek üzere Bakanlığa gönderilir. Düzenleyici ve denetleyici kurumlar ise, izleyen malî yılın Mayıs ayının onbeşine kadar bir örneğini doğrudan Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına, bir örneğini Sayıştay Başkanlığına ve bir örneğini de merkezi yönetim kesin hesabına eklenmek üzere Bakanlığa gönderirler.*”¹⁰⁸ hükmü gereği üniversiteler, kesin hesap tasarılarını hazırlayıp rektörlerine ve Millî Eğitim Bakanı’na imzaya sunarlar.

2.3. Analitik Bütçe Sınıflandırması

Türkiye’de 2006 yılında yürürlüğe giren 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu, kamu malî yönetim sisteminde köklü değişikliklere neden olmuştur. “Analitik Bütçe Sistemi (ABS)” de bu gelişmelerin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Günümüzde bütçeler önemli konularda mali bir araç olarak kullanıldığından, bütçede yer alan harcama ve gelir kalemlerinin ekonomide etkin bir malî araç olarak

¹⁰⁶ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982), Madde: 130, (02.08.2014), http://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2011.pdf

¹⁰⁷ Resmî Gazete, 24.12.2003, 5018 Sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu, Sayı: 25326, Madde: 12.

¹⁰⁸ Resmî Gazete, 26.04.2006, Kamu İdarelerinin Kesin Hesaplarının Düzenlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, Sayı: 26150, Madde: 5.

kullanılması, harcamaların ve gelirlerin temel bazı kriterlere göre sınıflandırılmasını ve denetlenmesini gerektirmektedir.¹⁰⁹

Yeni bütçe kodlamasının getirdiği önemli yenilikler arasında ABS'nin detaylı bir kurumsal kodlamayla program sorumlularının tespitine imkân vermesi, mevcut bütçede var olmayan fonksiyonel sınıflandırmanın sağlanması, aynı kodlamanın konsolide bütçeli kuruluşlar dışındaki kuruluşlarda da uygulanabilir olması, uluslararası karşılaştırmalara imkân vermesi ve ölçmeye ve analize elverişli olması olarak sıralanabilir.¹¹⁰

2.3.1. Harcamaların Sınıflandırılması

ABS'de harcamalar, dört farklı kod grubu ve on üç düzeyden oluşmaktadır: Bunlar;

- Kurumsal Sınıflandırma
- Fonksiyonel Sınıflandırma
- Finansman Tipi Sınıflandırma
- Ekonomik Sınıflandırmadır.

2.3.2. Gelirlerin Sınıflandırılması

Gelirlerin ekonomik sınıflandırılması, karşılıklı veya karşılıksız olarak herhangi bir malî hakka dayanmaksızın yapılan bir sınıflandırma olup, bunlara bütçe kanunlarının gelir (B) cetvellerinde yer verilir.¹¹¹

3. YÜKSEKÖĞRETİM FİNANSMANI VE BÜTÇE YAPISI

Kaliteli ve istenen bir yükseköğretim hizmetinin sunulması için öncelikle nitelikli insan gücü sermayesi yanında, her türlü teknik donanım sermayenin de

¹⁰⁹ Güner Demirel, “Yeni Bütçe Kod Yapısı”, *Bütçe Dünyası*, Eylül 2001, c: 2, S: 19, s. 9.

¹¹⁰ Osman Balaban, “Analitik Bütçe Sistemi ve Süleyman Demirel Üniversitesinde Bir Uygulama”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta, 2013, s. 57.

¹¹¹ Erkan Karaarslan - Hamdi Gülşen - Mesut Hastürk, “Kamu Mali Yönetimi ve Devlet Muhasebesi Seminer Ders Notları”, *Güncel Mevzuatı Araştırma ve Eğitim Derneği Eğitim Semineri Belek/Antalya Ağustos 2006*, s. 33-34.

olmasıyla birlikte asıl olarak yükseköğretimin kaliteli eğitim verebilmesi için sağlam ve sürekli malî kaynağa gereksinim bulunmaktadır.¹¹²

Yükseköğretimin finansmanı iki şekilde olabilmektedir: Bunlar; kamu kaynaklı finansman ve özel kaynaklı finansman olup, bunların bileşimleriyle çeşitli bütçeleme sistemleri mevcuttur.

3.1. Yükseköğretimin Finansmanında Bütçe Sistemleri

İlk kez 1998 yılında Fransa'da başlatılan, daha sonra Finlandiya, İsviçre ve Avusturya tarafından da uygulanan yükseköğretimde eğitim giderlerinin karşılanması için kamu kaynaklarının dağıtımında bazı nicel ve nitel performans ölçütlerini göz önünde bulunduran formüller kullanılması yöntemi, gittikçe yaygınlaşan bir eğilim olup, bu formüllerde genellikle öğrenci sayıları temel ölçüt olarak alınmakta, kayıt olan, mevcut ve/veya mezun edilen öğrenci sayıları gibi kıstaslar kullanılarak kaynak dağıtımı yapılmakta ve yıllık bütçelerle kaynak verilmesi yerine, performansla temellendirilmiş 3 yıllık bütçelerle kaynak verilmesinin yaygınlaşan bir uygulama olduğu gözlenmektedir.¹¹³

Dünyada üzerinde yükseköğretimini bütçesini hazırlarken kullanılan başlıca 4 yöntem vardır:

- **Pazarlık ve Anlaşma Yöntemi:** En belirgin özelliği, bütçenin hazırlanmasında herhangi bir kriterden ziyade ikili ilişkilerin ön plana çıkması ve devlet bürokrasinin yükseköğretim kurumlarının bütçelerine tümüyle hâkim olan bu yöntemde en fazla başvurulanan yol, bir yılın bütçesini, bir önceki yılın bütçesini belirli bir oranda artırmak suretiyle hazırlamak olan sistemi uygulayan ülkeler arasında Arjantin, Brezilya, Türkiye, İtalya ve Yunanistan bulunmaktadır.
- **Girdilere Göre Bütçe Hazırlama Yöntemi:** Yükseköğretim kurumlarına tahsis edilecek ana bütçenin ortamla öğrenci maliyetinin öğrenci sayısı ile çarpılmasıyla hazırlanan bu yöntemi birçok ülke - özellikle gelişmiş ülkeler - bu yöntemi kullanmaktadır (Kanada, Çin, İngiltere, Fransa,

¹¹² Hüseyin Bayraklı - Mustafa Ergün - Süleyman Karataş, “Yükseköğretim Finansman Politikaları Ve Kurum Başarısına Etkisi”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, c: 9, S: 1, 2007, s. 3.

¹¹³ Altuğ Ocak, “Küresel Yükseköğretim Pazarı ve Güncel Eğilimler”, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2009, İstanbul, s. 13-14.

Macaristan, Endonezya, Japonya, Norveç, İsveç ve birçok eyaletindeki uygulamalarla ABD).

- **Çıktılara Göre Bütçe Hazırlama Yöntemi:** Girdilere göre bütçe hazırlama yönteminin sakıncalarını gidermek amacıyla Danimarka, Finlandiya, İsrail ve Hollanda’da kullanılan bu yöntem, isteyeninin istediği kuruma girdiği ve yükseköğretimdeki öğrencilere verilen desteklerin hibe şeklinde olduğu ülkelerde uygulanmaktadır.
- **Öğrencilerin Tercihlerine Göre Bütçe Hazırlama Yöntemi:** En yakın uygulaması Şili’de olan bu yöntemde, devlet belirli girdi ve/veya çıktılara göre öğrenci başına yapacağı desteği belirleyerek her yükseköğretim öğrencisinin kendisine bu miktarı çek veya makbuz ile ödeyecek, yükseköğretim kurumları öğrencilerden talep edecekleri öğrenim ücretlerini tamamen kendileri tespit edecek ve bütçelerini yine tamamen kendileri buna göre hazırlayacak, öğrenciler gidecekleri yükseköğretim kurumunu kendileri tercih edecek ve eğer varsa talep edilen öğrenim ücreti ile devlet desteği arasındaki farkı kendileri ödeyecektir.¹¹⁴

3.2. Yükseköğretimde Finansman Yöntemleri

Çeşitli ülkelerdeki yükseköğretim finansman yöntemleri, kamu kaynaklarından hiç destek almaksızın sadece öğrencilerin ödediği öğrenim ücretleri ile finanse edilen kurumlardan, öğrencilerin beslenme ve barınma giderleri dâhil, yükseköğretim giderlerinin tamamen kamu kaynaklarından karşılandığı kurumlara kadar uzanan geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır.¹¹⁵

Yükseköğretim, çok büyük kaynaklar gerektiren bir süreç olduğundan kesinlikle bedava değildir ve bu büyük kaynakları, ya vergi mükelleflerinin tümü ya da yükseköğretimde okuyanlar yaratacak olduğundan bedava yükseköğretim sisteminden yana olanlar söz konusu devasa harcamaların öğrenci aileleri tarafından değil devlet tarafından yapılmasını savunmaktadırlar; ancak, devletin bütçesi de vergi mükellefleri tarafından finanse edildiğinden, sorun yükseköğretimin malî yükünün

¹¹⁴ “Türkiye’de Yükseköğrenimin Finansmanı”, http://ekonomici.blogcu.com/turkiyede-yuksekogrenimin-finansmani/10202315#_ftn48, (20.09.2013).

¹¹⁵ Ali Rıza Erdem, “Dünyadaki Yükseköğretimin Değişimi”, http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/Ali%20R%C4%B1za%20ERDEM/ERDEM,%20Ali%20R%C4%B1za.pdf, (20.09.2013).

yükseköğretimden yararlananlar tarafından mı yoksa tüm vergi ödeyenler tarafından mı karşılanacağına odaklanmaktadır.¹¹⁶

Eğitimden yararlanan üç kesim vardır: Bunlar, öğrenciler, işverenler ve devlet olguları olup eğitimin finansman kaynakları da genel olarak aşağıda belirtildiği gibidir:

- Öğrenciler ve aileleri,
- İş dünyası,
- Vergi mükellefleri,
- Üniversiteler ve hayırseverler.¹¹⁷

Hem ekonomik hem de beşerî sermaye açısından önemli fırsatlar sunan uluslararası öğrenciler için gelişmiş yükseköğretim sistemlerine sahip ülkeler kıyasıya bir rekabet içinde olup, özellikle en fazla uluslararası öğrenciye sahip Birleşik Devletler, Avustralya, İngiltere ve Kanada gibi ülkelere bakıldığında uluslararası öğrencilerin ülke ekonomilerine katkılarının ne denli büyük olduğu net bir şekilde görülebilmektedir: Örneğin Kanada’da uluslararası öğrencilerin ülke içinde yaptıkları harcamalar toplamı, ülkenin en önemli ihracat sektörlerinden elde edilen gelirleri dahi geride bırakabilirken, Avustralya’da uluslararası eğitim faaliyetleri, hizmet sektöründe ihracatta birinci sırada yer almakta ve bunun sonucunda uluslararası öğrenci sayısı arttıkça ülkeler hizmet sektöründe ciddi anlamda yeni istihdam alanlarına da sahip olabilmektedirler: Örneğin, Kanada’da bu sayede yaklaşık 80 bin kişiye istihdam olanağı yaratıldığı belirtilmektedir.¹¹⁸

18’inci yy başına kadar elit insan yetiştirme durumunda olan üniversitenin kaynak gereksinimi özel kaynaklardan -çoğunlukla vakıflardan- karşılanırken, merkezi devlet anlayışı güçlenince, 18’inci yy’dan İkinci Dünya Savaşı sonuna kadar üniversitelerin kaynakları “kamu kaynakları” olmuş; ancak, 1950’li yıllardan sonra

¹¹⁶ Eser Karakaş, “Yükseköğretimin Dönüşümü ve Finansmanı”, http://www.zaman.com.tr/yorum_yorum-eser-karakas-yuksekogretimin-donusumu-ve-finansmani_177529.html, (01.10.2013).

¹¹⁷ Haşim Akça, “Yükseköğretimin Finansmanı ve Türkiye İçin Yükseköğretim Finansman Modeli Önerisi”, *Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 2012, c: 19, S:1, s. 95.

¹¹⁸ Mahmut Özer, “Türkiye’de Uluslararası Öğrenciler”, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, c: 2, S: 1, 2012, s. 10.

patlayan “kitlesele eğitim” anlayışıyla kamu kaynaklarına ek olarak yeniden özel kaynaklara dönme eğilimi ortaya çıkmıştır.¹¹⁹

3.2.1. Kamu Kaynaklarıyla Finansman

Devletin, kamu hizmetlerini finanse etmek topladığı vergiler yoluyla yapılan bu finansman modelinde toplumun eğitim sistemine bağılı olarak biri diğlerinden daha fazla eğitim görmüş eğitimli bireyler, kendilerinden daha düşük düzeyde eğitim görmüş bireylerin, eğitime ilişkin maliyetlerini, eğitim öğretimden sonra ödeyecekleri vergilerle yüklenmektedirler.¹²⁰

Özel yükseköğretimin kamudan daha yüksek orana sahip olduğu tek gelişmiş ülke Japonya olup, OECD ülkelerinde yükseköğretimin finansmanında kamunun payı ortalama olarak % 80 civarındayken 26 OECD ülkesinden 15’inde bu oran % 90’ı aşmakta ve bu oranın yüksek olduğu diğerk ülkeler olan Filipinler (% 85), Kore (% 78), Endonezya (% 63) ve Kolombiya (% 61) gelişmekte olan ülke sınıfına girmektedir.¹²¹

3.2.1.1. Doğrudan ve Dolaylı Finansman

Yükseköğretimin kamu kaynakları ile finansmanı, ya doğrudan doğruya kamu bütçeleri ile ya da dolaylı olarak burs ve kredi sistemi aracılığıyla finanse edilmekte olup, birinci sistem, üniversitelerin bina, döşeme demirbaş vb. gibi yatırım giderleri yanında doğrudan eğitim-öğretime yönelik öğrenci maliyetlerinin de devletçe üniversite bütçelerine tahsis edilen ödeneklerle karşılayan doğrudan finansman; ikinci sistem ise devlet yardımlarının eğitim-öğretim hizmeti veren üniversitelere doğrudan ödenmesi yerine onu tüketebilecek olanlara -öğrencilere veya ailelerine- vergilerle kaynağı oluşan kuponları dağıtarak bu sayede ailelerin istedikleri okulu seçebildikleri, düşük gelirli ailelerin de çocuklarını özel okullara yollayabildiği dolaylı finansman yöntemidir.¹²²

¹¹⁹ İ. Deniz Erguvan, “Vakıf Üniversitelerinin Türkiye Yükseköğretim Sistemine Etkilerinin İncelenmesi”, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), 2010, İstanbul, s. 17.

¹²⁰ Süleyman Karataş, *a.g.t.*, s. 50.

¹²¹ İ. Deniz Erguvan, *a.g.t.*, s. 80-81.

¹²² Ahmet Kesik, *Yükseköğretimde Yeni Bir Finansman Modeli Önerisi*, Maliye Bakanlığı APK Kurulu Yayını, Ankara, 2003, s. 100.

3.2.1.2. Kısmî Finansman

Yükseköğretim hizmetinin karma bir hizmet olması özelliği dikkate alınarak¹²³;

- Ödeme gücü yerinde olan öğrencilerin, yükseköğretimin finansmanına yatırım harcamaları dışında kalan cari öğrenci maliyetinin tümünü ödeyerek katlanması,
- Ödeme gücü yerinde olmayan öğrencilere ise, cari hizmet maliyetinin, burs, kredi, yardım ve bağış şeklinde ödettirilmesi önerilmekte ve bu ödemeleri kredi ve burs kuruluşları, vakıflar, mezun dernekleri ile diğer benzeri kuruluşlarının üstlenebileceği; yani devlet üniversitesi anlayışından toplum destekli devlet üniversitesi anlayışına geçilmesi model olarak önerilir.

3.2.1.3. Borçlandırma Yöntemiyle Finansman

Başka bir alternatif model olarak, üniversite öğrencilerinin kendileri için yapılan kamu eğitim harcamalarının yaklaşık yarısını bir kredi yardımıyla karşılamasını düşünmekle birlikte, öğrencilerin bu krediyi ilerleyen zamanlarda belirli bir gelir seviyesinin üstünde gelire sahip oldukları dönemlerde geri ödemeleri; ayrıca gelir durumu iyi olmayan ve başarılı öğrencilerin de başarı durumlarına göre bu krediyi ya hiç almaması veya çok daha düşük oranlarda ödeme yapması öngörülür.¹²⁴

3.2.2. Özel Kaynaklarla Finansman

Bu finansman türünün uygulanmasında, yükseköğretim hizmeti salt özel mal olarak düşünülmektedir.

Yükseköğretimdeki özel kesim harcamalarının kaynağı bireyler, işletmeler ve diğer özel kesim kuruluşları olarak sayılabilmekte olup, özel kesim harcamaları Danimarka, Finlandiya ve Yunanistan'da % 55'in altındayken, Avustralya, Japonya, ABD ve İsrail'de % 50'yi geçmekte; Kore ve Şili'de ise bu oran %75'e varmakta olup, Kore'de yükseköğretim öğrencilerinin %80'i özel üniversitelerde okumakta, bu

¹²³ M. Atilla Öner, "Yükseköğretimde Finansman Modeli", www.maoner.com.1996-02.universite-finansman.htm, (01.10.2013).

¹²⁴ Orhan Çimen, "Yükseköğretimde Talep-Finansman-Kalite İlişkisi", *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, c: 3, S: 6, 2012, s. 171.

yükseköğretim kurumları bütçelerinin % 70'ten fazlası öğrenci harçlarından gelmektedir.¹²⁵

3.2.2.1. Öğrenim Ücretleri ve Harçlarla Finansman

Bireylerin yükseköğretim hizmetinden sağladıkları bireysel faydalar dikkate alındığında yükseköğrenim görenlerin iş bulma, daha yüksek ücret elde etme, ileri eğitim düzeylerine devam edebilme, bilim, kültür ve teknolojiden yararlanma gibi yararlar sağlayacakları inancına bağlı olarak aldıkları eğitim hizmetinin bedelini ödemeye daha istekli olacakları söylenebilir.¹²⁶

Halen ülkemizde eğitim-öğretim hizmeti veren vakıf üniversiteleri uygulamasını, özel kaynaklarla finansman yöntemi olarak değerlendirilmelidir; çünkü, bu kurumların finansmanı büyük ölçüde öğrenci katkı payları ile belirli ölçüde vakıf üniversitesinin katkısı ile bazı koşullar altında devletçe sağlanan az miktardaki devlet yardımına dayanmaktadır.¹²⁷

Harçlarla finansman ailelerin zorunlu katkısı, hayır kurumlarının ve işverenlerin sağladıkları burslar, bankaların harçları kredilendirmesi şekillerinde oluşmakta olup, bu konuda iki farklı görüş bulunmaktadır: Bunlardan ilki, yani harç uygulamasını destekleyen görüşe göre yarı kamusal mal olan eğitimin özel faydasından dolayı ve yapılan çalışmalarda üniversitede okuyanların genelde yüksek gelir gruplarına mensup ailelerin çocukları olduğunu söylerken; ikincisi, yani harç uygulamasına karşı çıkan diğer görüşe ise eğitimin gelir seviyelerine bağlı olmadan bireylerin bilgi, birikim ve yeteneklerini artırdığını ve ortaya çıkan eğitimden kaynaklı verimlilik artışının büyümeyi tetikleyici etkisinden dolayı tamamen vergilerle finanse edilmesini savunmaktadır.¹²⁸

Yükseköğretimin finansmanında harç uygulamasını zorunlu hale getiren nedenlerden birisi, üniversiteyi kazanma şansı olan kesimin çoğunluğunun yüksek gelire sahip grupların çocuklarından oluşmasıdır.¹²⁹

¹²⁵ İ. Deniz Erguvan, *a.g.t.*, s. 60.

¹²⁶ Süleyman Karataş, *a.g.t.*, s. 55.

¹²⁷ İlhami Söyler, *a.g.m.*, s. 16.

¹²⁸ “Türkiye’de Yükseköğrenimin Finansmanı”, <http://ekonomici.blogcu.com/turkiyede-yuksekogrenimin-finansmani/10202315#>, (04.10.2013).

¹²⁹ Eser Karakaş, “Bedava Üniversite Ne Demek?”, http://www.zaman.com.tr/yorum_bedava-universite-ne-demek_638808.html, (04.10.2013).

3.2.2.2. Burslarla Finansman

Yükseköğretim sisteminde dünyanın birçok yerinde kullanılan bir finansman yöntemi olan burslar, kamu ve özel sektör kaynaklı olabildiği gibi merkezî yönetim veya yerel yönetimler tarafından da sağlanabilmesinin yanında özel sektöre sağlanacak vergisel avantajlar verilecek burs miktarını arttırıcı bir etki yaratabilir.¹³⁰

3.2.3. Üniversite-Sanayi İşbirliğiyle Finansman

İlk örnekleri ABD’de 1800’lerde Avrupalı şirketlerin üniversitelerdeki araştırmacılarla birlikte çalışmalarıyla görülmeye başladığı iddia edilen üniversite-sanayi işbirliği, ikinci sanayi devrimiyle ortaya çıkmış ve ilk örnekleri 19’uncu yy sonunda Harvard ve MIT’de görülmüştür; ancak, üniversite-sanayi işbirliğinin kökenleri aslında daha eskilere, 17’nci yy İngiltere’sine kadar uzanmaktadır.¹³¹

Ürettikleri bilgidan kâr elde etmek isteyen akademisyenler, zaman içinde akademik kurumları ekonomik fayda ilkesine göre işleyen bir işletmeye benzetmeye başlamışlar ve böylece üniversiteler ve şirketler arasında ilginç bir etkileşim yaşanmaya başlamış; üniversiteler şirketleşirken, şirketler de üniversiteleşmişlerdir.¹³²

Üniversite-sanayi-devlet üçlüsü sarmalında, bireysel ve kurumsal kapasitelerin geliştirilip ve etkileşim sağlanması durumunda, üniversitelerin, girişimcilik politikalarının etkinliği ve sürdürülebilirliği ile bölgelerinde daha aktif rol oynamaları mümkündür.¹³³

Üniversite-sanayi işbirliği yönteminin başlıca yöntemleri:

- Sanayi kuruluşlarından üniversitelere küçük çaplı malî yardım ve ekipmanlarla destek olunan araştırma desteği,
- Üniversitede belli konularda uzmanlaşmış öğretim elemanlarıyla firmaların ortak çalışmalar yürüttüğü ortak çalışmalar,
- Firma ya da üniversite arasında ortak eğilimlerle veya personel değişimiyle üniversite- sanayi arasında bilgi transferi

¹³⁰ Haşim Akça, *a.g.m.*, s. 101.

¹³¹ Erkan Erdil vd., “Değişen Üniversite-Sanayi İşbirliğinde Üniversite Örgütlenmesi”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 2013, c: 68, No: 2, s. 98.

¹³² İ. Deniz Erguvan, *a.g.t.*, s. 40.

¹³³ Süreyya Sakınç - Sibel Aybarç Bursalıoğlu, “Yükseköğretimde Küresel Bir Değişim: Girişimci Üniversite Modeli”, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, c: 2, S: 1, 2012, s. 98.

- Üniversitelerin ve/veya araştırma kuruluşlarının tahsis etmiş olduğu alanlarda yeni teknolojilere ulaşma arzusunda olan ve bu tür teknolojileri özümseme yeteneği olan girişimcilerin yer aldığı teknoparklar şeklinde kendini göstermektedir.¹³⁴

Üniversite-sanayi işbirliğinin en çarpıcı örneklerinden birisi, özellikle ABD'de sadece endüstriye yönelik kurulan üniversiteler olan ABD'nin General Motors firmasına ait General Motors Üniversitesi ve McDonald's firmasına ait McDonald's Hamburger Üniversitesi örnek gösterilebilir.¹³⁵

4. YÜKSEKÖĞRETİM FİNANSMAN BİÇİMLERİNİN DÜNYADA VE TÜRKİYE ÜZERİNDEKİ UYGULAMALARI

Önceleri yükseköğretim hizmeti kamusal mal olarak kabul edilerek dünyanın çoğu ülkelerinde yükseköğretim harcamaları, kamu bütçeleriyle karşılanmış, daha sonra kamu kaynakları kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde yetersiz kalmaya başlamış ve bu dar boğazı gidermek için değişik çareler aranmaya gidilmiş olup, bu gidiş, yükseköğretimin finansmanına da yansımış ve yükseköğretim kurumları, değişik kaynak arama çabaları içerisine girmiştir. Bunlardan biri, yükseköğretim hizmeti yarı kamusal hizmet olarak düşünülerek, gereken finansmanın bir kısmının kamuca ve bir kısmının da yükseköğretim kuruluşlarında eğitim gören öğrencilerden alınacak katkı paylarıyla karşılanması yoludur; ikincisi, yükseköğretim kurumlarına kaynak bulma faaliyetlerinin bir diğeri de, yükseköğretim kuruluşlarının üniversite-sanayi işbirliğini artırarak sanayi kesiminden üniversitelere kaynak sağlama yoludur; üçüncü ve diğer bir kaynak artırma çabası da, yükseköğretim kurumlarının gelirlerini çeşitlendirilmesi yönündeki faaliyetlerini artırma ve bu yollarla üniversitelere kaynak sağlayabilme şeklinde sıralanmaktadır.¹³⁶

Devlet üniversiteleri bir yandan kamu kaynaklarının yeterli ölçüde artırılmaması diğer yandan artan talep ve çağın gerektirdiği kaliteli hizmet sunma

¹³⁴ Ümit Kocabıçak - İsmail Çetintaş, “Üniversite-Sanayi İşbirliğinde Yeni Bir Yaklaşım: 3 Kazan Metodu”, *Uluslararası Yükseköğretim Kongresi: Yeni Yönelişler ve Sorunlar (UYK-2011) 27-29 Mayıs 2011 İstanbul*, c: 3, s. 2252.

¹³⁵ Handan İlağa, “Vakıf Yükseköğretim Kurumlarının Mali Özerkliği ve Vergilendirilmesi”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2010, İstanbul, s. 36.

¹³⁶ M. Kamil Mutluer, *Türkiye’de Yükseköğretimin Başlıca Sorunları ve Sorunlara Çözüm Önerileri.*, Maliye Bakanlığı SGB Yayını, Ankara, 2008, s. 15-16.

sorumluluğu arasında kalmış bulunmakta ve durum, üniversiteler üzerinde iki yönlü bir baskı meydana getirmektedir. Bunlardan birincisi, yükseköğretimin finansmanının devletten ailelere ve öğrencilere doğru kaydırılması ve gelir kaynaklarının çeşitlendirilmesidir; ikincisi ise devlet üniversitelerinin üzerinde baskı meydana getiren mevcut kaynaklarını daha etkin, etkili ve verimli kullanmalarının sağlanmasıdır.¹³⁷

Bir üniversite mezununun maliyeti Aşağı-Sahra Afrika'sında kişi başına millî gelirin 8 katı, bütün gelişmekte olan ülkelerde ise 3.7 katı; OECD ülkelerinde, yükseköğretimdeki her bir öğrenci başına gider, ortalama 13.343 \$; Türkiye'de ise 3.462 \$; OECD ülkelerinde devlet tarafından öğrenci başına eğitim kurumlarına yapılan harcamanın kişi başına millî gelire oranı ortalamaları okul öncesi eğitim için % 17, ilköğretim için % 20, ortaöğretim için % 26, yükseköğretim için %42; yani, ilköğretimden yükseköğretim sonuna kadar yapılan öğrenci başına harcamaların ortalama oranı % 26 olup, bu oran sadece yükseköğretim için Avustralya'da % 48, İsviçre'de % 67, ABD'de % 63'tür.¹³⁸

Yükseköğretimde finansman ile ilgili olarak OECD ülkelerindeki duruma bakıldığında Meksika, Portekiz, Slovakya ülkelerinde özel finansmanın payı artarken, bazı ülkelerde ABD, Polonya, İspanya'da kamusal finansmanın ağırlığı artmakta; Çek Cumhuriyeti ve Güney Kore'de ise hem özel hem de kamu finansmanında artışlar yaşanmaktadır.¹³⁹

Eğitim hizmetlerinin yaygınlaştırılması, iyileştirilmesi ve en etkin şekilde yapılabilmesi için devletin, öncelikle eğitim finansmanı konusuna ağırlık verme gibi zorunluluğu vardır. Çünkü eğitim sektörü bir ülke için en önemli sektördür. Bu önemli sektörde tabi ki devlet en etkin şekilde rol oynamalıdır.¹⁴⁰

Mevcut kamu kaynakları ile yükseköğretili finanse edemeyen gelişmekte olan ülkelerde yaygınlaşan özelleşme eğiliminin ortaya çıkışıyla, bu eğilim denetimsiz bir şekilde hızla büyümüş ve bunun bir sonucu olarak yükseköğretimin kamu hizmeti olma

¹³⁷ Tolga Demirbaş, "Devlet Üniversitelerine Ödenek Tahsisinde Yeni Bir Yaklaşım: Performansa Bağlı Ödenek Tahsisi", *İstanbul Üniversitesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları*, S: 52, 2009, s. 81.

¹³⁸ Filiz Gölpek, "Yükseköğretimin Finansmanında Fayda-Maliyet Analizi", *EKEV Akademi Dergisi*, S: 44, 2010, s. 344.

¹³⁹ Yüksel Kavak, 2011, s. 57.

¹⁴⁰ MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, *15. Milli Eğitim Şurası*, MEB Basımevi, İstanbul, 1996, s. 401.

niteliği kaybolurken aynı zamanda meslekî yeterlilik, akademik tanınma gibi konularda sorunlar ortaya çıkmaya başlamıştır.¹⁴¹

4.1. Dünyada Yükseköğretim Bütçe Uygulamaları

Batı üniversitelerindeki araştırmaların başarıya ulaşmasının en büyük sırrının gerek hükümetler gerekse özel sektör ve uluslararası kuruluşların aldığı önlemler soncunda ortaya çıktığı kabul edilmiş; Dünyanın birçok ülkesinde özellikle Güneydoğu Asya’da ortaya çıkan ekonomik güçlerin başarısı bilim ile teknolojiye dayalı ekonomik anlayışı geliştirmeleri ve üniversitelerin bilgi üretim ve ekonomi merkezinin güç kaynağı olması düşüncesine dayandırılmıştır.¹⁴²

Batı Avrupa’da özel yükseköğretim kurumlarına kayıtlı öğrenci sayısının toplam öğrenci sayısına oranı Almanya, İngiltere ve Macaristan’da % 1’in çok altında; Avustralya’da % 1, İsveç’te % 3, Avusturya’da % 4 olup, özel sektörün kalesi sayılan ABD’de bile bu oran % 18 civarındayken, Orta ve Doğu Avrupa’da ise komünizm sonrası dönemin bir özelliği olan özelleştirme, özellikle Polonya gibi ülkelerde % 30’lara varan özel yükseköğretimle kendini belli etmekte ve Orta Doğu ve Kuzey Afrika’da özel yükseköğretim dikkate değer derecede artarken, Latin Amerika’da özel yükseköğretimin tarihi uzun olsa da 1950’lerde % 3 olan kayıtlanma oranı otuz yıl sonra % 40’a çıkmışken, Brezilya, Şili, Kolombiya gibi ülkelerde şu anda özel sektörün yükseköğretimdeki ağırlığı kamudan daha fazla olup, Asya’da ise % 80’lere varan oranlarla özel yükseköğretim oldukça yaygındır.¹⁴³

Avusturalya, Birleşik Krallık ve Japonya’da öğrenci harçları, yükseköğretim kurumlarının gelirleri içerisinde oldukça yüksek bir paya sahipken; bu oran Hollanda’da daha düşük olup, Danimarka’da yükseköğretim sistemi tamamen kamusal kaynaklarla finanse edilmektedir.¹⁴⁴

¹⁴¹ İbrahim Nail Bural, “Avrupa Birliği Yükseköğretim Politikaları ve Türkiye (Avrupa Yükseköğretim Alanı, Erasmus ve Türkiye İlişkileri)” Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2007, s. 12-13.

¹⁴² İsmail Güven, “Yeni Gelişmeler Işığında Yükseköğretimde Yapısal Dönüşümler”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, c: 35, S: 12, 2002, s. 96.

¹⁴³ İ. Deniz Erguvan, *a.g.t.*, s. 80.

¹⁴⁴ İbrahim Emre İlyas, “Yükseköğretimin Finansmanı: Türkiye İçin Model Önerisi”, Kalkınma Bakanlığı Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü (Uzmanlık Tezi), Ankara, 2012, s. 29.

Çalışmanın bu kısmında seçilmiş ülke örneklerinden ABD, Japonya, Çin, Avustralya ve AB ülkelerindeki yükseköğretimin finansmanı ve bütçe yapısı konusu ele alınacaktır.

4.1.1. ABD’de Yükseköğretimin Finansmanı ve Bütçe Yapısı

Günümüz dünyasında ABD’nin yükseköğretim sistemi, en başarılı sistem olarak bilinir; çünkü, ABD yükseköğretiminin felsefesi, Avrupa’da mevcut olan sistemden çok farklı olarak vatandaşların, hükümetin ve ekonominin ihtiyaçlarına ve beklentilerine göre şekillenir.¹⁴⁵

ABD yükseköğretim sisteminde Özel üniversitelerde yıllık ortalama 17.000 \$, iki yıllık devlet yüksekokullarında (public community college) yıllık ortalama 1.500 \$ öğrenci katkı payı alınmaktadır.¹⁴⁶

Amerika’daki yükseköğretim finansman yapısı incelendiğinde, “Federal Öğrenci Fonu” kapsamında sağlanan eğitim kredileri yapılanmasının yükseköğretimin finansman sistemine önemli katkılarda bulunduğu, bu fondan 2010 yılı verilerine göre ön ödemesiz ve kefilsiz olmak üzere yıllık % 4.5-6.8 faiz oranı aralığında sabit faizli krediler sağlandığı, maddi durumu elverişli olmayan başarılı öğrencilerin faiz yükünün bir kısmının devlet tarafından da karşılanabildiği ve kredi geri ödemelerinin, öğrencinin eğitimini tamamlanmasından sonra başladığıyla birlikte, Amerikan bankalarının sunduğu eğitim kredilerinin öğrenciler için önemli bir kaynak olarak kabul edildiği ancak daha yüksek bir faiz oranı ve değişken faiz oranı üzerinden geri ödemeler yapıldığı bir sistem ortaya çıkmaktadır.¹⁴⁷

ABD’de üniversiteler daha iyi öğrenciyi çekme, elmas ligine (muhteşem üniversiteler) çıkma ve burada kalma adına sürekli yatırım yapmaktadır: Örneğin Chicago Üniversitesi, kitapları robotlar tarafından tanzim edilen yeni bir kütüphane kurmuş, yeni sanat merkezi inşa etmiş, yeni 10 katlı hastane binası yaptırmış ve Pekin’de yeni bir yerleşke açmışsa da Chicago Üniversitesi ve daha benzeri birçok ABD üniversitelerinin yıllık zararları ortalama % 12 artmakta, ABD’deki 1692 üniversite ve kolejlerin para hareketleri ve hesap denklilikleri incelendiğinde üniversitelerin 2010’daki

¹⁴⁵ Durmuş Günay, 2011, s. 117.

¹⁴⁶ Altuğ Ocak, *a.g.t.*, s. 13.

¹⁴⁷ Suat Teker - Dilek Teker, “Yükseköğretimin Finansmanı: Türkiye İçin Model Önerileri”, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, c: 13, S: 2, 2012, s. 303.

durumları 2006'ya göre finansal yönden daha kötü olduğu ve 1/3' ünün borç batağında olduğu görülmektedir.¹⁴⁸

Derek Bok, 2007 yılındaki çalışmasında geleneksel olmayan eğitim alanındaki en büyük gelişmeyi internet aracılığıyla uzaktan eğitimin büyümesi olarak söylerken, 2000 yılında uzaktan eğitimin 2 milyarlık dolarlık bir sektör olduğu ve bunun her sene % 40 büyüdüğünü belirtip, yıldız profesörlerle tüm dünyada milyonlarca öğrenciye en iyi eğitimi sağlayıp düşük maliyetle hatta binalara gerek kalmaksızın eğitimin sürdürüleceğinden bahsetmektedir.¹⁴⁹

4.1.2. Japonya'da Yükseköğretimin Finansmanı ve Bütçe Yapısı

Japonya'da yükseköğretimin finansmanı için; Japonya Eğitim Bakanlığı'nın devlete ait bütün yükseköğretim kurumlarının bütçeleri üzerinde doğrudan kontrol yetkisi varken, özel veya yerel üniversitelere ise para yardımı yapılmakla birlikte, devlet yükseköğretim kurumları ulusal ve yerel fonlar tarafından; özel yükseköğretim kurumları ise öğrenci harçları ve özel fonlarla finanse edilir ve devlet, özel üniversitelerin giderlerinin üçte birini karşılamakla beraber son yıllarda harçların yükseldiği ve özel yükseköğretim kurumlarına yapılan kamu yardımlarının azaldığı görülmüş; GSMH'nin % 1,3'ünü yükseköğretime ayrılmış olup, bunun yaklaşık yarısı kamu kaynaklarından sağlanmaktaysa da bu oran, OECD ülkeleri ortalaması olan % 1.4'ten düşük olmasının yanında devlet üniversiteleri korporasyona dönüştürüldüğü için, rekabetçi bir anlayışla devlet üniversiteleri ve özel üniversiteler araştırma fonları için eşit şekilde yarışır.¹⁵⁰

4.1.3. Çin'de Yükseköğretimin Finansmanı ve Bütçe Yapısı

İngilizce eğitim veren programların eğitim ücretlerinin diğer programlara göre daha yüksek olduğu ve birçok üniversitenin yabancı öğrencilerden 40-50 Euro civarında başvuru ücreti istediği Çin Halk Cumhuriyeti'nde, kuruluştan itibaren yükseköğretim ücretsiz iken 1989 yılında çıkan bir kanunla yüksek öğrenim gören öğrencilerin eğitim

¹⁴⁸ Fevzi Yılmaz, “Üniversitelerin Finansmanı ve Öğrenci Harçları”, (04.10.2013), <http://www.dunya.com/universitelerin-finansmani-ve-ogrenci-harclari--168458h.htm>

¹⁴⁹ Derek Bok, *Piyasa Ortamında Üniversiteler Yükseköğretimin Ticarileşmesi*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2007, s. 87-88.

¹⁵⁰ Rasim Tösten - İlyas Ekinci, “Japon Eğitim Sisteminde Yükseköğretim”, *The Journal of Academic Social Science Studies (JASSS)*, c: 5, S: 8, 2012, s. 1192.

ve yurt ücretlerini ödemesi gerektiği yasal zorunluluk olmuş ve bu reformu pekiştirmek üzere 1993 yılında çıkan kanunla yükseköğretimin zorunlu olmadığı, bu yüzden yararlanıcıların eğitim ücreti ve barınma masraflarını kendilerinin karşılaması gerektiği istenmiştir.¹⁵¹

4.1.4. Avustralya’da Yükseköğretimin Finansmanı ve Bütçe Yapısı

Asya ve Pasifik ülkelerinden Avustralya ve Yeni Zelanda yıllar önce, Endonezya, Çin, Malezya, Tayvan ve Kore ise son yıllarda yükseköğretimde paralı eğitime geçmişlerdir.¹⁵²

Avustralya’daki tüm yükseköğretim kurumları özerk bir yapıya sahip olup, bunlara devlet tarafından cari ve yedek ödenekler olmak üzere iki tür ödenek tahsis yapılmakta ve bu kurumlar, kendilerine tahsis edilen ödeneklerle özel kesimden elde edilen araştırma projesi gelirleri, öğrenci harç gelirleri, danışmanlık yoluyla elde edilen gelirler ve bağışlar şeklinde ilave gelirler elde edebilmektedir. Örneğin; her yükseköğretim kurumu, kendi ürünlerini pazarlayabileceği bir şirket kurup, yükseköğretim kurumunun toplam bütçesinin % 3’ünü bu öz gelirden oluştururken; yükseköğretim kurumlarında etkinliğe özel önem verilmesinden dolayı devlet bazı durumlarda etkinlik kıstasları koyabilmektedir. Örneğin, 1996 yılında her yükseköğretim kurumuna sanayi sektöründen devlet tarafından tahsis edilen ödeneğin % 5’i oranında araştırma geliri şeklinde kaynak yaratma zorunluluğu getirilmiştir.¹⁵³

4.1.5. AB Ülkelerinde Yükseköğretimin Finansmanı ve Bütçe Yapısı

Avrupa ekonomisi ile Avrupalıların, rekabetçi ve yenilikçi kalması ve aynı zamanda sosyal bağın ve kuşatıcılığın güçlenmesi için; vatandaşlarını beceri ve yetkinliklerle donatmak suretiyle, Avrupa’nın akıllı, sürdürülebilir ve kapsayıcı büyüme amaçlarını gerçekleştirmesinde, eğitimin çok önemli bir rolü vardır.¹⁵⁴

Avrupa Birliği’nin ilk kurulduğu yıllarda kurucu antlaşmalarda ortak bir eğitim politikası yoktu; fakat, eğitimin üye ülkeler arasında işbirliğini özendirmede ve

¹⁵¹ Altuğ Ocak, *a.g.t.*, s. 15.

¹⁵² Altuğ Ocak, *a.g.t.*, s. 13.

¹⁵³ Filiz Gölpek, “Adalet ve Etkinlik Amaçları Bakımından Yükseköğretimde Finansman Politikası: Türkiye Örneği”, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Bursa, 2008, s. 53.

¹⁵⁴ Durmuş Günay, 2011, s. 118.

Avrupalılık bilinci kazandırmanın yanında AR-GE alanlarına etkin katılımı sağlamak adına önemli görevler üstlenmesi ortak eğitim politikaları oluşturmayı zorunlu hale getirdi.¹⁵⁵

AB ülkelerinin ortak bir eğitim politikasının olmamasından dolayı üye ülkelerin eğitiminin finansmanı da ülkelerin kendi belirlediği eğitim politikaları kapsamında sağlanmakta olup, ortak eğitim programları için AB fonlarından yararlanılabilmesi mümkün olmakla beraber, AB ülkelerinin eğitim finansmanına ilişkin ortak bir politikası olmasa da, bazı tavsiye kararlarının varlığıyla eğitimlerinin finansmanında öz kaynakların kullanılması ve gelişmiş ülkelerin dünyada doğal felaketlerle uğraşan ve zor durumda olan ülkelere yardım etmesi gerektiği dile getirilmektedir; ayrıca AB Ülkelerinin eğitim sistemleri teker teker incelendiğinde, bunların ortak bir politika altında yürütülmemesine rağmen, özel eğitim, yabancı diller, bilgi ve iletişim teknolojileri, AR-GE faaliyetleri ve mesleki eğitim gibi konularda ortak politikaların belirlendiği ve/veya tavsiye kararlarının alındığı görülür.¹⁵⁶

AB’de yükseköğretimin finansmanı konusunda geçmişte çoğu ülkede yükseköğretim tamamen ücretsiz yapılmakta iken, günümüzde öğrenci katkısı önemli bir etken haline gelmiş olup, bu katkıların sağlanması için kredi uygulamaları yaygınlık kazanmış ve öğrencilerden alınan katkı uygulamaları öğrencilerin eğitimin değerini anlamalarına yardımcı olmasına rağmen, diğer bir taraftan da eğitimde adalet ve eşitlik ilkesine ilişkin sorgulamaları doğurmuştur.¹⁵⁷ Finlandiya, İrlanda, Almanya, Fransa gibi bazı ülkelerde yükseköğrenim bir kamu hizmeti olarak görülmekte ve öğrenci katkı payı alınmamakta; buna karşılık İtalya, Hollanda, Portekiz, Avusturya ve İngiltere gibi bazı ülkelerde öğrenci harçları son yıllarda önemli ölçüde arttırılmış olup, dar gelirli öğrenciler için değişik borçlandırma sistemleri geliştirilmiştir.¹⁵⁸

¹⁵⁵ Yusuf İnandı, “AB Ülkeleri Eğitim Sistemi ile Türk Eğitim Sisteminde Eğitimin Yönetimi ve Finansmanı”, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2005, s. 58.

¹⁵⁶ Saadet Baykul Güvence, “Küreselleşen Dünyada Kalkınma Sürecindeki AB’deki ve Türkiye’deki Eğitim Finansmanının Karşılaştırılması”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2008, s. 36-37.

¹⁵⁷ Süleyman Karataş, “Avrupa Birliği Ülkelerinde Yükseköğretim Finansman Politikalarına Genel Bir Bakış”, <http://www.universite-toplum.org/text.php3?id=385>, (05.10.2013).

¹⁵⁸ Altuğ Ocak, *a.g.t.*, s. 13.

İngiltere'deki yükseköğretim kurumlarının gelir kaynaklarının % 69'u kamu fonlarıdır.¹⁵⁹ İngiltere'de üniversiteler, 1992'de kurulan Yükseköğrenim Yardım Konseyi tarafından finanse edilmekle birlikte Konsey, ihtiyaç duyulan yıllık tahmini ödenek miktarını Eğitim ve İstihdam Bakanlığı'na bildirir, ödeneğin halini ise hükümet ve parlamento belirlerken esas ödeneğin her yıl ne kadar olacağına iki kriterle göre karar verilmektedir: Birinci kriter; içinde bulunan yıla ait enflasyon hedefi, ikicisi ise kurumdaki öğrenimin verimlilik kriteri olup yıl içinde ek bütçeye ihtiyaç duyulduğunda ek bütçe ise kurum kontenjanının dolması halinde alınan her ek öğrenci için önerdikleri maliyet teklifine göre yapılmaktadır ve Konsey, her yıl her okulla, asgari kaç öğrenci okutması gerektiği konusuna dair bir sözleşme yapar; eğer ki sayıda öğrenci okula kabul edilmezse, eksik kalan kısım için ödenek ayrılmazken; bunun yanında Almanya'da, yükseköğretim dâhil eğitimin tüm kademesi kamusal kaynaklardan finanse edilirken, Almanya bu yönüyle halen Avrupa'nın parasız eğitim yapılan birkaç ülkesinden biri olma özelliğini korumakta olup, Almanya'da, üniversite eğitimi ücretsiz olduğundan, özel üniversite sayısı çok fazla değildir; onun yerine daha küçük çapta olan özel meslek yüksekokulları bulunmaktadır.¹⁶⁰

AB ülkelerinde eğitimin finansmanı için ayrılan paya bakıldığında, AB genelinde ortalama GSMH'den eğitime ayrılan pay % 5,1'dir ve bu pay en fazla Hollanda'da, daha sonra Belçika ile Fransa'da ayrılmaktadır.¹⁶¹

¹⁵⁹ Ali Rıza Karacan, "Türkiye'de ve Bazı Ülkelerde Yükseköğretim Kurullarının Temel İşlevi Ve Merkezî Düzenlemeye Karşı Üniversitelerin Kurumsal Özerklik Beklentileri", *Ege Akademik Bakış*, c: 4, S: 12, 2004, s. 9.

¹⁶⁰ Filiz Gölpek, *a.g.t.*, s. 54.

¹⁶¹ Özlem Durgun, "Küreselleşen Dünyada Kalkınma Süreci Bağlamında Eğitim Harcamaları ve Türkiye Örneği", Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2002, s. 61.

Tablo 1 : AB Ülkeleri ile Türkiye'de Yükseköğretimin Finansmanı	
Ülke	Finansman Yöntemi
Almanya	Eyaletler ve Yerel Yönetimlerce ortaklaşa
Avusturya	Yerel Yönetimler
Belçika	Eğitim Bakanlığı + Belediyeler + Tüzel Kişiler + Kurumlar
İngiltere	Yerel Eğitim Yönetimleri + Özel Kuruluşlar + Okul Yönetimleri
Danimarka	Devlet Bütçesi + Belediyeler
Finlandiya	Devlet Bütçesi + Yerel Yönetimler
Fransa	Milli Eğitim Bakanlığı + Yükseköğretim Araştırma Bakanlığı
Hollanda	Eğitim, Bilim ve Kültür Bakanlığı
İrlanda	Devlet Fonu + Yerel Kaynaklar
İspanya	Eğitim Bakanlığı + Özerk Bölgeler ve Yerel Kaynaklar
İsveç	Devlet Bütçesi + Belediyeler
İtalya	Devlet Bütçesi + Özel Kaynaklar
Lüksemburg	Devlet Bütçesi + Komünler + Eğitim Bakanlığı
Portekiz	Eğitim Bakanlığı
Yunanistan	Devlet Bütçesi + İçişleri Bakanlığı
Türkiye	Merkezi Yönetim Bütçesinden Ayrılan Paylar ve Öz gelirler
Kaynak: Murat Gürkan Gülcan'ın " <i>Avrupa Birliği ve Eğitim</i> " adlı eserinden yararlanılarak tarafımızca oluşturulmuştur.	

4.2. Türkiye’de Yükseköğretimin Finansmanı ve Bütçe Yapısı

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de yükseköğretime talebin sürekli arttığı görülmekle birlikte bu artışın iki temel kaynağının ilk ve orta öğretimde okullaşma oranının sürekli artması ve günümüz karmaşasındaki ihtiyaçların ancak yükseköğretimle karşılanabileceği inancının var olduğu gösterilmektedir.¹⁶² Türkiye’de yükseköğretimdeki talep artışı ve üniversite kapılarında oluşan yığılmayı önlemek için birbiri ardına açılan üniversitelerle birlikte finansman, kalite güvencesi ve rekabet gibi sorunlar da beraberinde gelmiştir.¹⁶³ Üniversitelerin toplam öğrenci sayılarının GSMH’nin yıllık ortalama artış oranından daha fazla ve ortalama % 6.5 oranında artıyor olması, üniversitelerin hizmetlerinin daha artmasını gerektirdiği halde, cari ve yatırım harcamalarının bu durumda yetersiz kaldığı görülmektedir.¹⁶⁴

¹⁶² Filiz Gölpek, “Türkiye’de Yükseköğretimin Getirileri ve Fiyatı: Tıp Fakültesi Örneği”, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, c: 1, S: 3, 2011, s. 141.

¹⁶³ Sinan Nardalı - Mustafa Tanyeri, “Yükseköğretimde Markalaşma”, *İşletme Fakültesi Dergisi*, c: 12, S: 2, 2011, s. 310.

¹⁶⁴ Metin Meriç, “Türkiye’de Yükseköğretimde Finansman Sorunu”, *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi (D.E.Ü.İ.İ.B.F.D.)*, c: 3, S: 1, 1998, s. 352.

Demiriz, Selçuklular döneminde başlayan medrese geleneğini Osmanlı döneminde de varlığını devam ettirmesiyle Osmanlı'nın son dönemlerinde 4 kez açılan Darülfünun'da da öğrencilerden harç alındığını, kaydolan öğrencilerden kayıt anında ve kayıt yenilemede de ücret talep edildiği; ayrıca sınavlardan, mezuniyet belgesi almak isteyenlerden ve tasdiknameyle ayrılanlarda ücret alınırken bunu ödemeyenlerin sınavlara dâhi giremediğini ve fakirlerden hiçbir şekilde para alınmadığını söylemiştir.¹⁶⁵

Cumhuriyetin ilanından itibaren 1937-1938 eğitim-öğretim dönemine kadar geçen sürede üniversite ve yüksekokul ile bunların öğretmen ve öğrenci sayılarında önemli ölçüde artışlar olmuş, 1938'e gelindiğinde üniversite ve yüksekokul sayısındaki % 189'luk artışı % 272 oranında öğretmen ile % 328 oranında öğrenci artışı takip etmiş ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında okullaşma sorunundan başka eğitimin finansmanı da önemli bir sorun hâline gelmiştir.¹⁶⁶

Yükseköğretim hizmeti, Türkiye'de devlet ve özel sektör tarafından sunulmakta olup, devlete ait yükseköğretim kurumlarının her türlü ihtiyaçları, bakım-onarım, her türlü araç ve gereçlerinin giderleri merkezî hükümetçe karşılanırken, vakıf yükseköğretim kurumlarına da arazi tahsisi, vergi indirimi gibi kolaylıklar sağlanmaktadır.¹⁶⁷

Bu konuda ayrıntılı olarak 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Mali Kolaylıklar" başlıklı 56'ncı maddesi incelendiğinde:

- *"Yükseköğretim üst kuruluşları, yükseköğretim kurumları ve bunlara bağlı kuruluşlara yapılacak her türlü bağış ve vasiyetler, vergi, resim, damga resmi ve harçlardan muaftır. Bağış ve vasiyetlerin kullanılmasında, bağış ve vasiyet yapanların koydukları ve kanunlara göre geçerli sayılan kayıtlara ve şartlara uyulur,*
- *Üniversiteler ve yüksek teknoloji enstitüleri genel bütçeye dahil kamu kurum ve kuruluşlarına tanınan mali muafiyetler, istisnalar ve diğer mali*

¹⁶⁵ Neslihan Demiriz, "Darülfünun'dan 2012'ye Yükseköğretimde Ücretli Eğitim", VI. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınları, Sakarya, 2013, s. 230-231.

¹⁶⁶ Bahattin Demirtaş, "Atatürk Döneminde Eğitim Alanında Yaşanan Gelişmeler", *Gazi Akademik Bakış*, c: 1, S: 2, 2008, s. 173.

¹⁶⁷ Saadet Baykul Güvence, *a.g.t.*, s. 88-89.

kolaylıklardan aynen yararlanırlar. Gelir veya kurumlar vergisi mükellefleri tarafından üniversitelere, yüksek teknoloji enstitüleri ile gelirlerinin en az dörtte üçünü münhasıran devlet üniversitelerinin faaliyetlerinin devam ettirilmesi ve desteklenmesini amaç edinmek üzere kurulan ve fiilen bu çerçevede faaliyette bulunan vakıflardan Bakanlar Kurulu'na vergi muafiyeti tanınanlara makbuz karşılığında yapılan bağışlar, Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunları hükümlerine göre yıllık beyanname ile bildirilecek gelirden ve kurum kazancından indirilebilir,

- *Yükseköğretim üst kuruluşları, yükseköğretim kurumları ve bunlara bağlı kuruluşlar ve birimler tarafından eğitim-öğretim ve araştırma amacı ile yurt içinde bulunmamak veya üretimi yapılmamak kaydıyla ithal edilen makine, alet, cihaz, ecza, malzemeleri ve yayınlar ile bağış yoluyla yurt dışından gelen aynı cins malzemeler, gümrük vergisi ile buna bağlı vergi, resim ve harçlar dâhil olmak üzere her türlü vergi, resim ve harçlardan muafır...’’¹⁶⁸ hükümleri bulunmaktadır.*

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'na göre; yükseköğretim üst kuruluşları, yükseköğretim kurumları ve bunlara bağlı birimlerin gelir kaynakları;

- Her yıl bütçeye konulacak ödenekler,
- Kurumlarca yapılacak yardımlar,
- Alınacak harç ve ücretler,
- Yayın ve satış gelirleri,
- Taşınır ve taşınmaz malların gelirleri,
- Döner sermaye işletmelerinden elde edilecek kârlar,
- Bağışlar, vasiyetler ve diğer gelirlerdir.¹⁶⁹

Ülkemizde devlete ait yükseköğretim kurumlarında araştırmanın finansmanını, büyük ölçüde devlet (TÜBİTAK, DPT ve KOSGEB vb.) tarafından üstlenirken; vakıf yükseköğretim kurumlarıysa devletten çok az destek alır ve bunlar öğrenci harç kaynaklı gelir yapısına sahiptirler.¹⁷⁰

¹⁶⁸ Resmî Gazete, 06.11.1981, 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu, Sayı: 17506, Madde: 56.

¹⁶⁹ Resmî Gazete, 06.11.1981, 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu, Sayı: 17506, Madde: 55.

¹⁷⁰ Fevzi Yılmaz, “Üniversitelerin Finansmanı ve Öğrenci Harçları”, (05.10.2013), <http://www.dunya.com/universitelerin-finansmani-ve-ogrenci-harclari--168458h.htm>

AB Ülkelerinde eğitim bütçesi plânlaması ve eğitim için kaynak sağlama yetki ve sorumlulukları merkezî hükümet ve yerel yönetimlerce paylaşılırken, Türk Eğitim Sistemi'nde bütçe plânlaması ve kaynak yaratma yetkilerinin yerel yönetimlere devredileceği ve yatırım için yeni kaynak bulma yoluna gidileceği bir eğitim yapılanmasına ihtiyaç duyulmaktadır.¹⁷¹

Türkiye'de ilk olarak 1952 yılında İTÜ tarafından başlatılan üniversite-sanayi işbirliği, "Türk Teknik Haberleşme Merkezi" adında uzun yıllar faaliyet sürdürmüş olup bu konuda önemli bir örnek ODTÜ olmuş, daha sonra Ege Üniversitesi ile Gazi Üniversitesi'nde de bunun örnekleri görülmüştür.¹⁷²

Sakarya Üniversitesi Bilgisayar Mühendisliği Bölümü ile Ford Otosan, ortak yazılım projeleri üretmek için geçmişte yaşanan sorunları aşmak üzere birlikte yeni bir üniversite-sanayi işbirliği modelini öngörmüşlerdir: "3 Kazan Modeli" olarak adlandırılan bu yöntemde, üniversite-sanayi işbirliğini oluşturan 3 tarafın (üniversite-sanayi-öğrenci) kazanması esasına dayanan bir yapı esas olup, modelin esas, sonuca odaklı etkin bir yönetime dayanmaktadır.¹⁷³

1980'li yıllarda bütün dünyada başlayan özelleştirme uygulamaları yalnızca yükseköğretimi değil, eğitimin bütün düzeylerini etkilemeye başlamış olup, mesela 2002 yılında, Türkiye eğitime GSYİH'ye oranla yaklaşık yüzde 7'ye karşılık gelen 12,7 milyar \$ düzeyinde kaynak ayırırken, bu tutarın yüzde % 62'si kamu kaynakları tarafından finanse edilmiş ve % 35'i ise özel sektör kaynakları tarafından karşılanmış olup, geri kalan kısım ise uluslararası kaynaklar (% 1) ile kamu sektörü ve özel sektör arasında dağıtılamayan tutardan (% 2,3) oluşmaktadır.¹⁷⁴

2547 sayılı Kanun'un "*Cari hizmet maliyetinin hesaplanması, öğrenci katkı payları ve öğrenim ücretleri*" başlıklı 46'ncı maddesi, Türkiye'de yükseköğretimin finansmanı ve bütçe uygulamalarını özetler niteliktedir. Buna göre:

1. "*Yükseköğretim kurumlarında, öğrenci başına düşen cari hizmet maliyetleri, yükseköğretim programlarının özellikleri göz önüne alınarak*

¹⁷¹ Murat Gürkan Gülcan, *Avrupa Birliği ve Eğitim*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2010, s. 208.

¹⁷² Metin Meriç, "Türkiye'de Yükseköğretim Hizmetlerinin Finansmanına Alternatif Yaklaşımlar", Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), 1995, İzmir, s. 216-218.

¹⁷³ Ümit Kocacıbağ - İsmail Çetintaş, *a.g.m.*, s. 2253.

¹⁷⁴ İ. Deniz Erguvan, *a.g.t.*, s. 36.

Yükseköğretim Kurulunca hesaplanır. Öğrencilerden her bir dönem için birinci öğretimde öğrenci katkı payı, ikinci öğretim ve uzaktan öğretimde ise öğrenim ücreti alınır. Yabancı uyruklu öğrencilerden, birinci veya ikinci öğretim ayırımı yapılmaksızın, her bir dönem için öğrenim ücreti alınır. Devlet tarafından karşılanacak kısım ile birinci öğretim, ikinci öğretim, açık ve uzaktan öğretim öğrencileri tarafından karşılanacak öğrenci katkı payı veya öğrenim ücretleri, öğrenci başına düşen cari hizmet maliyetleri göz önünde bulundurularak belirlenir. Cari hizmet maliyetinin öğrenciler tarafından karşılanacak kısmı dışında kalan miktarı, Devlet tarafından karşılanır. Devletçe karşılanan kısım cari hizmet maliyetinin yarısından az olamaz,

2. *Birinci öğretim, ikinci öğretim, açık ve uzaktan öğretim için Yükseköğretim Kurulu tarafından hesaplanan cari hizmet maliyetlerinin Devlet tarafından karşılanacak kısmı, öğrenciler tarafından karşılanacak katkı payları ve öğrenim ücretleri ile uygulamaya ilişkin usul ve esaslar, her yıl haziran ayı sonuna kadar Maliye Bakanlığı ile Yükseköğretim Kurulunun görüşü ve Milli Eğitim Bakanlığının önerisi üzerine Bakanlar Kurulunca belirlenir. Öğrenci katkı payı veya öğrenim ücretinden muaf tutulacaklar ile yabancı uyruklu öğrencilerden alınacak asgari öğrenim ücretlerinin tutarı Bakanlar Kurulu kararıyla belirlenir,*
3. *Bu maddenin (ç), (d) ve (e) fıkralarında belirtilen durumlarda her bir ders için kredi başına ödenecek katkı payı veya öğrenim ücreti tutarları, her bir dersin kredisinin ilgili dönemde alınması gereken toplam ders kredisine oranlanması sonucu bulunacak katsayının ilgili dönem için belirlenen öğrenci katkı payı veya öğrenim ücreti ile çarpılarak, ilgili yükseköğretim kurumunca dönem başlarında hesaplanır,*
4. *44 üncü maddenin (c) fıkrasındaki süreler içinde aynı yükseköğretim kurumundaki öğrenimi sırasında bir derse üçüncü defa kayıt yaptırılması halinde, ilgili dönem için öngörülen katkı payı ya da öğrenim ücretinin yanı sıra bu maddenin (c) fıkrasına göre hesaplanan kredi başına ödenecek katkı payı veya öğrenim ücreti; dersin alınacağı dönem için belirlenen kredi başına katkı payı veya öğrenim ücretinin yüzde elli*

fazlası, dördüncü defa kayıt yaptırılması halinde yüzde yüz, beşinci veya daha fazla defa kayıt yaptırılması halinde ise yüzde üçyüz fazlası ile hesaplanır,

5. *44 üncü maddenin (c) fıkrasındaki süreler içinde öğrenimin tamamlanamaması halinde, her bir ilave ders için kredi başına ödenecek öğrenci katkı payı veya öğrenim ücreti; dersin alınacağı dönem için bu maddenin (c) fıkrasına göre belirlenecek olan kredi başına katkı payı veya öğrenim ücretinin yüzde yüzü, ikinci defa kayıt yaptırılması halinde yüzde ikiyüzü, üçüncü defa kayıt yaptırılması halinde yüzde üçyüzü, dördüncü ve daha fazla defa kayıt yaptırılması halinde ise yüzde dörtüüzü olarak hesaplanır,*
6. *44 üncü maddenin (c) fıkrasında belirlenen süreler içerisinde yandal veya çift anadal öğreniminin tamamlanamaması nedeniyle ilave ders alınması halinde, her bir ders için kredi başına ödenecek öğrenci katkı payı veya öğrenim ücreti; dersin alınacağı dönem için (c) fıkrasına göre hesaplanan kredi başına katkı payı veya öğrenim ücretinin yüzde yüzü, ikinci defa kayıt yaptırılması halinde yüzde ikiyüzü, üç ve daha fazla defa kayıt yaptırılması halinde ise yüzde üçyüzü olarak hesaplanır,*
7. *Lisansüstü öğrenimin, 44 üncü maddenin (c) fıkrasındaki süreler içinde tamamlanamaması halinde, tez aşamasında ödenecek öğrenci katkı payı veya öğrenim ücreti, lisansüstü öğrenim için belirlenen dönemlik katkı payı veya öğrenim ücretine (d) fıkrasındaki oranlar uygulanarak hesaplanır,*
8. *Öğrenci katkı payı ve öğrenim ücretleri, ilgili dönem başlarında ödenir. Süresi içinde katkı payı veya öğrenim ücretini ödemeyenler ve mazeretleri ilgili yükseköğretim kurumunun yönetim kurulunca kabul edilmeyenler, o dönem için kayıt yaptıramaz ve öğrencilik haklarından yararlanamaz. Ödeme güçlüğü bulunan birinci öğretim öğrencilerinin ödemesi gereken katkı payının tamamı, talepleri halinde Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumunca katkı kredisi olarak verilebilir,*
9. *İkinci öğretimde alınacak öğrenim ücreti, öğrenci cari hizmet maliyetinin yarısından az olamaz. İkinci öğretimde alınacak ücretlerin Bakanlar*

- Kurulunca belirlenecek miktarı öğrencilerin başta beslenme olmak üzere barınma, sağlık, spor, kültür ve diğer sosyal hizmetlerinde kullanılır,*
10. *Hazırlık sınıfı hariç, bulundukları bölümde her bir dönem için belirlenen asgari derslerden başarılı olan ve bu dersleri alan öğrencilerin başarı ortalamasına göre dönem sonu itibariyle yapılacak sıralamada ilk yüzde ona giren ikinci öğretim öğrencileri, bir sonraki dönemde birinci öğretim öğrencilerinin ödeyecekleri öğrenci katkı payı kadar öğrenim ücreti öder,*
  11. *Hazırlık sınıfı hariç, bulundukları bölümde her bir dönem için belirlenen asgari derslerden başarılı olan ve bu dersleri alan öğrencilerin başarı ortalamasına göre dönem sonu itibariyle yapılacak sıralamada ilk yüzde ona giren birinci öğretim öğrencileri, bir sonraki dönemde ödeyecekleri öğrenci katkı payının yarısını öder,*
  12. *Öğrenci sosyal tesisleri ile faaliyetlerinden elde edilen gelirler, yükseköğretim kurumlarınca önceki yıllarda basılan süreli ya da süresiz yayınlar ile elektronik ortamda veya internet ortamında sunulan ders materyallerinden elde edilen gelirler, öğrenci katkı payı olarak tahsil edilen gelirler ile diğer gelirler; en geç tahsil edildiği ayın sonuna kadar ilgili yükseköğretim kurumu hesabına yatırılır. Yatırılan bu tutarlar, yükseköğretim kurumu bütçesine öz gelir olarak kaydedilir. Kaydedilen bu tutarlar karşılığı olarak ilgili yükseköğretim kurumu bütçesinde öngörülen ödenekler, gelir gerçekleştirmelerine göre kullanılır. Kaydedilen ödenekler, başta öğrencilerin beslenme, barınma, sağlık, spor, kültür ve diğer sosyal hizmet giderleri olmak üzere, kalkınma planı ve programlarına uygun olarak yükseköğretim kurumunun cari, sermaye, transfer giderleri ile öğrencilerin kısmi zamanlı olarak geçici işlerde çalıştırılmasına ilişkin giderlerinde kullanılır,*
  13. *Bu maddeye göre elde edilen gelirlerin en fazla yüzde onu, yükseköğretim kurumu yönetim kurulunun tespit edeceği başarılı ve gelir düzeyi düşük öğrencilerin kitap, kırtasiye ile beslenme ve barınma yardımı ödemelerinde kullanılır,*
  14. *Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu tarafından burs verilenler veya burs alma şartlarını taşıyanlara öncelik verilmek suretiyle hizmetlerine*

ihtiyaç duyulan öğrenciler, öğrenim gördükleri yükseköğretim kurumlarındaki geçici işlerde kısmi zamanlı olarak çalıştırılabilir. Bu şekilde çalıştırılan öğrenciler, bu çalışmalarından dolayı işçi olarak kabul edilmez. Kısmi zamanlı olarak çalıştırılan öğrencilere bir saatlik çalışma karşılığı ödenecek ücret, 4857 sayılı İş Kanunu gereğince 16 yaşından büyük işçiler için belirlenmiş olan günlük brüt asgari ücretin dörtte birini geçmemek üzere, yükseköğretim kurumu yönetim kurulu tarafından belirlenir. Kısmi zamanlı çalışma karşılığı ücret ödenmesi, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu tarafından verilmekte olan burs veya öğrenim kredisinin kesilmesi veya aynı Kuruma ait yurtlardan yararlanma hakkının kaldırılması sonucunu doğurmaz. Kısmi zamanlı olarak öğrenci çalıştırılmasına ilişkin haftalık çalışma süreleri ile diğer usul ve esaslar Maliye Bakanlığının görüşü üzerine Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenir.”¹⁷⁵ hükümleri Kanun’da yer alır.⁴

2012-2013 Eğitim-Öğretim Yılında Yükseköğretim Kurumlarında Cari Hizmet Maliyetlerine Öğrenci Katkısı Olarak Alınacak Katkı Payları ve Öğrenim Ücretlerinin Tespitine Dair Karar’ın yürürlüğe konulması ile 2012-2013 Eğitim-Öğretim Yılında öğrenimine devam eden veya yeni kayıt yaptıracak birinci öğretim ve açık öğretim öğrencilerinden yabancı öğrenciler ve süresinde mezun olamayanlar haricinde öğrenci katkı payının alınmayacağı, bu öğrencilerden alınması gereken öğrenci katkı payı tutarlarının, devlet tarafından karşılanacağı hükmü yürürlüğe girmiştir.¹⁷⁶ 27 Ağustos 2012’de Bakanlar Kurulu’nca kararlaştırılan ve 29 Ağustos 2012 tarihinde 2012/3584 karar sayısı ile 28396 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Karara göre, 2012-2013 eğitim-öğretim yılında öğrenimine devam eden veya yeni kayıt yaptıracak birinci öğretim ve açık öğretim öğrencilerinden, bazı hükümler saklı kalmak şartıyla öğrenci katkı payı alınmayacağı ve bu öğrencilerden alınması gereken öğrenci katkı payı tutarlarının, Devlet tarafından karşılanacağı belirtilmekte olup, bu Karar ile Türkiye’de

¹⁷⁵ Resmî Gazete, 06.11.1981, 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu, Sayı: 17506, Madde: 46.

¹⁷⁶ Resmî Gazete, 29.08.2012, 2012-2013 Eğitim-Öğretim Yılında Yükseköğretim Kurumlarında Cari Hizmet Maliyetlerine Öğrenci Katkısı Olarak Alınacak Katkı Payları ve Öğrenim Ücretlerinin Tespitine Dair Karar, Sayı: 28396, Madde: 2.

yükseköğretim uzun süren tartışmalar sonunda kısmen ücretsiz olmuştur; çünkü ikinci ve uzaktan öğretim öğrencilerinin öğrenim ücretleri bu kapsama alınmamıştır.¹⁷⁷

Maliye Bakanlığı (BÜMKO) tarafından yayımlanan Öğrenci Katkı Paylarının Devletçe Karşılanmasına İlişkin Uygulama Usul ve Esaslarına göre devletçe karşılanacak öğrenci katkı payı tutarı yükseköğretim kurumları muhasebe birimi hesabına ödenir¹⁷⁸ ve Yükseköğretim kurumlarına ödenen Devletçe karşılanacak öğrenci katkı payı tutarı öz gelir olarak kaydedilirken¹⁷⁹, söz konusu gelirler, 2547 sayılı Kanunun 46'ncı maddesinin (i) ve (j) bentleri ile ilgili diğer mevzuatın uygulamasında “öğrenci katkı payı geliri” olarak addedilir.¹⁸⁰

Kamuoyunca “Torba Yasa” olarak bilinen son zamanların en geniş kapsamlı yasalarından olan 6111 sayılı Kanun ile 2547 sayılı Kanun’a geçici bir madde eklenerek “Yükseköğretim kurumlarında hazırlık dâhil bütün sınıflarda intibak, önlisans, lisans tamamlama, lisans, lisansüstü öğrenimi gören öğrencilerden bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihe kadar, kendi isteğiyle ilişkileri kesilenler ile yurt dışındaki üniversitelerden yatay geçiş yaptıktan sonra yatay geçişleri iptal edilenler dâhil, terör suçundan hüküm giyenler hariç her ne sebeple olursa olsun ilişkisi kesilenler ile bir programı kazandıkları halde kayıt yaptırmayanlar bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beş ay içinde ilişkilerinin kesildiği yükseköğretim kurumuna başvuruda bulunmaları şartıyla bu Kanunun 44 üncü maddesinde belirtilen esaslara göre 2011-2012 eğitim-öğretim yılında öğrenimlerine başlayabilirler. 2010-2011 eğitim-öğretim yılı bahar dönemi için bu maddenin yürürlük tarihinden itibaren on gün içinde başvuranlardan durumu kurumlarınca uygun bulunanlar 2010-2011 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde eğitim-öğretime başlayabilirler. Müracaat süresi içinde askerlik zamanı gelmiş olanların askerlikleri tecil edilmiş sayılır. Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte askerlik görevini yapmakta olanlar terhislerini takip eden 2 ay içinde ilgili yükseköğretim kurumuna başvurmaları halinde bu maddede belirtilen haklardan yararlandırılır. Türk Silahlı Kuvvetlerine bağlı eğitim kurumları ile Polis Akademisi ve

¹⁷⁷ Neslihan Demiriz, a.g.e., s. 230.

¹⁷⁸ Öğrenci Katkı Paylarının Devletçe Karşılanmasına İlişkin Uygulama Usul ve Esaslar, Madde: 7, <http://www.bumko.gov.tr/Eklenti/6684,ogrkatkipayi.pdf?0>, (06.08.2014).

¹⁷⁹ Öğrenci Katkı Paylarının Devletçe Karşılanmasına İlişkin Uygulama Usul ve Esaslar, Madde: 8, <http://www.bumko.gov.tr/Eklenti/6684,ogrkatkipayi.pdf?0>, (06.08.2014).

¹⁸⁰ Öğrenci Katkı Paylarının Devletçe Karşılanmasına İlişkin Uygulama Usul ve Esaslar, Madde: 9, <http://www.bumko.gov.tr/Eklenti/6684,ogrkatkipayi.pdf?0>, (06.08.2014).

bağlı yükseköğretim kurumlarında tıpta uzmanlık, önlisans veya lisans düzeyinde öğrenim görürken 22/10/2008 tarihinden itibaren bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihe kadar terör suçundan hüküm giyenler hariç her ne sebeple olursa olsun kurumları ile ilişkisi kesilenler, bu maddenin yayımı tarihinden itibaren yukarıda belirlenen süre içerisinde başvurmaları halinde Yükseköğretim Kurulunca uygun görülen yükseköğretim kurumlarına intibakları sağlanır. Bu maddede yer alan hükümlerden yararlanarak ayrıldığı yükseköğretim kurumuna kayıt yaptırıp işi veya ikametinin başka bir ilde bulunduğunu belgeleyenler, üniversiteye giriş yılı itibarıyla geçmek istediği üniversitenin taban puanını sağlamaları ve ikamet ettikleri ildeki yükseköğretim kurumlarının senatolarının da uygun görmesi halinde, senatolar tarafından belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde ikamet ettikleri ildeki üniversitelerdeki eşdeğer diploma programlarına yatay geçiş yapabilirler. Bu maddeden yararlanıp bir yükseköğretim kurumunda öğrenci statüsü kazananlar başvurmaları halinde Anadolu Üniversitesi bünyesindeki açık öğretim önlisans veya lisans düzeyindeki kontenjan sınırlaması olan eşdeğer bölümlere, kontenjan sınırlaması olmayan diploma programlarında ise istedikleri bölümlere yatay geçiş yapabilirler. Bu maddenin uygulamasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye Yükseköğretim Kurulu yetkilidir.” hükmü kabul edilmiş, böylece yükseköğretim kurumlarından atılma olayları kalkmıştır. Öğrenim ücretlerinin devletçe de karşılanmasıyla birlikte bu durumun kamu hizmetleri açısından bedavacılık sorunu çıkaracağı tartışılmaktadır.¹⁸¹

Türkiye'de YURT-KUR'un gelir ve harcamalarını yükseköğretimin finansmanında ele almak yaygın olmamakla beraber yükseköğretimin dolaylı finansman yanını oluşturan barınma ve kredi faaliyetleri, Batı ülkelerinde yükseköğretim finansmanı içinde yer almaktadır; çünkü, öğrencilere sağlanan barınma, öğrenim ve katkı kredileri ile çeşitli sübvansiyonlar, eğitim talebini artıran, gelir dağılımı adaletsizliğinden kaynaklanan fırsat ve imkân eşitsizliğini gideren transfer türü harcamalar olup, yükseköğretimin finansmanı kapsamında olmak zorundadır.¹⁸²

¹⁸¹ Resmî Gazete, 25.02.2011, *Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması İle Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun*, Sayı: 27857 (1. Mükerrer), Madde: 173.

¹⁸² Mustafa Kale, “Yükseköğretimin Finansmanı”, *Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (05.10.2013), http://dokuman.tsadergisi.org/dergiler_pdf/2011/2011-Nisan/4.pdf

Türkiye’de yükseköğretimin finansmanında özel kaynaklarla finansman yönteminin uygulamaları olarak YURT-KUR tarafından sağlanan öğrenim kredisi, memleket içerisinde yükseköğrenim gören T.C. uyruklu öğrencileri maddi yönden desteklemek, sosyal ve kültürel gelişmelerini kolaylaştırmak amacıyla devam ettikleri yükseköğretim kurumlarının normal öğrenimi süresince verilen, zorunlu hizmet yükümlülüğü bulunmayan borç para; katkı kredisi, yükseköğretim kurumlarında bir öğrenci için cari hizmet ödeneği karşılığı Bakanlar Kurulu tarafından tespit edilen miktarın devlet katkısı dışında kalan ve borçlanma karşılığı kurumca öğrenci adına öğretim kurumu hesabına ödenen para; burs, memleket içerisinde yükseköğrenim gören başarılı ve ihtiyaç sahibi öğrencilere 5102 sayılı Yüksek Öğrenim Öğrencilerine Burs, Kredi verilmesine ilişkin Kanun hükümlerine göre karşılıksız verilen para olarak tanımlanır.¹⁸³

Türkiye’de Kamu Haznedarlığı Tebliği gereğince yükseköğretim kurumları mali kaynaklarını vadeli veya vadesiz hesaplarda değerlendirmektedir.¹⁸⁴ Kaynakların etkili, ekonomik ve verimli kullanılması için önemli bir uygulama olan bu durum, aynı zamanda yükseköğretim kurumlarının faiz geliri elde etmesine olanak sağlamaktadır.

10 Temmuz 2014 günlü Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 6550 sayılı Araştırma Altyapılarının Kurulmasına Dair Kanun ile üniversitelerin, devlet desteği ile özel bir girişimci gibi veya kamu&özel ortaklığı ile AR-GE merkezlerinin kurulmasının önü açılmıştır.¹⁸⁵

OECD üyesi ülkelerde gayri safi yurtiçi hasıladan yükseköğrenime ayrılan payın oranı ülkemizde %0.9’da kaldığı görülmekte olup, vakıf üniversitelerinin sayısındaki hızlı artışın Ak Parti dönemine denk gelmesi rastlantı değildir; çünkü, Hükümet’in, akademik personelin ücretlerinde yaşanan reel gerilemeyi telafi edici ek önlemler almaması sonucunda nitelikli akademisyenler, devlet üniversitelerini terk etmekte ve vakıf üniversitelerinde çalışmaya başlamaktadırlar.¹⁸⁶

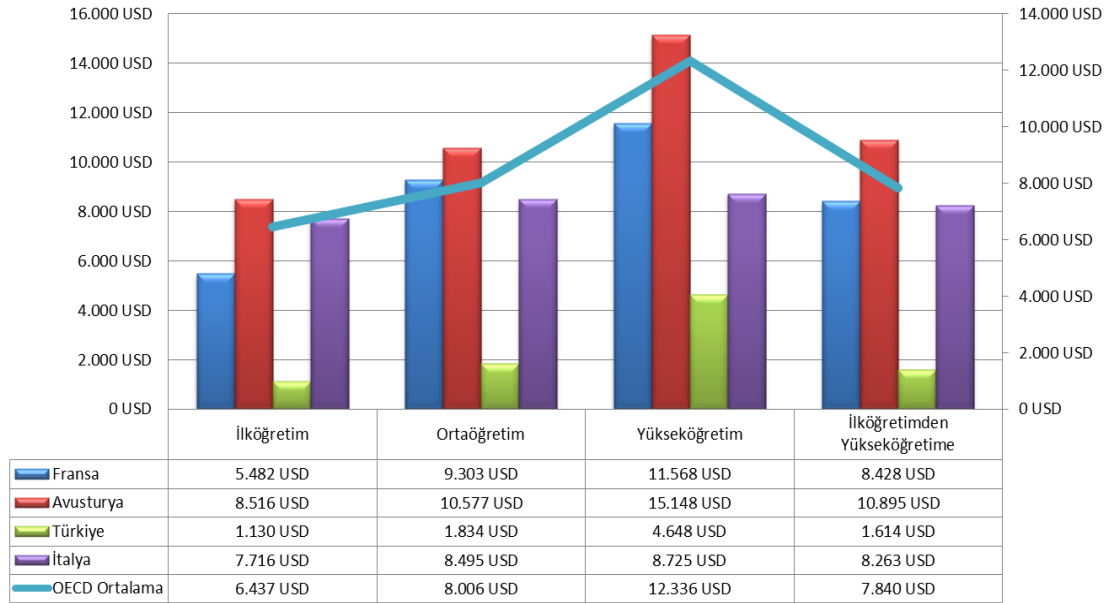
¹⁸³ Selçuk Buyrukoğlu, *a.g.t.*, s. 86-89.

¹⁸⁴ Resmî Gazete, *Kamu Haznedarlığı Genel Tebliği*, 11.09.2013, Sayı: 28762, Madde: 5.

¹⁸⁵ Resmî Gazete, *6550 Sayılı Araştırma Altyapılarının Kurulmasına Dair Kanun*, 10.07.2014, Sayı: 29056, Madde: 11.

¹⁸⁶ Handan İlağa, *a.g.t.*, s. 46.

Şekil 1: Bazı Ülkelerde İlköğretimden Yükseköğretime Kişi Başı Yapılan Harcamalar (\$)

Kaynak: OECD Education at a Glance, 2009, s. 202'den tarafımızca özetlenmiş ve uyarlanmıştır.

Yukarıdaki grafikte OECD ülkelerinde eğitimin her kademesinde devletin öğrencilere yaptığı yıllık harcamalar karşılaştırılmış ve incelenmiştir. Grafiğin üstünde bulunan mavi çizgide OECD ortalama harcama tutarı gösterilmişken yeşil renkte gösterilen Türkiye'nin, seçilmiş ülke örneklerinden ve OECD ortalamasından bir hayli düşük harcama yaptığı göze çarpmaktadır.

Kamu kaynağı kullanan kurum ve kuruluşların bütçelerinin konsolide edilememesi ve uluslararası kuruluşlar olan IMF, Dünya Bankası ve AB gibi kuruluşlarla Türkiye'nin içinde bulunduğu ilişkiler de analitik bütçe sınıflandırma sistemine geçilmesinde etkili olmuştur.¹⁸⁷

4.2.1. İkinci Öğretim Uygulaması

27 Kasım 1992 tarihinde çıkarılan Yükseköğretim Kurumlarında İkili Öğretim Yapılmasına Dair Kanun ile var olan fizikî sermaye ve insan sermayesinin daha etkin kullanımı amaçlanmış olup, ilk öğrenciler 1992-93 ders yılında alınmış, 1985-96 ders yılında ikinci öğretimdeki öğrenci sayısı 78.665 iken 1997-98 ders yılında 140.286'ya yükselmişken, 1993 yılında ön lisans ve lisans düzeyinde ikinci öğretim programlarına

¹⁸⁷ Hayrettin Güngör, "Analitik Bütçe Sınıflandırması ve Yerel Yönetimler", *Yerel Yönetim ve Denetim Dergisi*, 2002, c: 7, S: 8, s. 30.

devam eden öğrenci sayısı 11.536 iken, 2000 yılında 188.325'e ve 2010 yılında da 446.561'e ulaşmış ve bu artışa bağlı olarak, ikinci öğretim öğrencilerinin örgün öğretim öğrenci sayısı içindeki payı 1993 yılında % 2'den 2010 yılında % 22,6'ya yükselmiştir.¹⁸⁸

2547 sayılı Kanun'un 46/ğ maddesi, ikinci öğretimde alınacak ücretlerin bir kısmının öğrencilerin barınma, sağlık, spor; yani kısaca SKS faaliyetlerinde kullanılacağına hükmetmekte ve bu oranın Bakanlar Kurulu tarafından belirleneceğini söylemektedir.¹⁸⁹ 3843 Sayılı Yükseköğretim Kurumlarında İkili Öğretim Yapılması, 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bir Madde Eklenmesi Hakkında Kanun ise yükseköğretim kurumlarının ikinci öğretim yapan birimlerinde görevli öğretim elemanları ile idari personele yasal çalışma saati bitiminden sonra fiilen yaptıkları fazla çalışma süreleri için saat ücreti ödeneceği, yapılacak fazla çalışmanın aylık saati ile ödenecek ücretin miktarı, Yükseköğretim Kurulu'nun görüşü, Milli Eğitim Bakanlığı'nın teklifi üzerine her yıl bütçe kanunu ile belirlenen saat başı fazla çalışma ücretinin üç katını aşmayacak şekilde Bakanlar Kurulu tarafından belirleneceği; ancak, öğretim elemanlarına aynı süre için ek ders ücreti ile birlikte fazla çalışma ücreti ödenmeyeceği, öğretim elemanlarına ödenecek ek ders ve sınav ücretleri ile personele ödenecek fazla çalışma ücretlerinin toplamı, toplanan ikinci öğretim ücretlerinin % 70'ini aşmayacağına hükmeder.¹⁹⁰

Bakanlar Kurulu'nun 2011/2174 sayılı Kararı olan 2011-2012 Eğitim-Öğretim Yılında Yükseköğretim Kurumlarında Cari Hizmet Maliyetlerine Öğrenci Katkısı Olarak Alınacak Katkı Payları ve Öğrenim Ücretlerinin Tespitine Dair Karar'ın 42üncü maddesi: *"İkinci öğretimde alınacak öğretim ücretlerinin yüzde 10'u öğrencilerin başta beslenme olmak üzere barınma, sağlık, spor, kültür ve diğer sosyal hizmetlerinde kullanılır. Kalan kısmı ise üniversite bütçesine dahil edilerek Yükseköğretim Kurulunca tespit edilen usul ve esaslara göre kullanılır."*¹⁹¹ şeklinde hükmeder. Bu durumda öğrencilerin barınma, sağlık, spor; yani kısaca SKS faaliyetlerinde ikinci öğretim

¹⁸⁸ Emel Ersun Aydemir, a.g.t., s. 51.

¹⁸⁹ Resmî Gazete, 06.11.1981, 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu, Sayı: 17506, Madde: 46.

¹⁹⁰ Resmî Gazete, 27.11.1992, 3843 Sayılı Yükseköğretim Kurumlarında İkili Öğretim Yapılması, 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bir Ek Madde Eklenmesi Hakkında Kanun, Sayı: 21418, Madde: 12.

¹⁹¹ Resmî Gazete, 26.08.2011, 2011-2012 Eğitim-Öğretim Yılında Yükseköğretim Kurumlarında Cari Hizmet Maliyetlerine Öğrenci Katkısı Olarak Alınacak Katkı Payları ve Öğrenim Ücretlerinin Tespitine Dair Karar, Sayı: 28037, Madde: 4.

gelirlerinin en az % 10'u kullanılmak zorundadır; yani bütçeleme yapılırken ikinci öğretim gelirlerinin en az % 10'u öncelikle SKS faaliyetlerine aktarılmak zorundadır.

Hâl böyleyken 2013 yılında Bakanlar Kurulu almış olduğu 2013/5556 sayılı Kararla bu oranı daha da yükseltmiştir. Yükseköğretim Kurumlarında Yapılacak İkinci Öğretimde Görev Alacak Öğretim Elemanlarına Ödenecek Ders Ücretleri ile Görevli Akademik Yöneticiler ve Öğretim Elemanları ile İdarî Personele Ödenecek Fazla Çalışma Ücretlerine İlişkin Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar ile “...Bir eğitim-öğretim döneminde öğretim elemanlarına 1 inci madde uyarınca ödenecek ek ders ve sınav ücretleri ile personele bu madde uyarınca ödenecek fazla çalışma ücretlerinin toplamı, ilgili eğitim-öğretim döneminde tahsil edilen ikinci öğretim ücretlerinden öğrencilerin başta beslenme olmak üzere barınma, sağlık, spor, kültür ve diğer sosyal hizmetlerinde kullanılmak üzere ayrılacak paydan sonra kalan tutarın % 70'ini hiçbir şekilde aşamaz.”¹⁹² hükmü artık geçerli hale gelmiştir. Yani artık yükseköğretim kurumlarında ek ders olarak dağıtabilecek oran, toplanan gelirin % 63'üne düşmüştür. Bu da öğretim elemanlarının ek ders ücretlerini zamanında alamama tehlikesini beraberinde getiren bir uygulama olmuştur.

4.2.2. Tezsiz Yüksek Lisans Uygulaması

Tezsiz yüksek lisans, öğrenciye mesleki konuda bilgi kazandırmak ve mevcut bilginin uygulamada nasıl kullanılacağını gösteren ve ikinci lisansüstü öğretimde de yürütülebilen bir program türüdür.¹⁹³

Bu program için toplanan öğretim ücretlerinin % 30'undan az olmamak üzere üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü yönetim kurulunca belirlenecek kısmı, bilimsel araştırma projelerinde kullanılmak üzere yükseköğretim kurumlarında yer alan mevcut veya yeniden açılacak tertiplere ödenek kaydedilerek kullanılır.¹⁹⁴ Bununla ilgili usul ve esaslarda ise toplanan ücretin % 30'undan az olmamak üzere ilgili yükseköğretim kurumu yönetim kurulunca belirlenecek miktarı, bilimsel araştırma projelerinde kullanılmak üzere mevcut veya yeniden açılacak tertiplere Maliye

¹⁹² Resmî Gazete, 30.11.2013, *Yükseköğretim Kurumlarında Yapılacak İkinci Öğretimde Görev Alacak Öğretim Elemanlarına Ödenecek Ders Ücretleri ile Görevli Akademik Yöneticiler ve Öğretim Elemanları ile İdarî Personele Ödenecek Fazla Çalışma Ücretlerine İlişkin Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar*, Sayı: 28837, Madde: 1.

¹⁹³ Resmî Gazete, 01.07.1996, *Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği*, Sayı: 22683, Madde: 14.

¹⁹⁴ Resmî Gazete, 06.11.1981, *2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu*, Sayı: 17506, Ek Madde: 27.

Bakanlığınca ödeneklerin kullanılmasına ilişkin olarak belirlenen esas ve usuller çerçevesinde mal ve hizmet alımları ile sermaye giderlerinde kullanılmak üzere aktarılacağı; geri kalan ve ilgili yükseköğretim kurumu bütçesinde giderin yapılacağı birimde kullanılmak üzere mevcut veya yeniden açılacak tertibe aktarılacak kısmı ise öncelikle, yükseköğretim kurumunca, tezsiz yüksek lisans programında fiilen ders veren öğretim üyelerinin ek ders ve sınav ücretleri ile idari personelin fazla çalışma ücretlerinin karşılanmasıyla kullanılır ve yukarıdaki giderler karşılandıktan sonra kalan ödenekler, bu öğretimin yapıldığı birimlere öncelik verilmek suretiyle o yükseköğretim kurumunun mal ve hizmet alım giderleri ile eğitim-öğretim yapılan fizikî mekânların küçük bakım ve onarımı, ders araç-gereç alımı ile bunların bakım ve onarımında kullanılır.¹⁹⁵

Yukarıda yer alan hükümler gerektiğinde, kısmen veya tamamen, ileri uzaktan eğitim teknolojileri kullanılmak suretiyle ikinci öğretim kapsamında yürütülecek tezsiz yüksek lisans programları için de uygulanır.¹⁹⁶

4.2.3. Uzaktan Öğretim Uygulaması

Uzaktan öğretim, Yükseköğretim kurumlarında öğretim faaliyetlerinin bilgi ve iletişim teknolojilerine dayalı olarak planlandığı ve yürütüldüğü, öğrenci ile öğretim elemanı ve öğrencilerin kendi aralarında karşılıklı etkileşimine dayalı olarak derslerin bizzat öğretim elemanı tarafından aynı mekânda bulunma zorunluluğu olmaksızın eşzamanlı biçimde verildiği öğretim biçimi olarak tanımlanmaktadır.¹⁹⁷

Uzaktan öğretimde, ders malzemelerinin hazırlanması, derse kaydolan öğrenci sayısı, dersin canlı veya kayıttan verilmesi, öğrencilerin sorularına verilen cevaplar, ödev veya uygulamaların değerlendirilmesi için harcanan süreler ile uzaktan öğretimle verilen derslere katılan öğrenci sayısı esas alınarak öğretim elemanlarına yapılacak ek ders ücreti ile ders malzemelerinin hazırlanmasında veya dersin yürütülmesinde fiilen katkıda bulunanlara yapılacak ödemelere ilişkin usul ve esaslar Maliye Bakanlığının

¹⁹⁵ Yükseköğretim Kurumlarında Yürütülecek Tezsiz Yüksek Lisans Programlarında Uygulanacak Esas ve Usuller, (03.08.2014), <http://sablon.sdu.edu.tr/idari/sqb/mevzuat/MEVZUAT/yuksekogretimmevzuati/esasveusuller/TezsizYuksekLisansProgramlari.htm> ,

¹⁹⁶ Resmî Gazete, 06.11.1981, 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu, Sayı: 17506, Ek Madde: 27.

¹⁹⁷ Yükseköğretim Kurumlarında Uzaktan Öğretime İlişkin Usul ve Esaslar, https://www.yok.gov.tr/documents/10279/34559/uzaktan_ogretim_esas_usul.pdf/b8177cd6-5b3c-407a-9978-f8965419b117 , (04.08.2014).

uygun görüşü üzerine Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenip, belirtilen her türlü ödemelerin toplamı uzaktan öğretim için yatırılan toplam öğrenim ücretinin yüzde yetmişini geçemez ve uzaktan öğretim için yatırılan öğrenim ücretinin bu fıkra göre yapılan ödemeler sonrası kalan kısmı ile elektronik ortamda veya internet ortamında sunulan uzaktan öğretim materyalinden elde edilen gelirler, ilgili birimin veya yükseköğretim kurumunun mal ve hizmet alımlarında kullanılır.¹⁹⁸

20.02.2014 tarihinde YÖK Genel Kurul Kararıyla değiştirilip yürürlüğe konulan “Yükseköğretim Kurumlarında Uzaktan Öğretime İlişkin Usul ve Esaslar”ın “Bütçeleştirme işlemleri” başlıklı 15’inci maddesi:

1. *“Uzaktan öğretim gelir ve giderlerinin bütçeleştirilmesinde yılı merkezi yönetim bütçe hazırlama rehberindeki esaslara uyulur,*
2. *Birinci ve ikinci öğretim programlarındaki bir dersin hem örgün öğretim yoluyla hem de uzaktan öğretim yoluyla verilmesi halinde; dersi uzaktan öğretim yoluyla almayı tercih eden öğrencilerden alınacak ücret, 2547 sayılı Kanunun 46 ncı maddesinin (c) fıkrasına göre hesaplanan kredi başına öğrenci katkı payı veya öğrenim ücreti tutarı üzerinden hesaplanır ve uzaktan öğretim öğrenim ücreti olarak bütçeleştirilir,*
3. *Birinci ve ikinci öğretim programlarındaki bir dersin sadece uzaktan öğretim yoluyla verilmesi halinde öğrencilerden öğrenci katkı payı veya öğrenim ücretine ilave bir ödeme talep edilmez,*
4. *Dersi verecek yeterli öğretim elemanı bulunmayan yükseköğretim kurumlarında Yükseköğretim Kurulu tarafından öğretim elemanları görevlendirilerek uzaktan öğretim yoluyla derslerin verilmesi halinde, öğrencilerden herhangi bir ödeme talep edilmez,*
5. *Uzaktan öğretim yoluyla yürütülen programlarda; program kapsamındaki eğitim öğretim faaliyetlerinin en fazla yarısı veya program kapsamındaki bir dersin teorik veya uygulaması protokol yapılarak başka yükseköğretim kurumları tarafından verilebilir. Bu durumda 2547 sayılı Kanunun 46 ncı maddesinin (c) fıkrasına göre hesaplanan kredi başına öğrenim ücreti tutarı üzerinden tespit edilecek hizmet bedeli, hizmeti alan yükseköğretim*

¹⁹⁸ Resmî Gazete, 06.11.1981, 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu, Sayı: 17506, Madde: 44.

kurumu tarafından uzaktan öğretime ilişkin bütçe tertiplerinden tahakkuka bağlanmak suretiyle protokol kapsamında hizmet sunan ilgili yükseköğretim kurumu bütçesine uzaktan öğrenim ücreti olarak kaydedilir,

6. *Uzaktan öğretim programlarından veya ders başına verilen uzaktan öğretim hizmetlerinden elde edilen gelirler ile uzaktan öğretim materyalinden elde edilen gelirler ve yapılan harcamalar, mali hizmetler birimi tarafından birim bazında takip edilir.*¹⁹⁹ hükümlerini bulundurur.

4.2.4. Yaz Okulu Uygulaması

Yaz okulu, Yükseköğretim kurumlarında güz ve bahar yarıyılları dışında yaz tatili döneminde açılan eğitim-öğretim programı olarak tanımlanmaktadır.²⁰⁰

Yaz okulu öğretim ücretleri, öğrenciler tarafından peşin olarak üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü adına kamu bankalarından birinde açtırılacak hesaba yatırılırken, kaydolunan özel ödeneğin en fazla % 70'i yaz okullarında ders vermekle görevlendirilen öğretim elemanlarına ders ve sınav ücreti olarak ödenebilir; kalan kısmı ise üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsünün mal ve hizmet alımlarında kullanılır ve özel ödeneğin harcanmayan kısmı, üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsünün mal ve hizmet alımlarında kullanılmak üzere ertesi yılın bütçesine devren gelir ve ödenek kaydedilir.²⁰¹

4.2.5. Taşınmaz Mallardan Gelir Uygulamaları

Yükseköğretim kurumları adına tapuda kayıtlı taşınmazların kiralanması, satılması ve işletilmesi suretiyle elde edilecek gelirler ile Hazine adına kayıtlı olup, yükseköğretim kurumlarına tahsis edilmiş taşınmaz malların üzerinde herhangi bir inşaat yapılmamak ve irtifak hakkı tesisine konu edilmemek şartıyla eğitim, sağlık ve sosyal amaçlı kiralanması ve işletilmesi suretiyle elde edilecek gelirlerin tamamını ilgili yükseköğretim kurumunun her çeşit mal ve hizmet alımlarında ve sermaye harcamalarında (yükseköğretim kurumları adına tapuda kayıtlı taşınmazların satılması

¹⁹⁹ Yükseköğretim Kurumlarında Uzaktan Öğretime İlişkin Usul ve Esaslar, Madde: 4, http://www.yok.gov.tr/documents/10279/38502/uzaktan_ogretim_esas_usul_25022014.pdf/78353e67-ac60-46d4-85b1-10a3f4cec880 , (04.08.2014).

²⁰⁰ Yükseköğretim Kurumlarında Yürütülen Yaz Okulları Programları Uygulama Esas ve Usuller, Md: 4, <http://www.bumko.gov.tr/TR,1032/esas-ve-usuller.html> , (04.08.2014).

²⁰¹ Resmî Gazete, 06.11.1981, 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu, Sayı: 17506, Ek Madde: 26.

suretiyle elde edilen gelirlerin tamamı sadece sermaye harcamalarında) kullanılmak üzere gelir ve ödenek olarak kurum bütçesine kaydedilirken, Hazine adına kayıtlı olup yükseköğretim kurumlarına tahsis edilmiş taşınmaz mallar üzerinde ilgili yükseköğretim kurumlarının teklifi üzerine, öğrenci yurt binası ve müstemilatı yaptırılmak üzere mülkiyetin gayri aynî hak tesis edilebilir.²⁰²

4.2.6. Döner Sermaye Uygulaması

2547 sayılı Kanun'un 55'inci maddesinde sayılan gelirler arasında döner sermaye gelirleri de önemli bir yere sahiptir. Bu konuya Kanunun 58'nci maddesinde "Döner Sermaye" başlığıyla yer verilmiştir²⁰³:

- *"Yükseköğretim kurumlarında üniversite yönetim kurulunun önerisi ve Yükseköğretim Kurulunun onayı ile döner sermaye işletmesi kurulabilir. Kurulacak döner sermaye işletmesinin başlangıç sermayesine ilgili yükseköğretim kurumu bütçesinde bu amaç için ödenek öngörülmek şartıyla katkı sağlanabilir. Döner sermaye işletmesi faaliyetlerinden elde edilen gelirler, birimler itibarıyla ayrı hesaplarda izlenir. Döner sermaye işletmesine tahsis edilen sermaye, üniversite yönetim kurulu kararı ile artırılabilir. Artırılan sermaye tutarı yıl sonu kârlarından karşılanır. Ödenmiş sermaye tutarı, tahsis edilen sermaye tutarına ulaştıktan sonra kalan yıl sonu kârı, döner sermaye işletmesinin hizmetlerinde kullanılmak üzere ertesi yılın gelirine ilave edilir. Döner sermaye işletmesinin gelirleri, işletme adına yapılan mal ve hizmet satışları ile diğer gelirlerden oluşur. Döner sermaye işletmesinden verilen hizmetler dolayısıyla öğretim elamanları adına her ne nam altında olursa olsun ayrıca ücret talep edilemez,*
- *Döner sermaye gelirlerinden tahsil edilen kısmın, tıp ve diş hekimliği fakülteleri, sağlık uygulama ve araştırma merkezleri ile açık öğretim hizmeti veren yükseköğretim kurumları için asgari yüzde 35'i, ziraat ve veteriner fakülteleri, sivil havacılık yüksekokulu, sürekli eğitim merkezleri ile bünyesinde atölye veya laboratuvar bulunan yükseköğretim kurumları*

²⁰² Resmî Gazete, 06.11.1981, 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu, Sayı: 17506, Ek Madde: 25.

²⁰³ Resmî Gazete, 06.11.1981, 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu, Sayı: 17506, Madde: 58.

için asgari yüzde 30'u, diğer yükseköğretim kurumları için ise asgari yüzde 15'i, ilgili yükseköğretim kurumunun ihtiyacı olan mal ve hizmet alımları, her türlü bakım, onarım, kiralama, devam etmekte olan projelerin tamamlanmasına yönelik inşaat işleri ve diğer ihtiyaçlar ile yönetici payları için kullanılır. Bu oranları yüzde 75'ine kadar artırmaya üniversite yönetim kurulu yetkilidir. Döner sermaye gelirlerinden tahsil edilen kısmın en az yüzde 5'i, üniversite bünyesinde yürütülen bilimsel araştırma projelerinin finansmanı için kullanılır. Bu tutar döner sermaye muhasebe birimince, tahsilatı takip eden ayın yirmisine kadar ilgili yükseköğretim kurumu hesabına yatırılır. Yatırılan bu tutarlar, yükseköğretim kurumu bütçesine öz gelir olarak kaydedilir. Kaydedilen bu tutarlar karşılığı olarak ilgili yükseköğretim kurumu bütçesine konulan ödenekler, gelir gerçekleştirmelerine göre kullanılır. Süresi içinde yatırılmayan tutarların tahsilinde 6183 sayılı Kanun hükümleri uygulanır. Bilimsel araştırma projelerine ilişkin ödenekler, üniversite yönetim kurulunca gerekli görüldüğü takdirde, her bir proje için avans verilmek suretiyle de kullanılabilir..." döner sermaye mevzuatında hükümleri mevcuttur.

4.2.7. Özel Öğrenci Gelirleri Uygulamaları

Lisansüstü Eğitim Yönetmeliği'ne göre özel öğrencilik: *"Bir yükseköğretim kurumu mezunu veya öğrencisi olup, belirli bir konuda bilgisini artırmak isteyenler, ilgili enstitü, anabilim dalı başkanlığının onayı ile lisansüstü derslere özel öğrenci olarak kabul edilebilir. Özel öğrenci statüsünde ders alanlar öğrencilik haklarından yararlanamaz. Özel öğrenci kabul koşulları ve bu konudaki diğer hükümler ilgili senato tarafından kabul edilen yönetmelikle belirlenir."*²⁰⁴ şeklinde tanımlanmaktadır.

Özel öğrenciler her yarıyıl için ilgili yükseköğretim kurumu yönetim kurulunca ders başına belirlenen ücreti ödemekle yükümlüdürler ve ders ile sınavlarla ilgili yükümlülüklerini yerine getirmek zorundadırlar.²⁰⁵ Ankara Üniversitesi, Gazi

²⁰⁴ Resmî Gazete, 01.07.1996, Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği, Sayı: 22683, Madde: 4.

²⁰⁵ "Özel Öğrenci Nedir?", <http://yukseklisans.com.tr/ozelogrenci.php>, (31.07.2014).

Üniversitesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, İTÜ uygulayan üniversiteler arasında sayılabilir.

4.2.8. Vakıf Yükseköğretim Kurumları

Türkiye’de artan yükseköğretim talebinin bir kısmı 1984 yılından itibaren vakıf üniversitelerince karşılanmaya başlanmış ve 1982 Anayasası’nın 130’uncu maddesine göre, kâr amacı gütmeyen vakıflarca ülkemizde özel yükseköğretim kurumları kurulabilmesinin önünün açılmasıyla vakıf üniversitelerin hangi usulde kurulacağı 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nun Ek 3’üncü maddesinde gösterilmiştir: Buna göre vakıflar tarafından kurulan üniversiteler de kanunla kurulmakta olup, kamu tüzel kişiliğine sahiptirler ve akademik çalışmaları ve öğretim görevlilerinin sağlanması bakımından devlet eliyle kurulan yükseköğretim kurumları için Anayasa’da belirtilen hükümlere tabidirler.²⁰⁶

İlgili mevzuata göre ise vakıf yükseköğretim kurumu, gelirlerini sadece kendi üniversitelerini ve mülkiyeti üniversitelere ait kurum ve kuruluşları geliştirmek amacıyla harcamak kaydıyla, vakıflar tarafından kanunla kurulmuş bulunan kamu tüzel kişiliğine sahip, yüksek düzeyde araştırma, eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapan, fakülte, enstitü, yüksekokul, meslek yüksekokul, destek, hazırlık okulu veya birimleri, benzeri kuruluş ve birimlerden oluşan bir yükseköğretim kurumu olarak tanımlanmıştır.²⁰⁷ YÖK ile başlayan vakıflara ait yükseköğretim kurumlarının kurulması, aynı zamanda Türk yükseköğretiminde Amerikan modeline geçilmesinin önemli bir adımı olarak kabul edilmektedir.²⁰⁸

Küreselleşen dünyada rekabetçi olmak isteyen vakıflara ait yükseköğretim kurumlarının dünya uluslararası arenada her alanda yarışabilen, iş dünyasının nitelikli işgücü ihtiyacına uygun mezunlar veren, rekabet koşullarında öğretim ve idari kadro istihdam edebilen, faaliyet giderlerini kendi yarattığı kaynaklarla karşılayabilen, sunduğu nitelikli eğitim karşılığında rekabetçi bir eğitim ücreti talep eden, başarılı ve ihtiyacı olan öğrencilere burslar önerebilen, eğitim ücretini karşılayamayan öğrenciler

²⁰⁶ YÖK, “*Türkiye’nin Yükseköğretim Stratejisi*”, 2007, Ankara, s.52.

²⁰⁷ Resmî Gazete, 31.12.2005, *Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliği*, Sayı: 26040, Madde: 5.

²⁰⁸ Aydın Balyer, Yüksel Gündüz, “Türk Yükseköğretim Yönetim Sisteminde YÖK İle Yaşanan Paradigmatik Dönüşüm: Vakıf Üniversiteleri Çelişkisi”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S: 31, 2011, s. 73.

için uzun vadeli eğitim kredisi imkanı sunabilen, yurt dışı ve içi tüm üniversitelerle akademik ve tüm sektörler ile sıkı bir işbirliği yapabilen, esnek ve şeffaf bir idari, akademik ve malî yönetim yapısına sahip olabilen bir yapıda olması gerekir.²⁰⁹

Vakıfların kendilerine kazanç sağlamak amacı ile yükseköğretim kurumu kurmaları kanunen yasaklanmış olup, bunlar kurulmuş yükseköğretim kurumlarından herhangi bir suretle gelir, kazanç ve hak elde edemez ve vakıf yükseköğretim kurumlarının her çeşit gelirlerinin, kurulmuş bulunan yükseköğretim kurumunda kalması zorunlu olup geçici ya da dolaylı olarak dahi hiçbir suretle vakıf mamelekine veya hesaplarına intikal edemez.²¹⁰

Vakıflarca kurulacak yükseköğretim kurumları 2547 sayılı Kanunun 56'ncı maddesinde yer alan mali kolaylıklardan, muafiyetlerden ve istisnalardan aynen istifade ederler: Yani bu kurumlar emlak vergisinden muaftırlar.²¹¹

Vakıflara ait yükseköğretim kurumlarının KDV mükellefiyeti konusunda çok fazla tartışmalı görüşlerin varlığına rağmen, vakıflara ait yükseköğretim kurumları, öğrencilerden almış oldukları öğrenim ücretleri dolayısıyla KDV mükellefi sayılmakla birlikte bu konu ile ilgili bir uygulamayı, Ankara 5'nci Vergi Mahkemesi 18.11.1996 gün ve 1996/38 esas, 1996/1250 sayılı karar ile haksız bulmuş iken, konuyu temyiz merci olarak inceleyen Danıştay 11'inci Dairesi, 19.10.1998 gün ve 1997/785 esas, 1998/3508 sayılı kararıyla onaylayarak ilgili vergi dairesinin uygulamasını doğru bulmuştur.²¹²

Özel bütçeli kuruluşlardan olan üniversitelerin Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 4'üncü maddesinin 1/a bendi uyarınca vakıf üniversitesinin de kurumlar vergisinden muaf olduğu belirtilmiş ve söz konusu vergi muafiyetinin üniversitelerin kuruluş amaçları dışındaki faaliyetlerini kapsamadığı belirtilerek kamu kuruluşları tarafından işletilen hastane ve benzeri kuruluşların kurumlar vergisinden muaf oldukları belirtilmekte ve yine kamu üniversiteleri tarafından işletilen hastanelerin kurumlar vergisinden muaf olması nedeniyle, vakıflarca kurulan üniversitelerde muafiyet ve

²⁰⁹ Suat Teker - Bilal Özer, "Yeni Vakıf Üniversiteleri Kuruluş Yeri Seçimi ve Akademik Alan Odaklanma Önerileri", *İşletme Araştırmaları Dergisi*, c: 4, S: 2, 2012, s. 79.

²¹⁰ Resmî Gazete, 31.12.2005, *Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliği*, Sayı: 26040, Madde: 27.

²¹¹ Resmî Gazete, 31.12.2005, *Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliği*, Sayı: 26040, Madde: 28.

²¹² Selçuk Buyrukoğlu, "Yükseköğretim Hizmetinin Finansmanı ve Devlet Üniversitelerinin Performansını Ölçmeye Yönelik Bir Analiz", Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Trabzon, 2010, s. 79-80.

istisnalardan yararlanacağından, özel yükseköğretim kurumları tarafından kurulacak araştırma ve geliştirme hastaneleri de kurumlar vergisinden muaftır.²¹³

Vakıf yükseköğretim kurumlarının bağış ve diğer şekillerde elde edecekleri taşınmaz mallar, tapuda yükseköğretim kurumlarının tüzel kişilikleri adına tescil edilir ve bunlara eğitim-öğretim ve araştırma tesisleri, öğretim üyesi lojmanları, öğrenci yurtları, sosyal ve kültürel tesisler kurmak üzere Bakanlar Kurulu kararı ile hazineye veya gerekli izinler alınmak suretiyle kamu tüzel kişilerine ait arazi ve tesisler tahsis edilebilir.²¹⁴ Vakıf Yükseköğretim Kurumu, tüzel kişiliğini kazandıktan sonra artık ilgili Vakfın her yıl Vakıf Yükseköğretim Kurumu'nun her çeşit işletme ve diğer cari masraflarının en az % 20'sini karşılayacak bir meblağı, malı, ekonomik değeri olan bir hakkı veya geliri ilgili Vakıf Yükseköğretim Kurumu'na tahsis etmek şeklinde mali yükümlülükleri bulunmaktadır.²¹⁵

Vakıf üniversitelerine veya yüksek teknoloji enstitülerine yani vakıflar tarafından kurulmuş yükseköğretim kurumlarının giderlerine katkıda bulunmak amacıyla; bütçede yer alan ödenekle sınırlı olmak üzere, ilgili vakıf yükseköğretim kurumunun müracaatı, Yükseköğretim Kurulunun görüşü ve Millî Eğitim Bakanlığının teklifi üzerine Maliye Bakanlığınca Devlet yardımı yapılır.²¹⁶ Devlet yükseköğretim kurumlarına o yıl tahsis edilen toplam bütçe ödeneklerinin örgün öğrenci sayısına bölünmesiyle elde edilen tutarın, ilgili vakıf yükseköğretim kurumunda okuyan örgün öğrenci sayısı ile çarpılması sonucu bulunulacak miktarın % 30'unu geçemeyeceği açıkça belirtilmiş ve bu miktarın vakıf üniversitelerine dağıtımının ise öğrenci seçme ve yerleştirme sisteminde kullanılan sayısal (%50), sözel (%20) ve eşit ağırlıklı (%30) puan türlerinin parantez içinde gösterilen ağırlıklar uygulanarak, üniversitenin toplam örgün öğrenci sayısına göre yapılacağı, Yükseköğretim Kurulu'nun bu oranları yarısına kadar yükseltmeye veya eksiltmeye yetkili olduğu, en az iki yıl eğitim-öğretim yapmış olan vakıf üniversitelerinin Devlet yardımı almak amacı ile Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına müracaat edebilecekleri mevzuatta yer almıştır.²¹⁷

²¹³ Handan İlağa, *a.g.t.*, s. 112-113.

²¹⁴ Resmî Gazete, 31.12.2005, *Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliği*, Sayı: 26040, Madde: 29.

²¹⁵ Handan İlağa, *a.g.t.*, s. 53.

²¹⁶ Resmî Gazete, 31.12.2005, *Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliği*, Sayı: 26040, Madde: 30.

²¹⁷ Handan İlağa, *a.g.t.*, s. 64.

Konuyla ilgili 2547 sayılı Kanun'da da hükümler bulunmakta olup, buna göre vakıflarca kurulacak yükseköğretim kurumu, vakıf tüzelkişiliği dışında ayrı bir tüzelkişiliğe sahip olur ve bu kurumun gelirleri, geçici olarak dahi hiç bir suretle vakıf mamelekine veya hesaplarına intikal edemezken, vakıf yükseköğretim kurumuna doğrudan doğruya bağış ve yardım yapılabilir.²¹⁸

4.3. 2006 Yılından Önce Türkiye’de Yükseköğretim Bütçe Uygulamaları

2004 yılı itibariyle yürürlüğe giren ABS, 2005 yılı süresinde de mahalli idareler, sosyal güvenlik kurumları, düzenleyici ve denetleyici kurumlar ile özel bütçeli kurum ve kuruluşlarda da uygulanmaya başlanmış; ayrıca 2006 yılından beri kamu iktisadi teşebbüsleri hariç olmak üzere döner sermayeli kuruluşlar ile diğer kurum ve kuruluşlar da sistemi zorunlu olarak uygulamaktadır.²¹⁹ Bu sebeple çalışmanın bu bölümünde 2006 yılı baz alınarak 2006 öncesi ile 2006 ve sonrası dönem ayrı başlıklar şeklinde incelenmiştir.

Türkiye’de yükseköğretim harcamalarının konsolide bütçeye oranı 1970’te % 2.2, 1980’de % 4.4, 1990’da % 5.8, 1997’de % 3.18, 1999’da % 2.49, 2000 yılında ise % 2.26 olmuş; sonrasında katma bütçeden yükseköğretime ayrılan ödeneğin konsolide bütçeye oranı 2003’te % 2.27’ye düşmüştür. 2005 yılında bu oran % 3.34’tür.²²⁰

Temel Demirer’in saptamalarında 1983’te toplam bütçe ödeneklerinin % 3,8’i üniversitelere giderken, 2002’de bu oranın % 2,5’e; 2003’te ise 2,3’e gerilediğinden söz edilmekle birlikte, Devletin 2001-2006 yılları arasında üniversitelere, istedikleri ödenek tutarının ancak % 46,3’ünü verebildiği söylenmekte olup, öğrenci başına bütçe harcamalarında ise 1982’de bütçeden öğrenci başına düşen payın 1.297 dolar; 1983’te 1556 dolar olduğu ve sonraki yıllarda harcamaların kısılarak 1989’da 661 dolara düştüğü, sonrasında 1993’te tekrar 1.256 dolara çıkmış olmasıyla yine 2001 yılında 506

²¹⁸ Resmî Gazete, 06.11.1981, 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu, Sayı: 17506, Ek Madde: 6.

²¹⁹ Hatice Dayar - Yasemin Esenkar, “Analitik Bütçe Sınıflandırma Sistemi İle Tahakkuk Esaslı Devlet Muhasebesinin Uygulanması ve Etkinliği: Maliye Bakanlığı Örneği”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, 2008, c: 13, S: 2, s. 266.

²²⁰ Ali İlker Kurt - Hasan Hüseyin Aksoy, “Eğitimde Maliyet: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi’nde Eğitimin Maliyeti Üzerine Bir Araştırma”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, c: 42, S: 2, 2009, s. 5.

dolara gerilemesi; 2005 yılında da durumun 709 dolarda seyretmesi üzerine, devletin yükseköğretim finansmanına kaynak bulamadığı sonucu yer almaktadır.²²¹

1984 yılında 570 milyar TL civarında olan katma bütçeli idareler toplamı içinde yükseköğretim kurumlarının toplam bütçesi yaklaşık olarak, katma bütçeli idareler toplamı içinde % ~19 oranla 109,5 milyar TL’lik harcama düzeyine sahip olup, bu oran 1989 yılına kadar sırasıyla yaklaşık % 14, % 13, % 15, % 16, % 19’luk bir seyir izlemiş ve ancak 1989 yılına gelindiğinde 1984 düzeyine ulaşılabilmiş; 1990’da % 22 olan bu oran 1994 yılında sırasıyla % 21, % 23, % 24 ve % 28 düzeyine ulaşmıştır.²²²

Yatırım harcamalarının, yükseköğretim kurumlarının toplam harcamalarının içindeki payı 1984 yılında % 23,4 iken, 1994 yılında bu oran % 17,4’e düşmüş; yükseköğretim kurumlarının harcamalarında her dönemde çok az payı olan transfer harcamalarının yükseköğretim harcamaları içindeki payı 1984 yılında % 6,5’ten 1994’te % 3,6’ya gerilemiş; toplam yükseköğretim kurumlarına ait harcamalar cari fiyatlarla her dönemde artış göstermesine rağmen fiyat endekslerindeki hızlı yükselişin etkisiyle aslında reel fiyatlarla harcamalar düşmüş olup, 1994 yılında fiyat endeksi 8.720,9’a ulaştığında cari fiyatlarla 30 Trilyon 690 Milyar TL olan yükseköğretim kurumlarına ait harcamalar, aslında reel fiyatlarla 351 Milyar 913 Milyon TL gibi büyük bir düşüşe uğramıştır.²²³ 1992’de kurulan birçok üniversiteye rağmen bu yıllarda düşen yatırım harcamaları çelişkiler yaratmaktadır.

1997 yılında yükseköğretim kurumlarının payındaki binde birlik artış, 1990’da 4 yeni üniversitenin kurulduğu yıldaki artıştan beri en yüksek artış olmuşken, 25 üniversitenin kurulduğu 1993 yılındaki artış ise binde 0,3 düzeyinde kalmıştır.²²⁴

Devletin öğrenci başına yaptığı cari harcamalar diğer ülkelerle kıyas edildiğinde Türkiye’nin çok iyi durumda olmayacağını söylemenin yanlış olmayacağı kanısına varılmış; çünkü, 1995 yılında devletin öğrenci başına yaptığı harcamalar gelişmiş ülkelerde 5.936 \$, gelişmekte olan ülkelerde 967 \$, az gelişmiş ülkelerde 252 \$ iken,

²²¹ Temel Demirer, “YÖK-Yek-Pazar Şeytan Üçgeninde Eğitimin Soru(n)ları, *Eğitim, Üniversite YÖK ve Aydınlar içinde (Sibel Özbudun - Temel Demirer)*, Ütopya Yayınevi, 2006, Ankara, s. 133.

²²² Fatma Serbest, “Türk Yükseköğretiminde Finansman Politikaları (1984-1994), Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 1997, Bolu, s. 40.

²²³ Fatma Serbest, *a.g.t.*, s. 76-77.

²²⁴ Hüseyin Ergen, “Türkiye’de Yükseköğretim Harcamalarının Analizi ve Yükseköğretimde Maliyetler”, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 1999, Ankara, s. 65.

aynı yıl Türkiye’de örgün yükseköğretimde cari fiyatlarla öğrenci başına düşen bütçe ödeneği toplam harcamalarda 1.538 \$, cari harcamalarda ise 1.230 \$ olarak gerçekleşmiştir.²²⁵

Yükseköğretimde öğrenci katkıları, serbest piyasa ekonomisini uygulayan ABD’de özel üniversitelerde % 40, devlet üniversitelerinde toplam finansmanın % 15’ini karşılarken, Türkiye’de 1995-1996 eğitim-öğretim yılında öğrenci katkı payları ortalama cari bütçe ödeneklerinin tıp fakültelerinde % 15’i, mühendislik ve mimarlık fakültelerinde 10’u, güzel sanatlar fakültelerinde % 8’i, iktisadi ve idari bilimler fakültelerinde % 8’i, eğitim fakültelerinde % 7’si MYO’larda % 5’i olarak tespit edilmiştir.²²⁶

Tablo 2: Yükseköğretim Bütçelerinin Yüzdesel Payları (1981-2005)			
Yıl	Eğitim Bütçesi Payı (%)	Toplam Bütçe İçindeki Pay (%)	GSMH Payı (%)
1981	24,00	3,10	0,58
1982	22,60	3,10	0,52
1983	24,90	3,80	0,69
1984	25,70	3,70	0,53
1985	24,60	3,00	0,42
1986	26,50	3,00	0,42
1987	25,70	2,90	0,42
1988	25,50	2,90	0,42
1989	26,20	3,20	0,45
1990	24,80	3,90	0,56
1991	25,30	4,20	0,69
1992	23,10	4,30	0,84
1993	21,40	4,10	0,90
1994	25,00	3,80	1,10
1995	25,00	3,20	0,90
1996	26,40	2,60	0,80
1997	28,40	3,10	0,80
1998	25,40	2,90	0,86
1999	24,10	2,80	0,84
2000	23,90	2,20	0,84
2001	25,30	2,80	0,89
2002	25,10	2,50	0,89
2003	24,70	2,30	0,94
2004	23,20	2,60	0,93
2005	26,00	3,40	1,09
Kaynak: Süleyman Karataş, <i>a.g.t.</i> , s. 99.			

²²⁵ Hüseyin Ergen, *a.g.t.*, s. 79.

²²⁶ Hüseyin Ergen, *a.g.t.*, s. 104.

Tablo 2’de 1981 yılında Türkiye’de konsolide bütçe toplamı 1.558.743 TL iken 2005 yılında 156.088.874.910 TL’dir.²²⁷ Yıllar geçtikçe bütçenin bu denli büyümesi ile üniversite sayısının bu denli artmasının yanında yükseköğretimin, gerek eğitim bütçesi içinde gerekse de toplam bütçe içindeki payının da artması gerekirken, bu oran genellikle sabit bir seyir izlemiştir.

Türkiye’de genç nüfusun fazla olması ve artmaya devam etmesi yükseköğretime aşırı talep sorununu doğurmakta olup, 2005 yılı itibariyle, İsveç’te öğrencilerin % 83’ü; Danimarka’da % 80’i; İngiltere’de ve Macaristan’da % 79’u; Fransa’da % 75’i; İspanya’da % 65’i; Almanya’da % 50’si ve Avusturya’da % 46’sı lisans programlarına yerleşmişse de bu oran Türkiye’de % 11,5’tir ve açık öğretim ile ön lisans programları dahil edildiğinde bile, bu oran % 33’te kalmaktadır.²²⁸

Süleyman Demirel Üniversitesi, 1992 yılında kurulmuş bir üniversitedir. Aynı dönemlerde kurulan yükseköğretim kurumlarıyla ilgili Maliye Bakanlığı bürokratlarından Osman Şahin’in yaptığı çalışmalarda²²⁹, 2004-2009 yılları için Harran Üniversitesi öğrenci başına düşen cari hazine yardımı 5.046 TL, sermaye hazine yardımı 3.687 TL iken; SDÜ için bu rakamlar cari hazine yardımı için 1.949 TL, sermaye hazine yardımı ise 528 TL düzeyinde kalmaktadır. Yine aynı dönemde kurulan İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü’nde 2004-2009 yılları için öğrenci başına düşen cari hazine yardımı 13.633 TL, sermaye hazine yardımı 13.657 TL iken; Sakarya Üniversitesi’nde aynı yıllarda öğrenci başına düşen cari hazine yardımı 1.130 TL, sermaye hazine yardımı ise sadece 342 TL’dir.

4.4. Türkiye’de 2006-2012 Yılları Arasında Türkiye’de Yükseköğretim Bütçe Uygulamaları

2006 yılına girilmesiyle birlikte 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu yürürlüğe girmiş, daha önceki bütçe kanunlarında “katma bütçeli idareler” bölümünde yer alan yükseköğretim kurumları, artık “özel bütçeli idareler” olmuştur. 5018 sayılı Kanun’a göre özel bütçe; bir bakanlığa bağlı veya ilgili olarak belirli bir

²²⁷ Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü (BÜMKO), “Bütçe Gider-Gelir Gerçekleşmeleri (1924-2012) - Kuruluşlar İtibariyle Bütçe Ödenekleri ve Harcamaları”, <http://www.bumko.gov.tr/TR,4461/butce-gider-gelir-gerceklesmeleri-1924-2012.html>, (08.07.2014).

²²⁸ Gülnihân Ölmez Kıyıcı, *a.g.t.*, s. 20-21.

²²⁹ Osman Şahin, *Türkiye’deki Devlet Üniversitelerine Analitik Yaklaşım*, Maliye Bakanlığı SGB Yayınları, Yayın No: 2012/421, Ankara, 2012, s. 935-936.

kamu hizmetini yürütmek üzere kurulan, gelir tahsis edilen, bu gelirlerden harcama yapma yetkisi verilen, kuruluş ve çalışma esasları özel kanunla düzenlenen ve bu Kanuna ekli (II) sayılı cetvelde yer alan her bir kamu idaresinin bütçesi olarak tanımlanır.²³⁰ Yükseköğretim kurumları, bu Kanuna ekli II sayılı cetvelde yer almaktadır. Tabi ki burada yer alan yükseköğretim kurumları, ülkemizde yerleşik olup devlete ait olan yükseköğretim kurumlarıdır.

Çalışmanın bu kısmında Türkiye’de yerleşik devlete ait yükseköğretim kurumlarının 2006-2012 yılları arasında yılı merkezî yönetim bütçe kanunlarıyla, GSMH ve GSYİH içindeki durumları ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

4.4.1. Yükseköğretim Bütçelerinin Başlangıç Ödeneklerinin Merkezi Yönetim Bütçeleriyle İncelenmesi

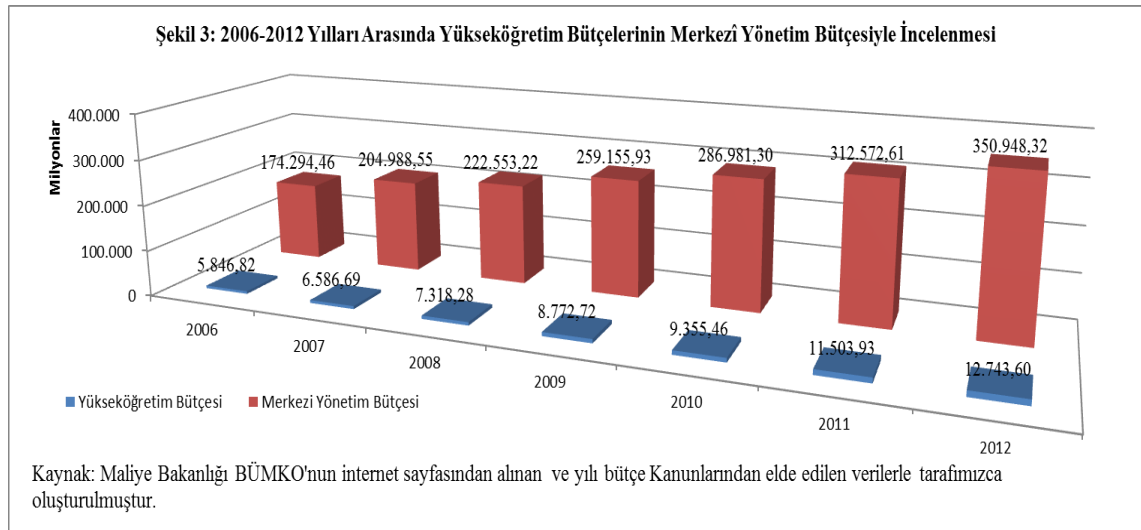
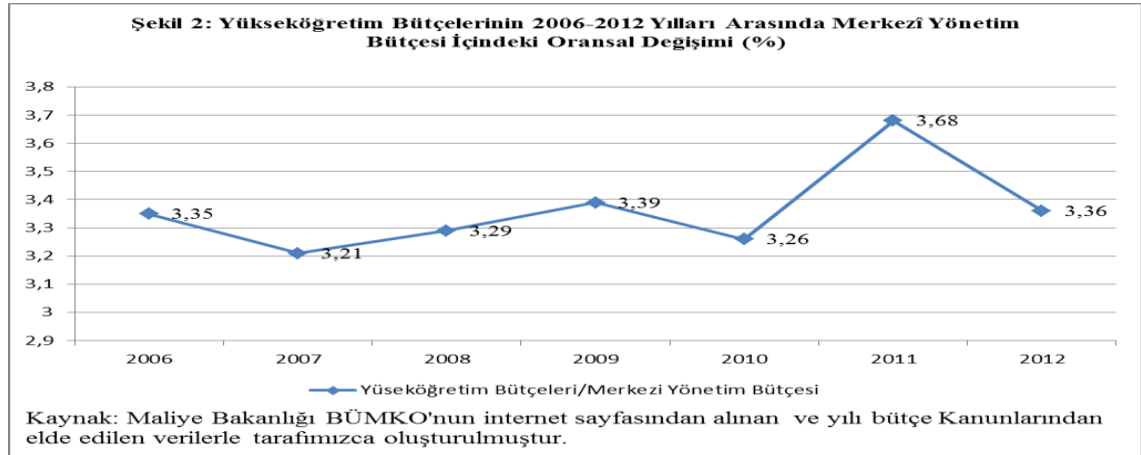
Tablo 3: 2006-2012 Yılları Arasında Yükseköğretim Bütçelerinin Merkezî Yönetim Bütçeleri İçindeki Dağılımı			
Yıllar	Merkezî Yönetim Bütçesi (TL)	Yükseköğretim Bütçeleri (TL)	Yükseköğretime Merkezî Bütçe den Ayrılan Pay (%)
2006	174.294.459.612	5.846.822.761	3,35
2007	204.988.545.572	6.586.692.000	3,21
2008	222.553.216.800	7.318.284.650	3,29
2009	259.155.933.362	8.772.719.225	3,39
2010	286.981.303.810	9.355.457.600	3,26
2011	312.572.607.330	11.503.927.500	3,68
2012	350.948.317.871	12.743.603.000	3,63
Kaynak: Yılı Merkezî Yönetim Bütçe Kanunlarından alınan verilerle tarafımızca oluşturulmuştur.			

Yukarıdaki tabloda merkezî yönetim bütçesinin 2006 yılından 2012 yılına kadar % 201 oranında bir artış olduğu ve buna paralel olarak yükseköğretim bütçeleri toplamında da % 218’lik bir artış olduğu görülmektedir. 2006 yılındaki üniversite sayısı ile 2012 yılındaki üniversite sayısı arasında iki kattan fazla bir durum vardır. 2006’da devlete ait 47 yükseköğretim kurumu varken 2012 yılında 105 tane devlete ait yükseköğretim kurumu vardır. Yeni açılan üniversitelere “tabela üniversitesi” şeklinde değerlendirme yapılarak bunu açıklamak yanlış olabilir; çünkü yeni açılan üniversitelere verilen kamulaştırma ve yatırım ödenekleri ile kadro sayıları bir hayli fazladır; bu

²³⁰ Resmî Gazete, 24.12.2003, 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, Sayı: 25326, Madde: 12.

durum, yeni açılan üniversitenin bulunduğu illerdeki görsel ve demografik değişimlerle de açıklanabilir.

2006-2012 yılları arasında yükseköğretim kurumlarına ayrılan bütçe ile yılı merkezi yönetim bütçelerinin karşılaştırılması sonucunda elde edilen verilerle oluşturulan 2 numaralı şekle aşağıda yer verilmiştir.

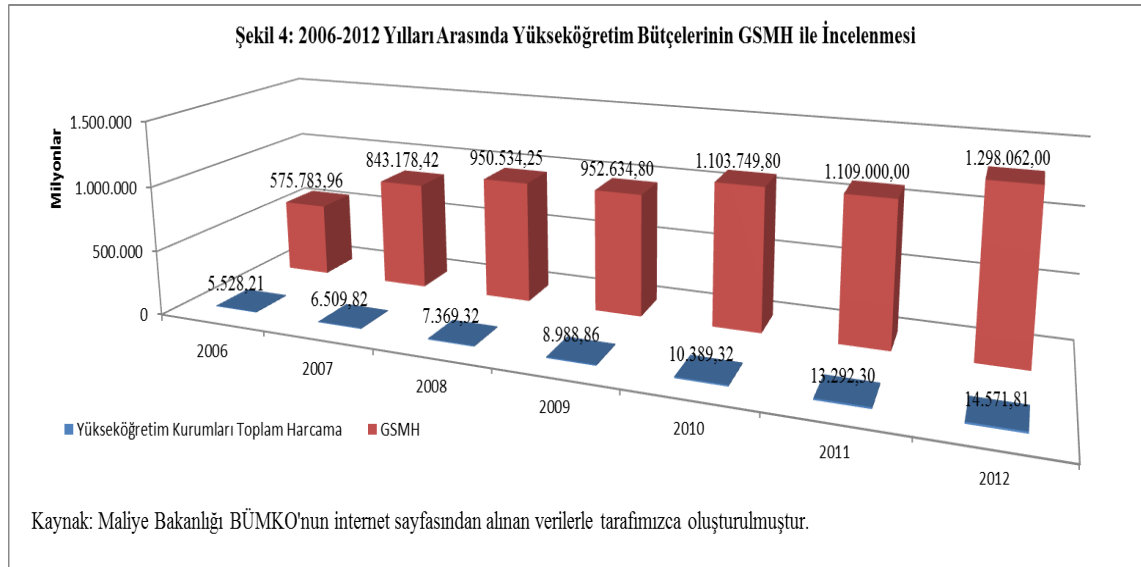

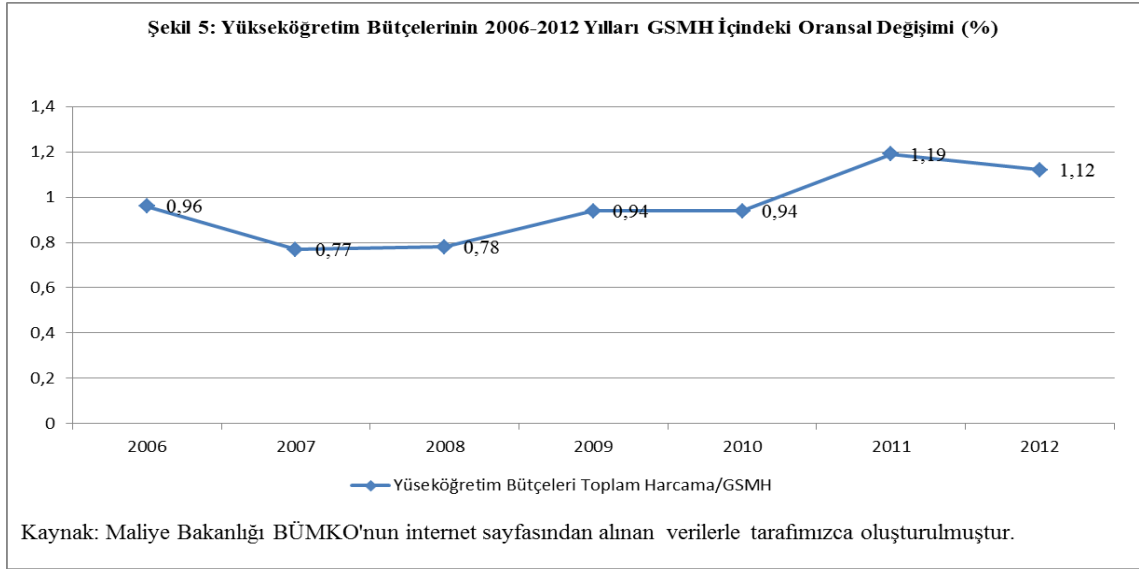
4.4.2. Yükseköğretim Bütçelerinin Yıl Sonu Harcamalarının İlgili Yılın GSMH'si İle İncelenmesi

Tablo 4: 2006-2012 Yılları Arasında Yükseköğretim Harcamalarının GSMH İçindeki Dağılımı			
Yıllar	GSMH (TL)	Yükseköğretim Bütçeleri (TL)	Yükseköğretim Harcamalarının GSMH Payı (%)
2006	575.783.962.000	5.528.213.000	0,96
2007	843.178.421.000	6.509.816.000	0,77
2008	950.534.251.000	7.369.320.000	0,78
2009	952.634.796.000	8.988.856.000	0,94
2010	1.103.749.801.000	10.389.319.000	0,94
2011	1.109.000.000.000	13.292.297.000	1,19
2012	1.298.062.000.000	14.571.813.000	1,12
Kaynak: Yılı Merkezî Yönetim Bütçe Kanunları ve BÜMKO'dan alınan verilerle tarafımızca oluşturulmuştur.			

Yukarıdaki tablo incelendiğinde 2006'dan 2012'ye GSMH'nin % 225 civarında arttığı görülürken, yükseköğretim kurumlarının artışı % 264 dolaylarındadır.

2006-2012 yıllarında yükseköğretim kurumlarının yıl sonu harcamalarıyla GSMH'lerini grafiksel olarak incelendiğinde, aşağıdaki şekiller ortaya çıkmaktadır.

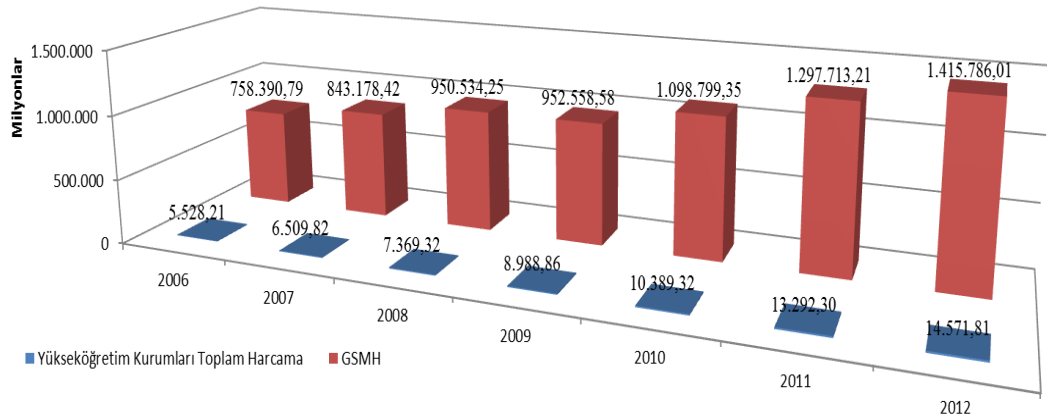
4.4.3. Yükseköğretim Bütçelerinin Yıl Sonu Harcamalarının İlgili Yılın GSYİH'si İle İncelenmesi

Tablo 5: 2006-2012 Yılları Arasında Yükseköğretim Harcamalarının GSYİH İçindeki Dağılımı			
Yıllar	GSYİH (TL)	Yükseköğretim Bütçeleri (TL)	Yükseköğretim Harcamalarının GSYİH Payı (%)
2006	758.390.785.000	5.528.213.000	0,73
2007	843.178.421.000	6.509.816.000	0,77
2008	950.534.251.000	7.369.320.000	0,78
2009	952.558.579.000	8.988.856.000	0,94
2010	1.098.799.348.000	10.389.319.000	0,95
2011	1.297.713.210.000	13.292.297.000	1,02
2012	1.415.786.010.000	14.571.813.000	1,03

Kaynak: Yılı Merkezî Yönetim Bütçe Kanunları ve BÜMKO'dan alınan verilerle tarafımızca oluşturulmuştur.

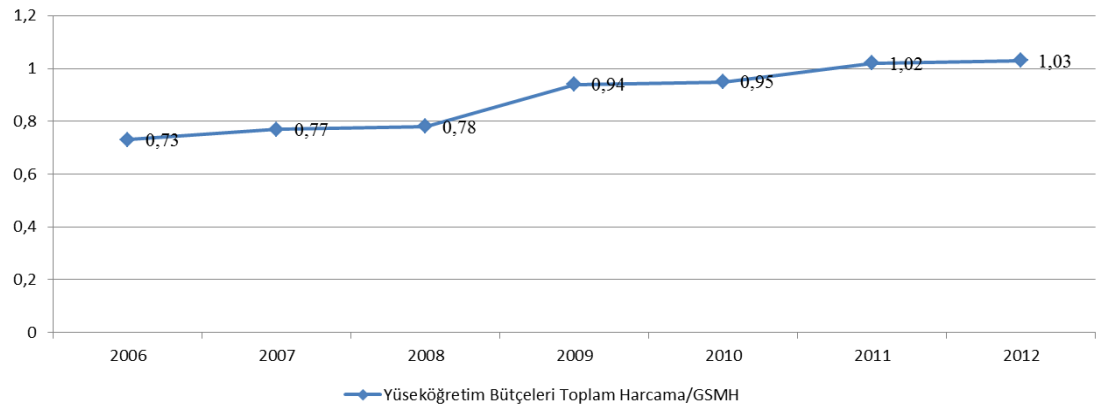
Yukarıdaki tabloya göre Türkiye'nin 2006 yılından 2012 yılına kadar geçen sürede GSYİH'si % 187 civarında artarken, yükseköğretim kurumlarının toplam yıl sonu harcamaları toplamı % 264 civarında artmıştır. 2006-2012 yıllarında yükseköğretim kurumlarının yıl sonu harcamalarıyla GSYİH'lerini grafiksel olarak incelendiğinde, aşağıdaki şekiller ortaya çıkmaktadır.

Şekil 6: 2006-2012 Yılları Arasında Yükseköğretim Bütçelerinin GSYİH ile İncelenmesi

Kaynak: Maliye Bakanlığı BÜMKG'nun internet sayfasından alınan verilerle tarafımızca oluşturulmuştur.

Şekil 7: Yükseköğretim Bütçelerinin 2006-2012 Yılları GSYİH İçindeki Oransal Değişimi (%)

Kaynak: Maliye Bakanlığı BÜMKG'nun internet sayfasından alınan verilerle tarafımızca oluşturulmuştur.

“ $GSMH = GSYİH + \text{Yurtdışında bulunan vatandaşların gelirleri} - \text{Yurtiçindeki yabancıların gelirleri}$ ”²³¹ formülünden hareketle GSMH’nin ülkemizde GSYİH’den daha düşük olmasını, yükseköğretim sektörünün uluslararasılaşarak küresel piyasada önemli bir oyuncu hâline gelmesiyle yaklaşabileceği hususu da göz önünde bulundurulmalıdır.

²³¹ Wikipedi Dijital Ansiklopedi, “Gayrisafi Millî Hâsıla”, (20.07.2014), http://tr.wikipedia.org/wiki/Gayr%C4%B1saf%C3%AE_mill%C3%AE_h%C3%A2s%C4%B1la

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ BÜTÇE UYGULAMALARI VE FİNANSMAN YAPISI

Çalışmanın bu bölümünde, Süleyman Demirel Üniversitesi'nin kuruluşundan 2012'ye kadar bütçe büyüklükleri ile ABS'nin uygulanmasıyla birlikte 2006-2012 yılları arasındaki bütçe uygulamaları ekonomik ve fonksiyonel olarak incelenip, Türkiye'deki devlete ait yerleşik yükseköğretim kurumları bütçelerinin içindeki payı analitik bütçe sınıflandırmasıyla ekonomik ve fonksiyonel olarak karşılaştırılacaktır.*

1. SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

Isparta'da yıllar önce başlayan üniversiteleşme çabalarının meyvesi 1992 yılında kurulan Süleyman Demirel Üniversitesi'dir. Türkiye'nin çeşitli illerinde 22 yeni üniversitenin kuruluşunu düzenleyen 3837 sayılı Kanun 11 Temmuz 1992'de yürürlüğe girer ve Isparta kendi üniversitesine kavuşur.²³²

1.1. Süleyman Demirel Kimdir?

1 Kasım 1924'te Isparta'nın Atabey ilçesine bağlı İslamköy'de doğan Süleyman Demirel, 6 dönem Isparta Milletvekilliği yapmış, 7 sene yasaklı kalmış, 6 defa hükümetten gitmiş, 7 defa hükümet kurmuştur ve 16 Mayıs 1993 tarihinde, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından Türkiye'nin 9'uncu Cumhurbaşkanı olarak seçilerek, 16 Mayıs 2000 tarihine kadar bu görevi sürdürmüştür.²³³

1.2. Kuruluşundan Günümüzde Süleyman Demirel Üniversitesi

Ege Üniversitesi'nden bir heyetin 1969 yılında İzmir, Eskişehir ve Antalya üçgeni arasında yaptıkları bir teknik incelemenin sonunda Ege Üniversitesi'ne bağlı olarak ikinci bir tıp fakültesinin Isparta'da açılacağına belirtmeleri bu şehirde yükseköğretim birimi açılması yolunda ilk umudu yaratmasıyla birlikte hayata geçmez; fakat, 21 Şubat 1976'da 1418 sayılı Kanunla Isparta Devlet Mimarlık ve Mühendislik

²³² Süleyman Demirel Üniversitesi Stratejik Planı (2011-2015), s. 20.

* 2013 Kesin Hesap Kanunu henüz Sayıştay Başkanlığı'nın Genel Uygunluk Bildirimini açıklamaması ve TBMM tarafından kanunlaşma sürecine girilmediğinden 2013 yılı bütçe uygulamalarına yer verilmemiştir.

²³³ "Süleyman Demirel Kimdir?", <http://w3.sdu.edu.tr/Tanitim.aspx?tip=Kimdir>, (10.10.2013).

Akademisi ile aynı yıl Isparta’da Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak YAYKUR kapsamında bir de Meslek Yüksekokulu açılır.²³⁴

Günümüzde Süleyman Demirel Üniversitesi; 97 akademik birimi, 65.762 öğrencisi, 2.073 akademik ve 1.549 idari personeli ve hizmet alımı kapsamındaki personeliyle 70.000'e yakın kişinin yaşadığı, tahsisli alanlarla birlikte yaklaşık 500.000 m²'lik örtülü alanı olan önemli bir yaşam alanı ve bilim merkezi haline gelmiştir. Üniversitede, yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitim veren 6 enstitü, lisans düzeyinde eğitim veren 18 fakülte ve 3 yüksekokul, ön lisans düzeyinde eğitim veren 20 meslek yüksekokulu ile rektörlüğe bağlı 5 bölüm ve 45 uygulama ve araştırma merkezi bulunmaktadır.²³⁵

5018 sayılı Kanun ile stratejik plan kavramı Türkiye’de malî literatüre yerleşince yükseköğretim kurumlarına da stratejik plân yapma yükümlülüğü gelmiştir. Çetin ve Taş, Akdeniz Bölgesi’ndeki yükseköğretim kurumlarının stratejik planlarını inceleyen çalışmalarında;

- Süleyman Demirel Üniversitesi’nin Akdeniz Bölgesi üniversiteleri arasında 2006 yılında ilk stratejik planı yapıp uygulamaya koyan kurum olduğu,
- 2006-2010 yılı planında yer alan DPT kriterlerini ve planlama sürecini 2011-2015 yılları arasını kapsayan 2’nci stratejik planında göz önünde bulundurmadiğı,
- Hazırlanan stratejik planda kronolojik olarak bir sıralama hatası bulunduğu,
- Kurum içi ve dışı analizler, GZFT gibi analizlerden önce misyon ve vizyon ifadesi yer aldığı,
- Durum analizi sürecinde yer alan yasal yükümlülükler, mevzuat analizi, faaliyet alanlarının belirlenmesi, kurum içi ve çevre analizi kısımlarına değinilmediğı,
- İzleme ve değerlendirme sürecine değinilmediğı,

²³⁴ Süleyman Demirel Üniversitesi, *Isparta’da Üniversite Çalışmaları*, <http://w3.sdu.edu.tr/Tanitim.aspx?tip=Tarihce> , (15.05.2014).

²³⁵ Süleyman Demirel Üniversitesi 2014 Yılı Bütçe Tasarısı, s. 1.

- Diğer süreç ve alt bölümler uygun olarak hazırlandığı tespitlerine ulaşmıştır.²³⁶

1.3. Süleyman Demirel Üniversitesi ve ADIM Üniversiteleri

ADIM Üniversiteleri eğitim-öğretim, araştırma-geliştirme, bilimsel, teknik, sosyal ve kültürel üniversiteler arası etkinliklerde işbirliği ve ortak girişimlerde bulunmak üzere bir araya gelmiş olup, bölge Üniversiteleri birlikteliğinin simgesi olan Konsorsiyum, ADIM olarak isimlendirilmiştir.²³⁷

ADIM Üniversiteleri İşbirliği Programı, ilgili üniversite rektörlerinden oluşan üst kurul tarafından planlanır ve yürütülürken, ADIM üniversiteleri arasındaki lisans eğitim-öğretiminde işbirliği, ortak lisansüstü eğitimi, bilimsel ve teknolojik araştırma-geliştirme projeleri, bilimsel, sosyal ve kültürel etkinlikler alanlarında yapılacak ortak çalışmalarla ilgili işlemler, üniversitelerin rektörleri tarafından görevlendirilen bir rektör yardımcısı başkanlığında ilgili dekanlardan ve enstitü müdürlerinden oluşan ayrı alt kurullar tarafından yürütülür ve işbirliği alanının niteliği, kapsamı ve özelliğine göre birden fazla alt kurul kurulabilir.²³⁸

ADIM'a üye üniversiteler:

- Adnan Menderes Üniversitesi,
- Afyon Kocatepe Üniversitesi,
- Balıkesir Üniversitesi,
- Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi,
- Celal Bayar Üniversitesi,
- Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi,
- Dumlupınar Üniversitesi,
- Eskişehir Osmangazi Üniversitesi,
- Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi,
- Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi,

²³⁶ Hakan Çetin - Sebahattin Taş, "Akdeniz Bölgesi Yükseköğretim Kurumları Stratejik Planlarının DPT Modeline Göre Kıyaslanması, *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, c: 4, S: 2, 2012, s. 65.

²³⁷ ADIM Üniversiteleri İşbirliği Protokolü, Madde: 4, <http://www.adim.org.tr/sayfa.aspx?s=1> , (01.08.2014).

²³⁸ ADIM Üniversiteleri İşbirliği Protokolü, Madde: 5, <http://www.adim.org.tr/sayfa.aspx?s=1> , (01.08.2014).

- Pamukkale Üniversitesi,
- Süleyman Demirel Üniversitesi,
- Uluslararası Antalya Üniversitesi,
- Uşak Üniversitesi olarak alfabetik şekilde sıralanmaktadır.

1.4. Süleyman Demirel Üniversitesi ve Bazı ADIM Üniversiteleri Bütçe Uygulamaları

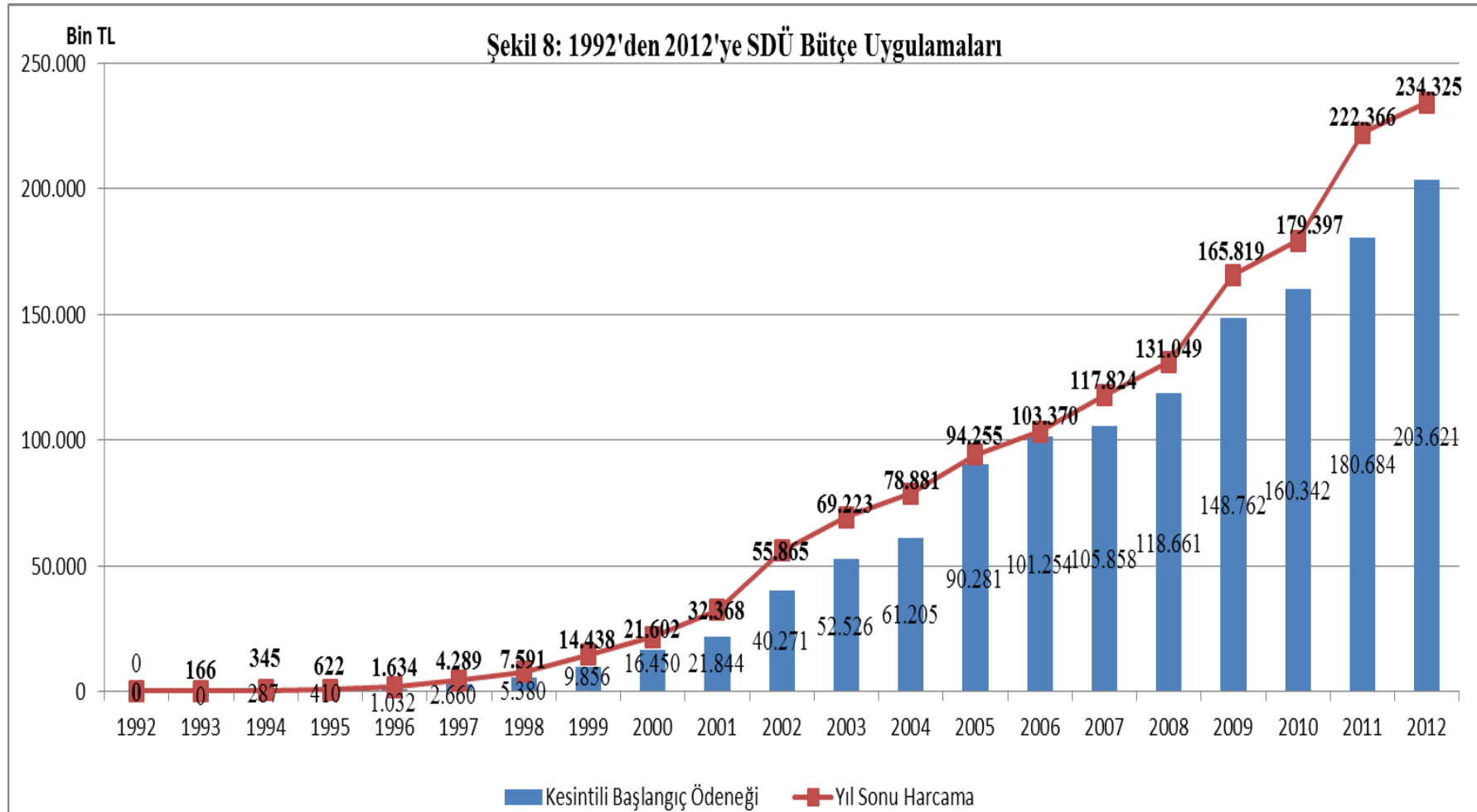
Akademiden bu günlere uzanan yolda SDÜ birçok evrim geçirmiş olup, gerek yerleşke alanı gerekse de fizikî alanlar ile akademik kadro durumları bir hayli genişlemiş ve Üniversiteye yıllar içinde yatırım miktarının da artmasıyla bütçe olarak bir hayli büyüme gerçekleşmiştir. Şekil 8, yıllar geçtikçe gerçekleşen bütçesel büyümeyi görsel olarak ifade etmektedir.

Şekil 8’de SDÜ’nün kuruluşundan 2012’ye kadar bütçe uygulamaları neticesinde bütçesinin tarihsel bağlamda gelişimi incelenmiştir. Kurulduğu yıl olan 1992’de, SDÜ’ye ait başlangıç ödeneği bulunmamaktadır. Çünkü bütçe kanunları, mali yıl başından önce onaylanır ve mali yıl başında yürürlüğe girer. Bu sebeple ilk bütçesi 1993 yılında yılı bütçe kanununda yer almıştır. SDÜ’nün 1993 yılında 166 bin olan bütçesinin zamanla gelişerek 20 sene içinde 203.621.000 TL’ye ulaştığı görülmektedir.

Tablo 6: SDÜ İle ADIM Üniversiteleri Yıllara Göre Bütçe Gerçekleşmeleri										
Yıllar	1994		1998		2002		2006		2010	
Üniversite Adı	Bütçe Tutarı	Bütçe Payı	Bütçe Tutarı	Bütçe Payı	Bütçe Tutarı	Bütçe Payı	Bütçe Tutarı	Bütçe Payı	Bütçe Tutarı	Bütçe Payı
SDÜ	287.456	% 0,04	5.379.500	% 0,04	40.271.000	% 0,04	101.254.000	% 0,06	160.342.000	% 0,06
ADÜ	145.032	% 0,02	2.904.500	% 0,02	27.499.000	% 0,03	62.562.000	% 0,04	107.760.000	% 0,04
PAÜ	145.216	% 0,02	3.845.500	% 0,03	31.142.000	% 0,03	75.993.000	% 0,04	126.945.000	% 0,04
Muğla Ü.	119.640	% 0,01	2.856.000	% 0,02	19.934.000	% 0,02	47.378.000	% 0,03	87.646.000	% 0,03
AKÜ	118.456	% 0,01	3.022.100	% 0,02	24.852.000	% 0,03	65.158.000	% 0,04	102.112.000	% 0,04

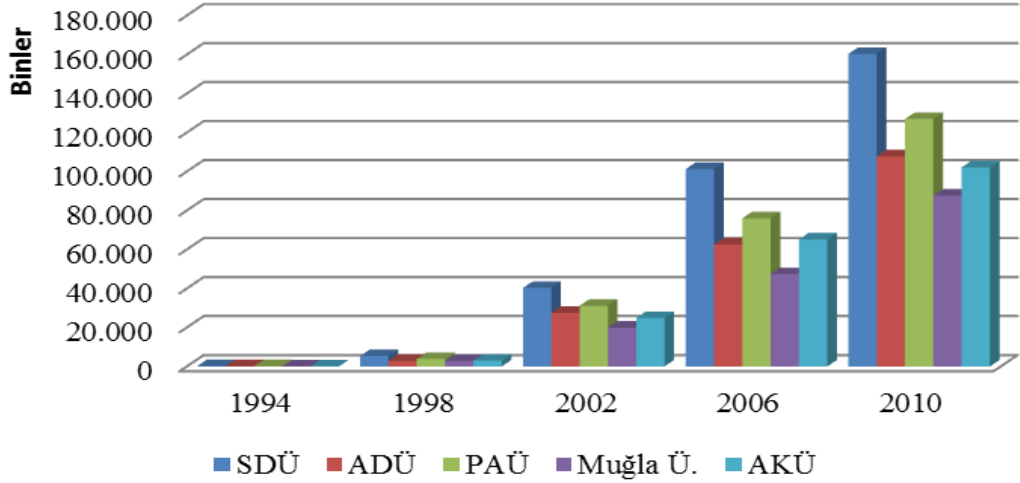
Kaynak: BÜMKO, <http://www.bumko.gov.tr/TR,4461/butce-gider-gelir-gerceklesmeleri-1924-2012.html>

Tablo 6’da SDÜ ile ADIM üniversitelerinin kuruluşlarından itibaren bütçe büyükleri ile bütçe payları gösterilmiştir. Genellikle paylar artmış görünmesine rağmen, Şekil 9 ila 10’a bakıldığında renklerin sürekli aynı yönde ve oranda arttığı gözlemlenmektedir. Bütçelerin sürekli belirli bir oranda artırıldığı varsayımını bu durum doğrular niteliktedir.

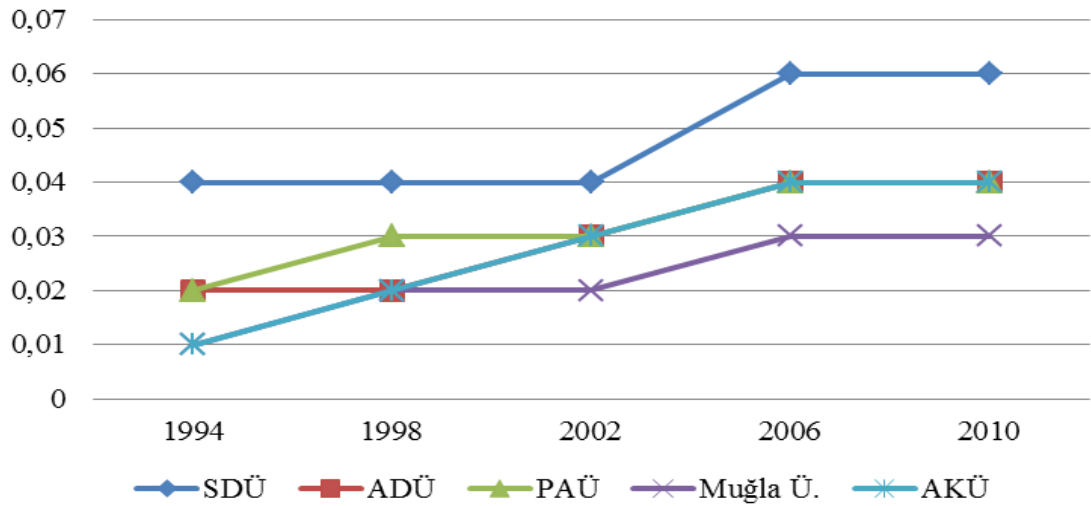

Kaynak: 1992-2012 yılları arasındaki yılı SDÜ Bütçe Tasarıları ile yılı SDÜ Kesin Hesaplarından alınan verilerle tarafımızca oluşturulmuştur.

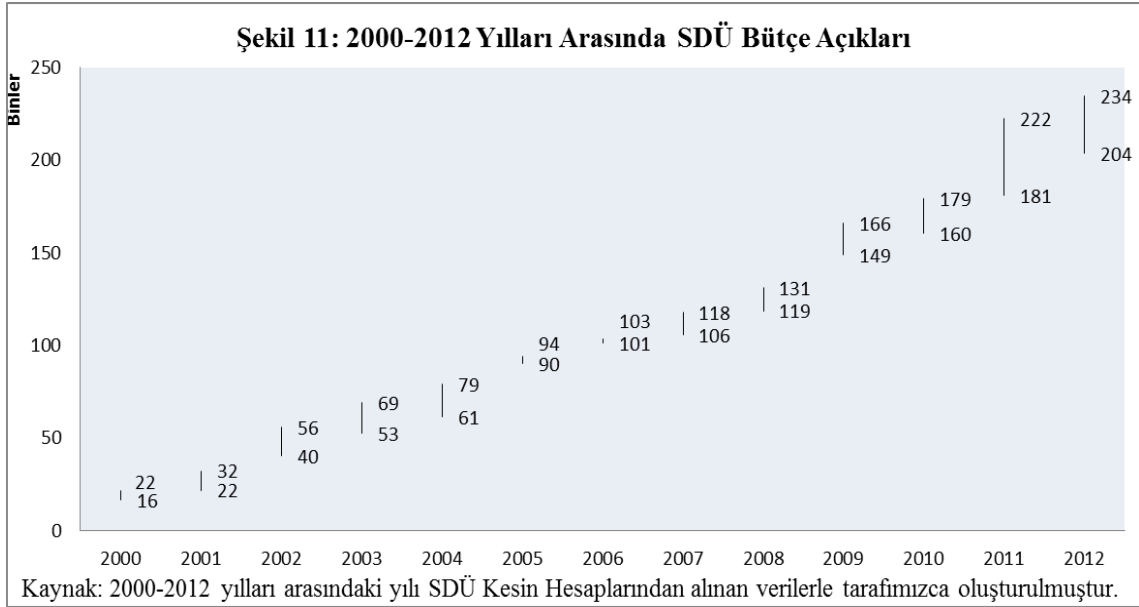
Şekil 9: SDÜ İle ADIM Üniversiteleri Bütçeleri

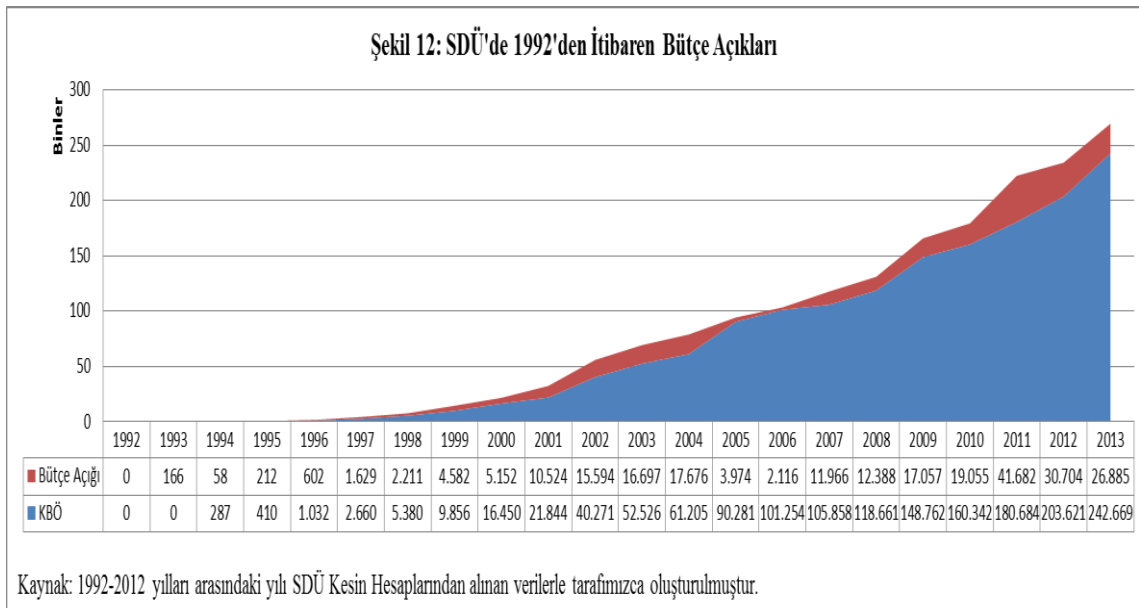
Şekil 10: SDÜ İle ADIM Üniversiteleri Bütçe Payları

Bütçeleri gösteren grafiğe bakıldığında, aynı renkteki sütunların, diğer renklere göre yıllar geçtikçe aynı şekilde hareket ettiği görülmektedir. Her üniversite, yıllar geçtikçe belli bir oranda artarak, bütçesini daha da büyümüştür. 1992’de kurulan bu üniversitelere, pazarlık ve anlaşma yöntemiyle bütçe tayini yapıldığı söylenebilir.

Yukarıdaki grafikte alanlarda görülen çizgilerin yıllar geçtikçe daha da uzadığı görülür. Bunun nedeni bütçe gerçekleştirmelerindeki sapmalardır. Yıllar geçtikçe bütçe tahminleri ile gerçekleşen yıl sonu harcamaların arasındaki farkın açıldığı görülmektedir.

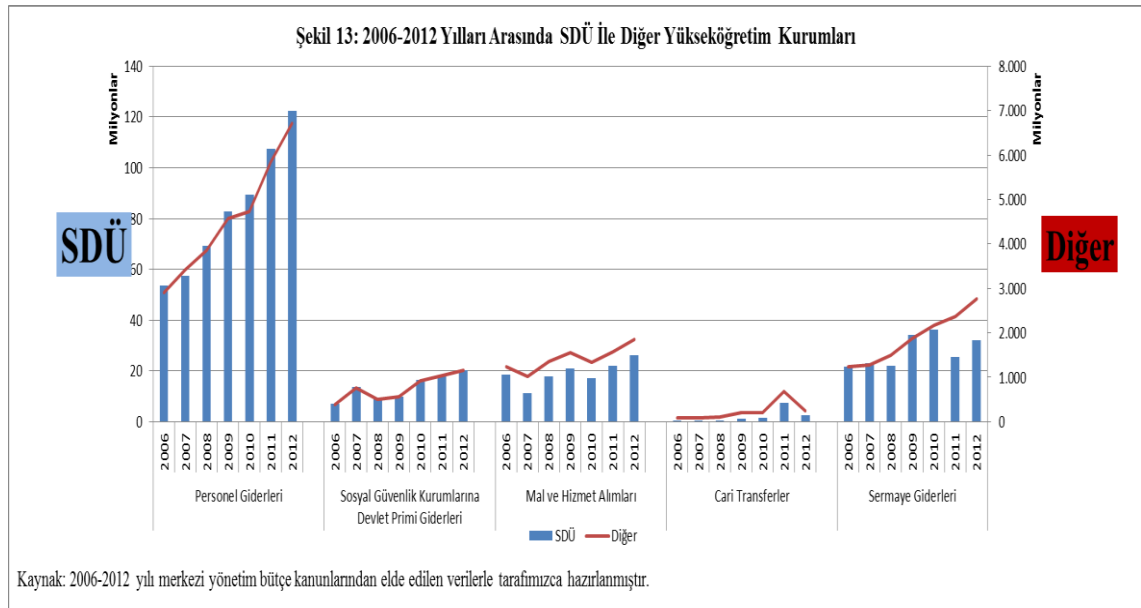
Yukarıdaki grafikte ise 1992'den itibaren oluşan bütçe açıkları kırmızı alanla gösterilmiştir. 5018 sayılı Kanunun uygulamaya girdiği 2006 yılında açık kapanmış olsa da 2009 yılından sonra açıklar yine artmaya başlamıştır.

1.5. ABS İle SDÜ Bütçe Uygulamalarının 2006-2012 Yılları Arasında İncelenmesi

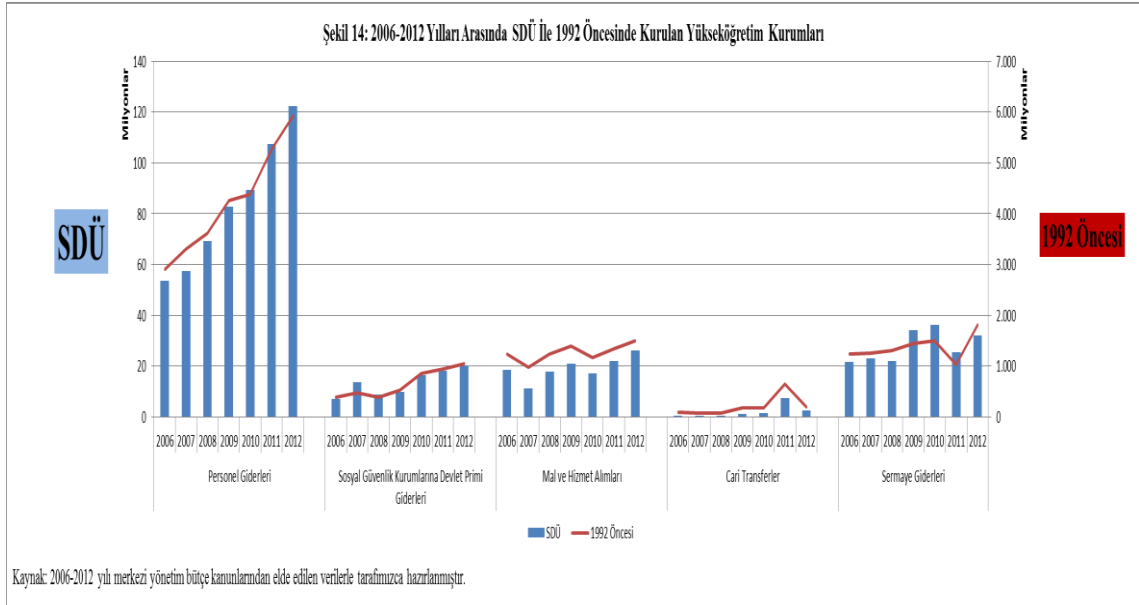
Çalışmanın bu kısmında ABS ile SDÜ'nün 2006-2012 yılları arasındaki bütçelerinin başlangıç ödenekleri ve yıl sonu harcamaları ele alınıp Türkiye'deki devlete ait yerleşik yükseköğretim kurumlarının toplam bütçeleri içindeki payı gösterilecektir.

1.5.1. SDÜ ile Diğer Yükseköğretim Kurumu Toplam Bütçelerinin Karşılaştırılması

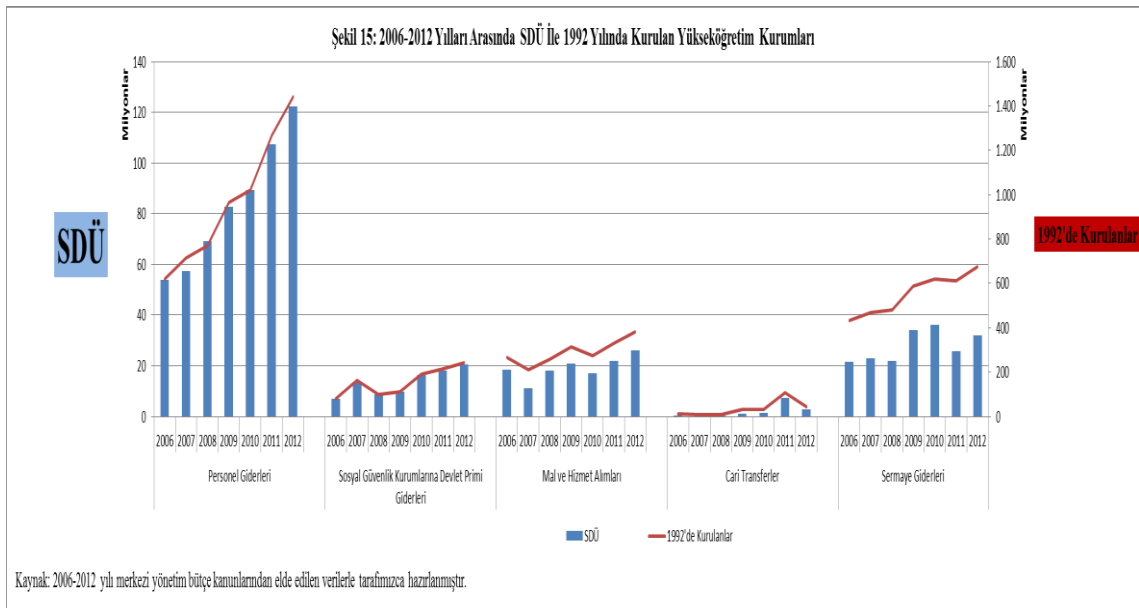
2006-2012 yılları arasında SDÜ ile diğer yükseköğretim bütçelerinin ABS ekonomik sınıflandırmaya göre karşılaştırılması sonucu Şekil 13 meydana gelmektedir. Şekil 13 incelendiğinde sağ taraftaki dikey eksen SDÜ'ye ait mavi sütunların rakamlarını, sol dikey eksen ise diğer yükseköğretim kurumlarının toplam bütçesini gösteren kırmızı çizgilerin verilerini göstermektedir. Grafiğin ilk dört bölümünü, yükseköğretim kurumlarına Maliye Bakanlığı teklif etmekte, son bölümünü ise Kalkınma Bakanlığı vermektedir. Aşağıdaki grafik, bütün devlet üniversiteleri baz alınarak oluşturulmuştur.

Yukarıdaki grafikte ilk dört bölüme bakıldığında, kırmızı çizgilerin hareketi, mavi sütunların hareketiyle aynıdır, oran-orantı durumu söz konusudur; fakat, son bölüm bu durumu bozmaktadır. Bunun için aynı model grafik, 1992'den önce kurulan üniversiteler ile SDÜ'yü karşılaştırarak, bir de 1992'de kurulan üniversitelerle SDÜ'yü karşılaştırarak incelenmelidir.

1992 öncesi kurulan üniversiteler ile SDÜ karşılaştırıldığında da (Şekil 14) yine ilk dört bölümde kırmızı çizgi ve mavi sütunların paralel şekilde hareket ettiği görülmektedir. Kalkınma Bakanlığının belirlediği grafiğin son bölümündeki sermaye giderlerine bakıldığında, oran-orantının çok belirgin olmadığı göze çarpar.

Yukarıdaki şekilde de 1992 yılında kurulan tüm üniversiteler ile SDÜ'nün ödenekleri karşılaştırılmıştır (Şekil 15). Yine kırmızı çizgiler ile mavi sütunların ilk dört bölümde paralel hareket ettiği, sermaye giderlerinde ise kısmen oran-orantı durumunun söz konusu olabileceği görülmektedir.

1.5.2. 2006-2012 Yılları Arasında SDÜ ve Diğer Yükseköğretim Kurumları Bütçe Uygulamaları

Tablo 7: 2006-2012 Arasında SDÜ Başlangıç Ödenekleri ve Yıl Sonu Harcamalarının Diğer Yükseköğretim Kurumlarının Bütçe Toplamları İçindeki Payı (%) (Bin TL)						
YILLAR	SDÜ		Diğer		SDÜ'nün Diğerleri İçindeki Bütçe Payı (%)	
	Başlangıç Ödeneği	Yıl Sonu Harcama	Başlangıç Ödeneği	Yıl Sonu Harcama	Başlangıç Ödeneği	Yıl Sonu Harcama
2006	101.254	103.370	5.846.822	5.528.213	1,73	1,87
2007	105.858	117.824	6.586.692	6.509.816	1,61	1,81
2008	118.661	131.049	7.318.286	7.369.320	1,62	1,78
2009	148.762	165.819	8.772.720	8.988.856	1,70	1,84
2010	160.342	179.397	9.355.457	10.389.319	1,71	1,73
2011	180.684	222.366	11.503.928	13.292.297	1,57	1,67
2012	203.621	234.325	12.743.603	14.571.813	1,60	1,61

Kaynak: 2006-2012 Yılları yılı SDÜ Bütçe Tasarıları ve yılı SDÜ Kesin Hesapları ile Maliye Bakanlığı BÜMKO internet sayfasından alınan verilerle tarafımızca oluşturulmuştur.

Yukarıdaki tablo, 2006 ve 2012 yılları arasında SDÜ bütçesinin başlangıç ödenekleri ve yıl sonu harcamalarıyla Türkiye'deki devlete ait yerleşik yükseköğretim kurumları bütçelerinin toplam başlangıç ödeneği ve yıl sonu harcamalarını göstererek, SDÜ'nün bu parametrelerde yüzde kaç payı olduğunu anlatmaktadır. Gerek SDÜ'nün gerekse de diğer yükseköğretim kurumlarının bütçelerinin niceliksel olarak bir hayli arttığı görülse de nispi olarak SDÜ bütçesinin, toplam yükseköğretim kurumları bütçesi içinde azalan bir seyirde olduğu görülmektedir. 2006'dan 2012'ye yükseköğretim kurumlarının bütçesinde % 218'lik bir artış yaşanmış, SDÜ'de de % 201 civarında bir artış yaşanmıştır.

1.5.3. 2006-2012 Yılları Arasında SDÜ ve Merkezî Yönetim Bütçeleri

Bir önceki başlıkta, SDÜ'nün merkezi yönetim bütçesi içinde yer alan II sayılı cetveldeki özel bütçeli idarelerin "a" bölümündeki yükseköğretim kurumları toplam bütçesi incelenmişti. Bu başlıkta, 5018 sayılı Kanuna ekli I, II ve III sayılı cetveldeki idarelerin toplam bütçeleri yani yılı merkezi yönetim bütçe toplamıyla SDÜ'nün yılı başlangıç ödenekleri ile yıl sonu harcamaları ele alınacaktır. Bunları karşılaştırıldığında Tablo 8 ortaya çıkmaktadır.

Tablo 8: 2006-2012 Arasında SDÜ Başlangıç Ödenekleri ve Yıl Sonu Harcamalarının Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Toplamları İçindeki Payı (%) (Bin TL)						
YILLAR	SDÜ		Merkezi Yönetim Bütçesi		SDÜ'nün MYB Bütçe Payı (%)	
	Başlangıç Ödeneği	Yıl Sonu Harcama	Başlangıç Ödeneği	Yıl Sonu Harcama	Başlangıç Ödeneği	Yıl Sonu Harcama
2006	101.254	103.370	174.321.617	178.126.033	0,06	0,06
2007	105.858	117.824	204.988.546	204.067.683	0,05	0,06
2008	118.661	131.049	222.553.217	227.030.562	0,05	0,06
2009	148.762	165.819	259.155.933	268.219.185	0,06	0,06
2010	160.342	179.397	286.981.304	294.358.724	0,06	0,06
2011	180.684	222.366	11.503.928	13.292.297	0,06	0,07
2012	203.621	234.325	350.948.318	361.886.686	0,06	0,06
Kaynak: 2006-2012 yılı SDÜ Bütçe Tasarıları ve yılı SDÜ Kesin Hesapları ile Maliye Bakanlığı BÜMKO internet sayfasından alınan verilerle tarafımızca oluşturulmuştur.						

Yukarıdaki tablo, yıllar içinde merkezi yönetim bütçesinin ve buna paralel olarak SDÜ bütçesinin artmış olmasına karşın, SDÜ'nün MYB içindeki yerini istikrarlı bir şekilde koruduğu görülmektedir. Merkezî yönetim bütçesi ve SDÜ aynı oranda, % 201 oranında bu süreçte artış göstermiştir. Geçen süreçte üniversite sayısının 2 katına çıkması ve bu oranın aynı kalması ise yükseköğretimde kaynak sıkıntısı yaşandığına işaret sayılabilir.

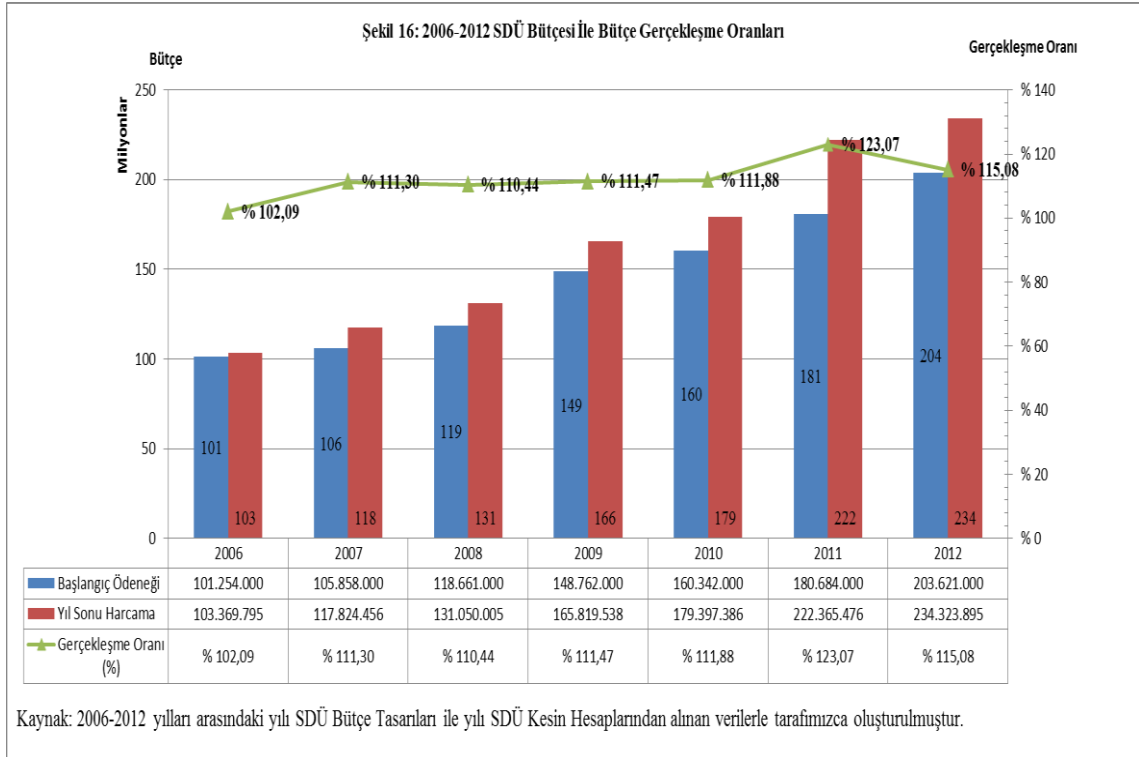
2. 2006-2012 YILLARI ARASINDA SDÜ GELİR-GİDER BÜTÇESİ

Tezimizin bu bölümünde SDÜ'nün 2006-2012 yılları arasındaki harcamalarının fonksiyonel ve ekonomik olarak analizi yapılacak ve finansman yapısının durumu özellikle de ikinci öğretim sisteminde SDÜ finansmanını tehlikeye sokabilecek durumlara yer verilecektir.

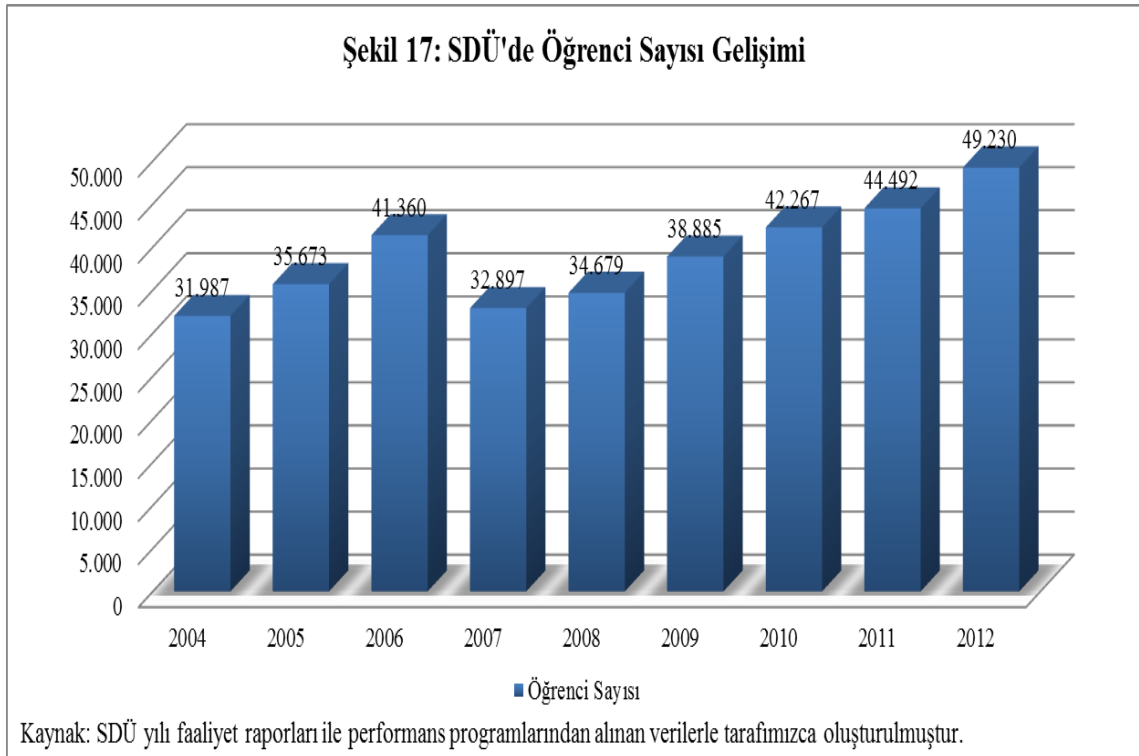
2.1. 2006-2012 Yıllarında SDÜ Gider Bütçesi Gerçekleşmeleri

5018 sayılı Kanun'a göre bütçelerde gelir ve gider denkliğinin sağlanması esastır.²³⁹ Aşağıdaki şekilde gerçekleşme oranlarını gösteren yeşil çizgileri bakıldığında SDÜ'de bu durumun olmadığı durumu çıkarılabilir.

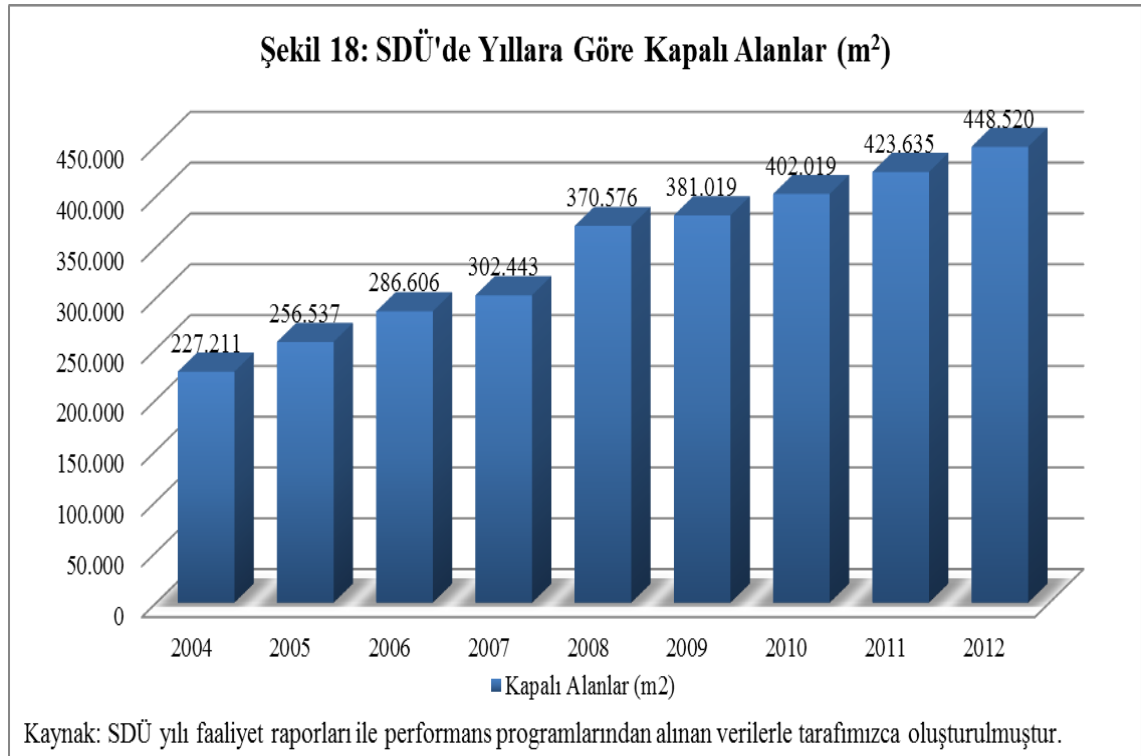
²³⁹ Resmî Gazete, 24.12.2003, 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, Sayı: 25326, Madde: 13.

SDÜ'nün bütçesini daha iyi analiz edebilmek için yıllara göre değişen kapalı alan bilgisi ile öğrenci sayılarındaki değişimleri de dikkate almak gerekir.

Yukarıdaki grafikte öğrenci sayılarının yıllara göre değişimi gösterilmiştir. 2007’de SDÜ’den ayrılarak MAKÜ’nün kurulmasıyla öğrenci sayısında biraz azalma olmuştur, ama ilerleyen yıllarda SDÜ kendini toplayıp öğrenci sayısını artırmıştır. 2006-2007 yılında 12.018 öğrenci olan MAKÜ’de, 2012 yılına gelindiğinde 18.161 sayısında öğrenci bulunmaktadır.²⁴⁰ Yani MAKÜ ismi sadece tabelada kalmamış, SDÜ ise bünyesinden çıkardığı üniversite ile kayba uğramamış cümlesini söylemek yanlış olmaz.

2006-2007 eğitim-öğretim yılında MAKÜ, SDÜ’den ayrılmış olsa bile SDÜ’nün kapalı fizikî alan ölçülerinde bir azalma olmamış, keza artış yaşanmıştır. 2004’ten 2012’ye kapalı alanlar yaklaşık % 198 oranında büyümüştür.

2.1.1. 2006-2012 Yıllarında SDÜ Bütçesinin Fonksiyonel Analizi

Bu başlıkta, ABS’nin fonksiyonel sınıflandırmasına göre SDÜ bütçesinin analizi yapılacaktır.

²⁴⁰ MAKÜ 2014 Yılı Performans Programı, <http://sqdb.mehmetakif.edu.tr/files/2014-yili-performans-programi.pdf>, (17.06.2014).

Tablo 9: SDÜ'de 2006-2012 Yıllarındaki Harcamaların Fonksiyonel Dağılımı (%)							
Fonksiyonlar	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Genel Kamu Hizmetleri	6,85	7,54	4,51	4,05	5,25	4,26	5,77
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	0,66	0,75	0,98	1,3	1,35	1,46	1,58
Sağlık Hizmetleri	8,3	7,7	7,29	15,38	10,93	12,28	7,83
Dinlenme, Kültür ve Din Hizmetleri	3,04	2,51	2,99	2,3	2,32	1,86	0,82
Eğitim Hizmetleri	81,16	81,49	84,23	76,98	80,16	80,14	84,01
Kaynak: SDÜ yılı kesin hesaplarından tarafımızca hazırlanmıştır.							

Yukarıdaki tabloda sürekli artış, kamu düzeni ve güvenlik hizmetleri fonksiyonunda olmuştur. Üniversitelerde koruma ve güvenlik işleri tüm devlet kurumlarında olduğu gibi özel güvenlik birimlerince sağlanması, güvenlik ihtiyacının artmasıyla özel güvenlik personelinin yanında bunlara ödenen asgari ücretin artmasıyla hizmet alımı maliyetinin artması, bu fonksiyonun oranını artırmıştır. Hükümetin uyguladığı sağlıkta dönüşüm projesi ile birlikte sağlık sektörüne yapılan harcamalardan SDÜ daha çok pay almaya bakmalıdır; çünkü sağlık hizmetleri fonksiyonunda bir doğrusallık söz konusu değildir. SDÜ'nün öğrenci kontenjanları artık 70.000 sınırına dayanmıştır, buna rağmen dinlenme, kültür ve din hizmetlerinde oransal olarak düşüşler söz konusudur. Özellikle SDÜ Bilgi Merkezi için kullanılan bu fonksiyondaki harcamaların oransal olarak düşüşü, gerek bilgi kapasitesi gerekse de sosyallik açısından SDÜ'nün doluluk oranını etkileyecek bir olgudur.

2.1.2. 2006-2012 Yıllarında SDÜ Bütçesinin Ekonomik Analizi

Bu başlık altında ABS'nin ekonomik sınıflandırmasına göre SDÜ bütçesinin 2006-2012 yılları arasındaki analizi yapılacaktır.

Tablo 10: SDÜ'de 2006-2012 Yıllarındaki Harcamaların Ekonomik Düzeyde Dağılımı							
Fonksiyonlar	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Personel Giderleri	% 55,71	% 52,82	% 53,15	% 49,45	% 50,82	% 48,86	% 54,81
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Giderleri	% 7,09	% 6,81	% 6,66	% 5,98	% 9,24	% 8,40	% 9,12
Mal ve Hizmet Alımları	% 15,39	% 14,46	% 15,88	% 16,08	% 15,68	% 14,01	% 18,05
Cari Transferler	% 0,42	% 3,54	% 0,47	% 1,91	% 5,74	% 11,37	% 1,07
Sermaye Giderleri	% 21,40	% 22,38	% 23,85	% 24,67	% 17,77	% 15,06	% 16,94
Sermaye Transferleri	% 0,00	% 0,00	% 0,00	% 1,92	% 0,76	% 2,29	% 0,00
Kaynak: SDÜ yılı kesin hesaplarından tarafımızca hazırlanmıştır.							

Yukarıdaki tabloda göze çarpan artış, cari transferlerde olmuştur. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortaları Kanunu'na göre sürekli pozisyonda çalışan memur ve diğer kamu görevlilerinden sigortalılara bağlanan veya bağlanacak vazife malullük aylıkları ile bunların hak sahiplerine bağlanacak ölüm aylıklarının karşılığı olmak üzere, bu kapsamdaki sigortalılar için kamu idarelerinin bütçelerinden

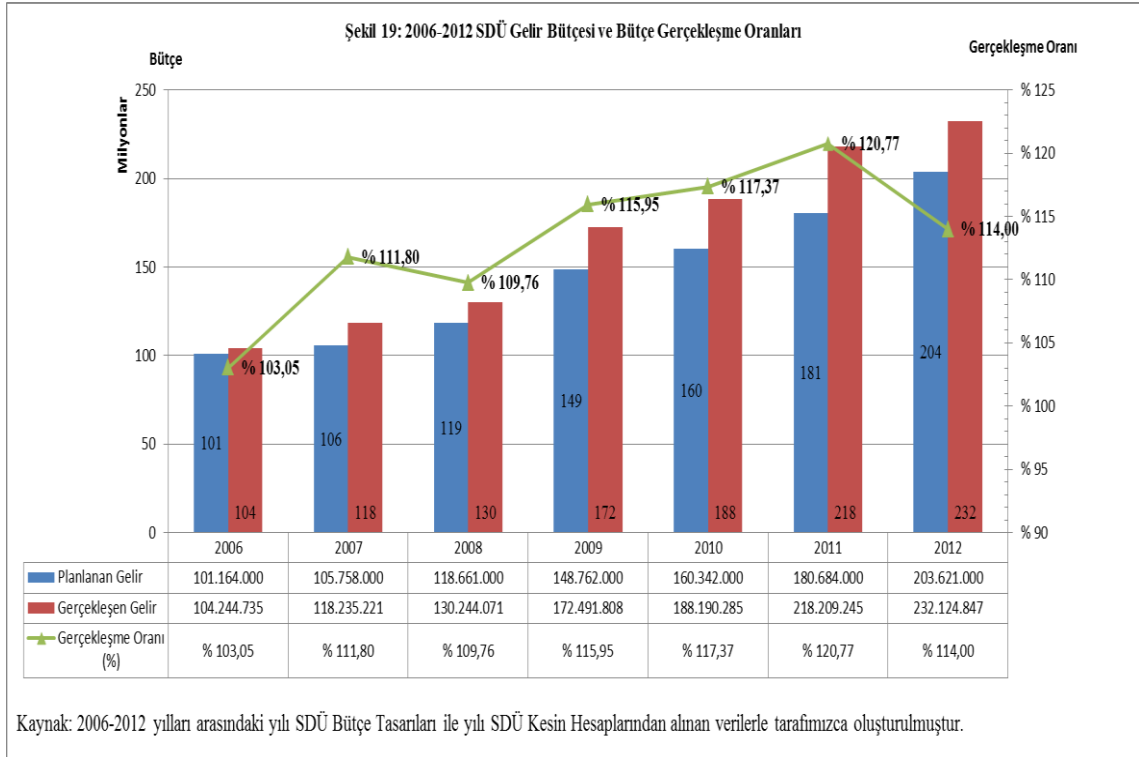
ayrılan sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi ödeneklerinin % 20'si oranında ek karşılık primi alınır.²⁴¹ Ek karşılık primleri ve faturalı alacaklar olarak tabir edilen 5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanunu'nun 89'uncu, Ek 4'üncü, Ek 68'inci, ve Ek 71'inci maddelerinde düzenlenen emekli ikramiyesi, emekli/adi malüllük/vazife malüllüğü aylığı alanların ölümü halinde ödenen ölüm yardımı, emekli veya yetimlerine ödenen makam/temsil/görev tazminatları ve diğer ödemelerden kaynaklanan alacakların takip ve tahsil işlemleri SGK tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu ödemeler SGK'ya SDÜ bütçesinden yapılmaktadır. Uzun yıllarda birikmiş olan borçların ödenmesi 2010-2011 yıllarına rastladığı için burada cari transferler kaleminin yüzdesel ağırlığı fazladır. 1992 yılında kurulmuş bir üniversite olan SDÜ'de yılların vermiş olduğu yıpranmayla birlikte sermaye giderlerinin artması gerekirken oransal olarak düşüşler yaşanmıştır. Bu konuda gerekli önlemler alınmalıdır.

2.2. 2006-2012 Yıllarında SDÜ Gelir Bütçesi Gerçekleşmeleri

Gider bütçesini incelerken değinilen 5018 sayılı Kanun'a göre bütçelerde gelir ve gider denkleğinin sağlanması esasına²⁴² burada da değinmek gerekir. Aşağıdaki grafiğe bakıldığında gelir ve giderin birbirine yakın olduğu yıl olarak, 5018 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 2006 yılı olduğu göze çarpar. Neticede bütçe bir tahmin olup, tahminlerin gerçekçi yapılması gerekmektedir. Grafikteki yeşil çizgiler, sağ eksenle yorumlandığında zikzaklı bir halde olup, bunun bütçede gelir tahmini yapılırken gerçekçi bir tahmin yapılmadığına işaret etmektedir. Tabi ki burada tahmini yapan SDÜ değildir, bütçeye nihai şeklini veren Maliye Bakanlığı BÜMKO'dur. Bütçeler hazırlanırken sadece kağıt üstünde verilerle değerlendirmeler yapılmaktadır.

²⁴¹ Resmî Gazete, 16.06.2006, 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, Sayı: 26200, Madde: 81.

²⁴² Resmî Gazete, 24.12.2003, 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, Sayı: 25326, Madde: 13.

3. 2006-2012 YILLARI ARASINDA FİNANSMAN YAPISI

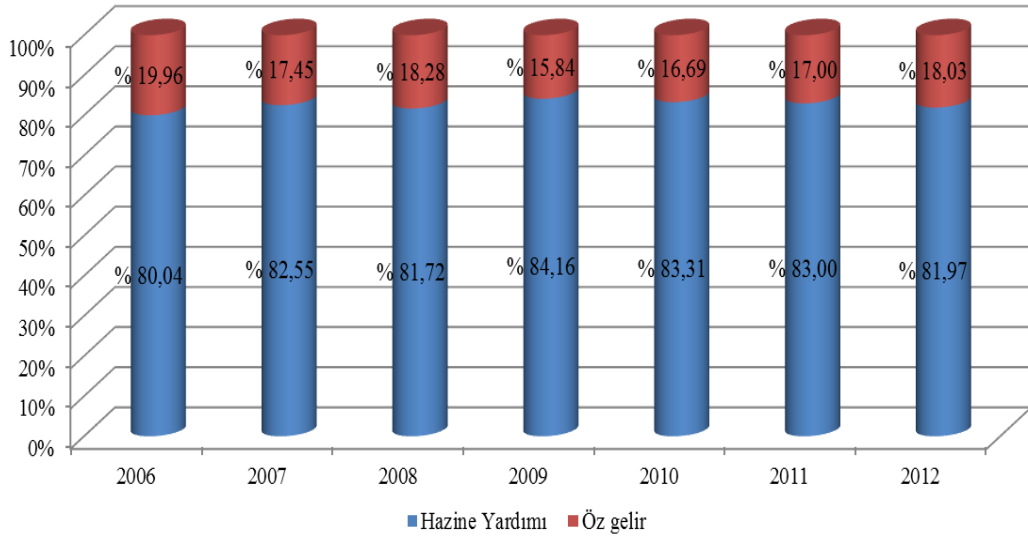
Yükseköğretim mevzuatına göre yükseköğretim kurumlarının hazine yardımlarının yanı sıra kendilerine tahsis edilen gelirleri de mevcuttur. Bu başlıkta SDÜ'nün 2006-2012 yılları arasında, finansmanının ne kadarının hazine yardımı; ne kadarının da öz gelir olduğu incelenecektir.

Gelir fazlası karşılığı ödenek kaydı işlemi, özel bütçeli idareler ile düzenleyici ve denetleyici kurumların (B) işaretli cetvellerinde öngörülme veya belirtilen tahmini tutarların üzerinde gerçekleşen gelirler karşılığı olarak mevcut veya yeni açılacak tertiplere yapılacak ödenek kaydı olarak tanımlanırken; likit karşılığı ödenek kaydı işlemi ise özel bütçeli idareler ile düzenleyici ve denetleyici kurumların Merkezî Yönetim Bütçe Kanununa bağlı (F) işaretli cetvellerinde belirtilen net finansman tutarlarını aşan finansman gerçekleşme karşılığı olarak mevcut veya yeni açılacak tertiplere yapılacak ödenek kaydı işlemi olarak tanımlanmaktadır.²⁴³ Yükseköğretim kurumları, öz gelirlerinden tahminlerinden fazla gerçekleştirmelerini ilgili yılda gelir

²⁴³ Maliye Bakanlığı, 2013 Yılı Merkezî Yönetim Bütçe Uygulama Tebliği (Sıra No: 4), Madde: 8, https://www.google.com/webhp?sourceid=chromeinstant&rlz=1C1GGGE_trTR476TR477&ion=1&espy=2&ie=UTF8#q=2013%20y%C4%B1l%C4%B1%20merkezi%20y%C3%B6netim%20b%C3%BCt%C3%A7e%20uygulama%20tebli%C4%9Fi%20s%C4%B1ra%20no%204, (05.07.2014).

fazlası ödenek karşılığı olarak veya ertesi yılda likit karşılığı ödenek kaydı olarak kullanabilirler. Daha fazla kaynak yaratabilmek için, öz gelirleri artırmak gerekmektedir.

Şekil 20: 2006-2012 SDÜ Finansman Yapısı (%)

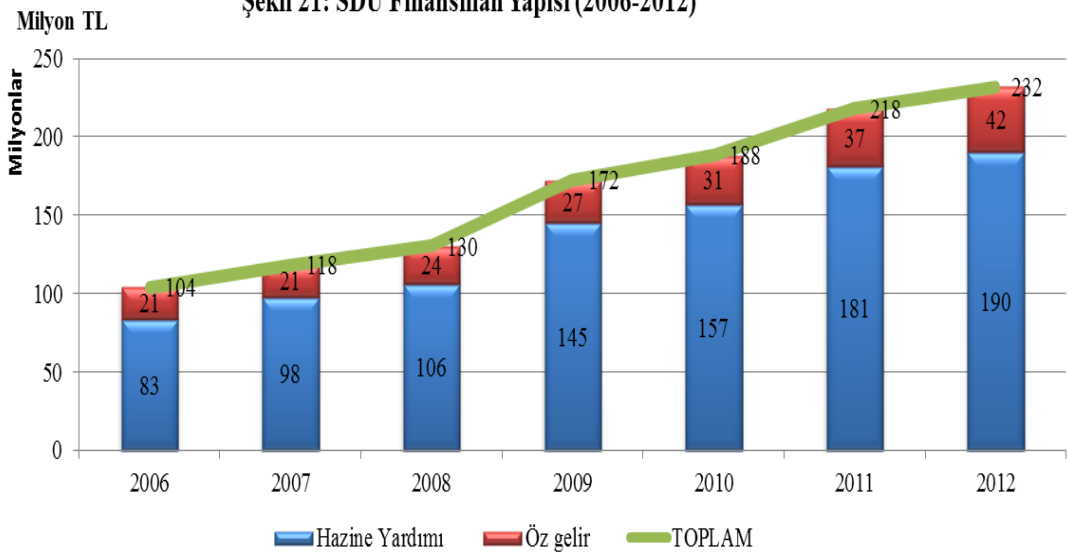

Kaynak: 2006-2012 yılları arasındaki yılı SDÜ Kesin Hesaplarından alınan verilerle tarafımızca oluşturulmuştur.

Tablo 11: 2006-2012 Yılları Arasında SDÜ Finansman Yapısı

Finansman Türü & Yıllar	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Hazine Yardımı	83.439.955	97.602.512	106.429.367	145.165.713	156.787.500	181.110.100	190.269.889
Öz gelir	20.804.779	20.632.700	23.814.704	27.326.095	31.402.785	37.099.145	41.854.958
TOPLAM	104.244.735	118.235.211	130.244.071	172.491.808	188.190.285	218.209.245	232.124.847

Şekil 21: SDÜ Finansman Yapısı (2006-2012)

Kaynak: 2006-2012 yılları arasındaki yılı SDÜ Kesin Hesaplarından alınan verilerle tarafımızca oluşturulmuştur.

Tablo 10 ve Şekil 21, yıllar içinde hazine yardımı ve öz gelirlerin değişimlerini göstermektedir. Öz gelirlerin içinde bağış ve yardım, taşınmaz kiralari, ikinci öğretim gelirleri, tezsiz yüksek lisans gelirleri, yaz okulu gelirleri, yükseköğretim kurumlarının sağlık, kültür ve spor daire başkanlığı (SKS) bünyesindeki faaliyetlerden elde ettikleri gelirler, yükseköğretim mevzuatında geçen döner sermaye ile ilgili kısımlarda belirtildiği gibi tahsil edilen döner sermaye gelirlerinden bilimsel araştırma fonlarında kullanılmak üzere en az % 5'i, uzaktan öğretimden elde edilen gelirler ve diğer gelirler yer almaktadır.²⁴⁴

3.1. 2006-2012 Yıllarında SDÜ Finansmanında Öz Gelirlerin Dağılımı

Çalışmanın bu kısmında SDÜ finansmanında öz gelirleri oluşturan alt gelir türlerinin toplam öz gelir içindeki finansman oranları yıllar itibariyle ele alınacaktır.

Tablo 12 SDÜ'de 2006-2012 Yıllarındaki Gelir Gerçekleşmelerinin Dağılımı							
Fonksiyonlar	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Bağış ve Yardımlar	% 0,02	% 0,46	% 0,00	% 0,03	% 0,27	% 1,95	% 2,98
Döner Sermaye	% 10,48	% 11,27	% 11,82	% 9,58	% 7,83	% 8,32	% 7,72
İkinci Öğretim	% 41,90	% 38,59	% 33,18	% 34,11	% 33,28	% 33,04	% 36,86
SKS	% 33,23	% 35,77	% 45,76	% 44,82	% 45,08	% 42,43	% 39,68
Taşınmaz Kira	% 1,87	% 1,90	% 1,58	% 1,39	% 1,57	% 1,67	% 1,69
Tezsiz Yüksek Lisans	% 0,00	% 0,00	% 0,00	% 0,13	% 0,51	% 0,65	% 1,40
Uzaktan Öğretim	% 0,00	% 0,00	% 0,00	% 0,00	% 0,00	% 1,72	% 1,55
Yaz Okulu	% 6,07	% 5,30	% 4,59	% 5,89	% 7,99	% 8,35	% 5,78
Diğer Gelirler	% 6,42	% 6,71	% 3,06	% 4,05	% 3,47	% 1,87	% 2,34

Kaynak: SDÜ yılı kesin hesaplarından tarafımızca hazırlanmıştır.

Yukarıdaki tabloda SDÜ'de gerçekleşen öz gelirlerin bütçeleri içindeki yüzdesel ağırlıkların durumu, yıllara göre gösterilmiştir. 2006'dan 2012'ye geçen süreçte yaklaşık olarak % 223 olarak büyüyen öz gelir bütçesinde tabloda göze çarpanlar bağış ve yardımların artışıdır. Aslında bağış ve yardımların yüksek görünmesinin sebebi YÖK burslarının ve Öğretim Üyesi Yetiştirme Programı (ÖYP) için gönderilen tutarların, bağış ve yardım olarak ödenek kaydedilmesidir.²⁴⁵ Öz gelirler içinde en çok ikinci öğretim gelirleri ile SKS gelirleri yer almaktadır. 2547 sayılı Kanuna göre öğrenci katkı payı olarak tahsil edilen gelirler, SKS geliri olarak kaydedildiği için²⁴⁶, 2012 yılından

²⁴⁴ Resmî Gazete, 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu, 06.11.1981, Sayı: 17506, Madde: 58.

²⁴⁵ Ertan Çekin, SDÜ Strateji Geliştirme Daire Başkanı-Muhasebe Yetkilisi, Kişisel Görüşme, (10.06.2014).

²⁴⁶ Resmî Gazete, 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu, 06.11.1981, Sayı: 17506, Madde: 48.

sonra devletçe ödenen öğrenci katkı payları da öz gelir olarak kaydedilip²⁴⁷, SKS gelirleri altında izlenecektir.

3.2. SDÜ Finansmanının Bütçe Uygulama Sıkıntıları ve Tehlikeleri

Tezin ikinci bölümünde ikinci öğretim uygulaması anlatılırken buradan elde edilen gelirlerin en az % 30'unun diğer giderlerde kullanılmasının Kanun gereği olduğunun; fakat, 2013 yılında alınan bir Karar ile bu gelirlerden sağlık, kültür ve spor payı olan % 10 oranının düşülüp geri kalanının ek ders ücreti olarak dağıtılabileceğinin yürürlüğe girdiğinin, yani artık ikinci öğretim ücretlerinin yalnızca % 63'ünün ek ders ücreti olarak dağıtılabileceğinden bahsedilmiştir.

Fakülte sayısından çok MYO sayısı olan SDÜ'de örnekle açıklama yapılacak olduğunda; 2009-2010 yılında ön lisans programları için ikinci öğretimde öğrenim ücreti tutarı 770 TL iken, 2013-2014 yılında bile bu tutar aynı şekilde devam etmektedir. 2013 yılına kadar yılda iki kere, 2014 yılından itibaren ise yılda bir kere belirlenen aylık katsayı ise 2009 yılında 0,055920 iken, 2013 yılında bu katsayı 0,076791'dir.²⁴⁸ Öğrenim ücretleri, geçen süreçte hiç artış göstermezken, katsayıda ise % 37,3'lük bir artış gerçekleşmiştir.

Ek ders gideri ana olarak 5 unsura dayanarak hesaplanmaktadır. Bir dönem için ek ders giderini hesaplayabilmek için 5 soruya yanıt vermek gerekiyor.

1. Haftada kaç saat ödenecek? Bir ön lisans programında haftalık ders saati ortalama 25 olarak hesaplanabilir.
2. Ek ders ödenecek öğretim elemanının göstergesi kaç? Bunun yanıtı Profesör için 300, Doçent için 250, Yardımcı Doçent için 200, Öğretim Görevlisi ve Okutman için ise 160'tır.²⁴⁹ Dersler ön lisansta genelde öğretim görevlisi ve okutmanlar aracılığıyla verildiğinden gösterge ortalama olarak 170 olarak hesaplanabilir.
3. Maaş katsayısı kaç? Dönemlik memur maaş katsayısı esas alınacaktır.

²⁴⁷ Maliye Bakanlığı, *Öğrenci Katkı Paylarının Devletçe Karşılanmasına İlişkin Uygulama Usul ve Esaslar*, Madde: 8, <http://www.bumko.gov.tr/Eklenti/6684,ogrkatkipayi.pdf?0>, (06.08.2014).

²⁴⁸ *Memur Maaş ve Taban Aylık Katsayıları*, http://www.dialognette.com/PratikBilgiler/Memur-Maa%C5%9F-ve-Taban-Ayl%C4%B1k-Katsay%C4%B1lar%C4%B1_53, (28.06.2014).

²⁴⁹ Resmî Gazete, 2547 Sayılı *Yükseköğretim Personel Kanunu*, 13.10.1983, Sayı: 18190, Madde: 11.

4. İkinci öğretimde saat 17.00'den sonra yapılan ders için kaç kat ödenir? Normal ücretin 3,2 katı ek ders ücreti ödenir. (Bakanlar Kurulu Kararı gereği ikinci öğretimde birer katı fazla ödeme yapılır.²⁵⁰ 2914 sayılı Kanunun ilgili maddesi gereğince akşam saatlerinde yapılanlara ayrıca % 60 fazla ödeme yapılır²⁵¹.)
5. Bir dönemde kaç hafta ders ücreti ödenecek? Bir dönemde 15 hafta ders yapılmakta ve ders ücreti ödenmektedir.

Ek ders giderinde kullanılabilecek tutarı hesaplayabilmek için, ikinci öğretim gelirinin hesaplanması gerekir; bu da dönemlik öğrenim ücreti ile öğrenci sayısının çarpımıyla bulunur. Dönemlik öğrenim ücreti ön lisans öğrencileri için 385 TL'dir. Öğrenci sayısı ile dönemlik öğrenim ücreti çarpılarak dönemlik ikinci öğretim geliri bulunur. Dönemlik öğrenim ücretinin % 63'ü ek ders gideri olarak kullanılabilecek tutardır.

Bir ön lisans programında haftalık 25 saat ek ders ücretinin ortalama 170 göstergeli öğretim elemanlarınca verileceği düşünülerek yapılan hesaplamada bir programın dönemlik ek ders ücretini karşılayabilecek öğrenci sayısı, programın asgari öğrenci sayısını vermektedir. Öğrenim ücretleri artmadığı, ek ders ücretinin hesaplandığı maaş katsayısı arttığı için 2010 yılından 2013 yılına bir programın asgari öğrenci sayısı 49'dan 63'e yükselmiştir. Buradaki rakam en iyimser şekilde MYO baz alınarak bulunmuş, idari personele ödenecek olan fazla çalışma/nöbet ücretleri göz ardı edilmiştir.

²⁵⁰ Resmî Gazete, *Yükseköğretim Kurumlarında Yapılacak İkinci Öğretimde Görev Alacak Öğretim Elemanlarına Ödenecek Ders Ücretleri ile Görevli Akademik Yöneticiler ve Öğretim Elemanları ile İdari Personele Ödenecek Fazla Çalışma Ücretlerine İlişkin Karar*, 08.06.2014, Sayı: 21954, Madde: 1.

²⁵¹ Resmî Gazete, *2914 Sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu*, 13.10.1983, Sayı: 18190, Madde: 11.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Ülkeler, demografik özelliklerinden dolayı tarihin belli dönemlerinde önemli fırsatlar yakalarlar. Bu açıdan Türkiye gibi genç ve dinamik bir nüfus özelliğine sahip ülkeler, bu demografik özellikleriyle önemli bir fırsat oluşturmaktadır. Günümüzde eğitim, hayatımızın önemli bir yapı taşıdır. Vatandaşların, ön lisans, lisans, lisansüstü eğitim yaptıkları yükseköğretim kurumları, her yıl binlerce öğrenciye ev sahipliği yapmakta olup, Türkiye’de bu talebi karşılamak üzere her ilde bir üniversite açmak, zamanla devlet politikası haline dönüşmüştür. Araştırmanın birinci varsayımında, yükseköğretimin finansmanında bütçe uygulamalarının karşılaştırılmasında Türkiye’deki yükseköğretime ayrılan kaynağın gelişmiş ülkelere oranla daha az oranda olduğu belirtilmiştir. Gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında, Türkiye gibi genç nüfusa sahip bir ülke için yükseköğretim kurumlarının niceliksel olarak artışının zorunluluk olduğu her açıdan anlaşılmaktadır. Yükseköğretim kurumları, bölgesel kalkınmada öncü bir rol üstlenmektedir. Özellikle bilgi üretimi ve bilgi transferi yoluyla, özel sektöre teknoloji girdisi sağlamaktadırlar. Bu açıdan üniversite-sanayi işbirliği konusu, Türkiye için büyük önem arz etmektedir. Vakıf üniversitelerinin sayılarının giderek artmasıyla, kamu üniversitelerinin de niceliksel olarak artması beraberinde yükseköğretimde daha kaliteli bir hizmet sunumunu beraberinde getirecektir. Bu durumda devletin yükseköğretimi finansmanı konusunda da ülkemizde çeşitli gelişmelerin ve değişimlerin yaşanacağı gözlemlenmektedir. Esasında, ülkemizde “Özel Üniversite” kavramı yoktur. Özel şirketler vakıf kurarak yükseköğretim sektörüne girebilmektedir. ABD’de olduğu gibi özel şirketlerin Türkiye’de üniversite açmasının yasal olarak önü açılmalıdır. Böylece üniversite-sanayi işbirliğinin de önü açılmış olacaktır.

Türkiye’de yükseköğretim sistemine bakıldığında gerek devlet gerekse de vakıf üniversitelerinde nicelik ve nitelik anlamında önemli gelişmeler yaşandığı görülmektedir. Üniversite sayıları, kontenjanlar ve yükseköğretime ayrılan kaynaklar bunların başındadır. Küreselleşmenin getirdiği rekabetle birlikte ülkelerin, yükseköğretim sistemlerini güncellemeleri gerekmektedir.

Tezin ikinci varsayımı ise bütçeleme tekniğinde sürekli belirli bir oranda artışın yapılması sonucu özellikle ikinci öğretim uygulamalarının Süleyman Demirel Üniversitesi örneğinde olduğu gibi Türkiye’de yükseköğretimin finansmanını tıkanma

noktasına getirdiğidir. Yükseköğretim kurumlarında bütçenin uygulama sürecini etkili ve verimli yönetmek için, bütçe hazırlık sürecinde yükseköğretim kurumlarının ihtiyaçlarının iyi belirlenmesi gerekir. Ödenek teklifleri gerçekleri yansıtmayacak şekilde ütöpik rakamlar olmamalıdır. 5018 sayılı Kanun'da yapılan değişiklik ile bütçe hazırlık süreci iki hafta gibi çok kısa bir süreyi kapsamaktadır. Bu kadar kısa sürede bütçe tahmini yapmak doğal olarak zordur. Bunun için çok yıllık bütçeleme kavramının iyi anlaşılması gerekir. Çok yıllık bütçeleme, teklif edilen bütçe ödeneklerinin belirli oranlar dâhilinde artırılıp yazılması şeklinde olmamalıdır. Tabi ki bu durum Orta Vadeli Mali Plan'daki (OVMP) 3 yıllık tavan ödenek belirleme süreçlerinde de olmalıdır. Sistemin aktörleri Maliye Bakanlığı ile Kalkınma Bakanlığı önderliğinde harcamacı kuruluşların diyalogları burada önem arz etmektedir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile birlikte mali yönetim sistemimizde büyük bir değişim yaşanmıştır. Şeffaflık, hesap verme gibi kavramlar mali literatürümüze girmiştir. Hesap verme ve saydamlık kavramlarının sisteme sağlam bir şekilde entegre edilmesi gerekmektedir. Bu Kanunla yapılması zorunlu olan Stratejik planlar, katılımcı bir anlayışla uygulanabilir ve gerçekçi olarak yapılmalı, stratejik plan dönemini kapsayan yıllarda yapılacak olan performans programlarında hedefler iyi belirlenmeli ve yıllık idare faaliyet raporlarından bunların takibi yapılmalıdır.

Hükümetin yükseköğretim finansman politikaları için de aşağıdaki durumlar göz önüne alınmalıdır:

- Öğrenci cari hizmet maliyetleri güncellenmeli ve yükseköğretim kurumlarına yardımlar sağlanmalı,
- Yükseköğretim kurumları cari ve yatırım bütçesi hazırlanırken, siyasi ve popülist etkilerden uzak kalınarak OVMP'deki ödenek tavanlarının gerçekçi belirlenmesinin sağlanması ve bütçe tahminlerinin gerçekçi yapılmasının sağlanması,
- Yükseköğretimin finansmanında alternatif modellerin de uygulanmasına zemin hazırlamak koşuluyla paternalist anlayıştan vazgeçilme sağlanması,
- Yükseköğretim kurumlarının öz gelirleri, kurum bütçesi hazırlanırken göz ardı edilmesi, kurumlara esneklik sağlanması yoluna gidilmelidir.

Hazine yardımlarının tahakkuku ve gönderilmesinde üniversitelerin mevcut ya da tahmini öz gelir tahsilatları dikkate alınarak hazine yardımlarının eksik gönderilmesi sonucu zaman zaman finansman sıkıntısı yaşanmaktadır. Öz gelir gerçekleştirmelerinin kesin olmaması veya düzenli olmaması nedeniyle hazine yardımlarının talep edildiği zamanda ve tutarda gönderilmesi gerekmektedir. Hazine yardımları tahakkukunun verilmesi ve gönderilmesinde öz gelirler dikkate alınmamalıdır. Öz gelir ödeneklerinin tamamının birimlere dağıtımı yapılırken, birim bazında tahminlerin isabetli yapılamaması, yıl içinde gereğinden fazla birimler arası ödenek aktarılması ihtiyacını doğurmaktadır. Analitik Bütçe Sisteminde ekonomik sınıflandırmanın harcama kalemlerinin dördüncü düzeyine kadar Maliye Bakanlığı tarafından belirlenmesi sağlıklı bir uygulama olmamaktadır.

Üniversiteler ilave gelir getirici faaliyetler kapsamında ve Kamu Haznedarlığı Tebliği gereğince mali kaynaklarını vadeli veya vadesiz hesaplarda değerlendirmektedir. Bu çerçevede kamu bankaları ile yapılan protokollerde belirli bir miktar mevduatın blokesi taahhüt edilmektedir. Ancak uygulamada Maliye Bakanlığı (BÜMKO) tarafından banka hesaplarında mevcut olan nakde bakılarak yeterli tahakkuk verilmemektedir. Bu durumda protokol hükümleri aksamakta ve üniversiteler ciddi anlamda faiz gelirlerinden mahrum kalmaktadır. Ayrıca, protokollerin kamu bankaları ile yapılmasının zorunlu olması da rekabeti engelleyici bir durumdur.

OVMP nedeniyle üniversiteler için tanımlanan ödenek tavanların sadece hazine yardımı ile sınırlı tutulması diğer bir ifadeyle öz gelirlerin tavan dışında değerlendirilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir. Ödenek dağılımı yapılırken kurum öz gelir ödeneklerinin birim düzeyinde dağıtımının yapılmaması, gelir gerçekleştiğinde söz konusu dağıtımın yapılması birim bazında ödenek üstü harcama sorununu da ortadan kaldıracaktır.

Maliye Bakanlığı'nın yükseköğretim kurumlarına verdiği ödenekleri hiçbir kriter gözetmeden, kuruluş yıllarına bakmadan sadece % 3 oranında artırdığı görülmektedir (EK: Tablo 20). Bu sistem, az gelişmiş ülkelerde uygulanan bir sistemdir. % 3 artış oranı, çoğu üniversitede doğalgaz ve elektrik zamlarını bile karşılayamayacak şekilde bir artış oranıdır. Antalya'daki bir üniversitenin Erzurum'daki bir üniversite ile ısınma

gideri aynı olamayacağı için bu şekilde sabit bir orana bağlı artış miktarı, kaynakların etkili, ekonomik ve verimli kullanılmasını engellemektedir.

Ayrıntılı Finansman Programı (AFP) hazırlanırken öz gelir karşılığı tertipler için Üniversitelerce teklif edilen finansman dağılımının Maliye Bakanlığı tarafından aynen onaylanması veya AFP dışında tutulması veya öz gelir karşılığı tertiplerin tamamı AFP’de Ocak ayına konulup, gelir gerçekleştiğinde harcama yapılabilmesi gerekmektedir. Maliye Bakanlığı’nın uygulamada Ocak ayında yaz okulu gelirlerini serbest bıraktığı görülmektedir. Bazı durumlarda da gelir gerçekleşse de ödenek vermemektedir. Bu da ödenek üstü harcamalara yol açmaktadır. Ödenek üstü harcama ise 5018 sayılı Kanuna göre suç teşkil etmektedir.

2014 Yılı Merkezî Yönetim Bütçe Kanununda geçici personele yapılacak ödemeler, bütçelerin (01.4) ekonomik kodunda yer alan ödenekleri aşmayacak şekilde yaparlar ve söz konusu ekonomik kodu içeren tertiplere ödenek eklenemez, bütçelerin başka tertiplerinden ödenek aktarılamaz ve ödenek üstü harcama yapılamaz hükmü bulunmaktadır.²⁵² Bütçelerin (01.4) tertibindeki geçici hizmet karşılığı yapılacak ödemelere ilişkin Merkezî Yönetim Bütçe Kanunlarında öngörülen ödenek eklenemez ibaresinin “öz gelir karşılığı öngörülen ödenekler hariç” şeklinde düzenlenmesi gerekmektedir. Çünkü üniversitelerde kısmî zamanlı çalışan öğrencilerin, ders ücreti karşılığı görevlendirilen öğretim görevlilerinin, genellikle park ve bahçeler biriminde çalışan geçici işçilerin ücretlerinin ödenmesi de buradan yapılmaktadır. Öz gelirlerden karşılandığı halde (01.4) tertibinde ödenek olmadığı için bu tertipten ödemelerde sıkıntı yaşanmakta, hatta yıl sonuna yaklaşan ayların ödemeleri bir sonraki yıl bütçesinden ödenmek üzere bekletilmektedir.

Gerek devlet üniversiteleri, gerekse çalışmada yer verilen SDÜ’de, harcamaların ekonomik dağılımları incelendiğinde, personel giderleri ile mal ve hizmet alımlarının, diğer harcamalara oranla daha çok arttığı görülmektedir. Personel giderleri, son yıllarda yapılan ücret düzenlemeleriyle artış göstermiş olsa da kalifiye insan kaynakları planlaması eksiği de buna sebep olmaktadır. İnsan kaynakları planlamasının yapılmasının yanında ihtiyaçların optimum seviyede belirlendiği bir yönetim mekanizmasının kurulmasının gerekliliği de kendini göstermektedir. Atıl yatırımlara

²⁵² Resmî Gazete, 2014 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu, 27.12.2013, Sayı: 28864 (Mükerrrer), Madde: 8.

yönelmekten vazgeçilmeli, katma değer yaratan yatırımlara ağırlık verilmelidir. Örneğin, öğrenci sayısı artık stabil duruma geçmiş, tepe noktasına ulaşmış yükseköğretim kurumları, bina yatırımı yerine teknolojik yatırımlara ağırlık vermelidir.

Süleyman Demirel Üniversitesi'nin bütçe gerçekleştirme oranlarına bakıldığında, yıllar itibarıyla genelde % 100'ü aşan oranlar vardır. Bunun sebebi Orta Vadeli Mali Plan'da belirlenen ödenek tavanlarıdır. Ödenek tavanı uygulaması, "Ayağını yorganına göre uzat" atasözünü düşündürdüğünde harcamaların gerçekçi bir düzeyde tutulması açısından olumlu bir düşünce olabilir; fakat bunu ülkemiz için düşündüğümüzde, Türkiye'de siyasi baskıların ve popülist politikaların da etkisiyle ödenek tavanlarının sağlıklı belirlenmediğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Teze ait üçüncü varsayım, öğretim üyelerinin özlük haklarının yetersizliği ile insan kaynakları planlamasının iyi yapılamaması sonucunda sınırlı kaynakların kullanımının etkin bir şekilde olmadığı, yetersiz özlük haklarının ek ders ücretleriyle telafisinin, yükseköğretimin bütçe finansmanını tehlikeye sokmasıyla sonuçlanmasıdır. Ayrıca başka bir varsayım olarak yükseköğretimin finansmanı ile ilgili çalışmalarda özellikle öz gelir-ikinci öğretimle finansman gibi yöntemlerin, sakıncalar ortaya çıkarması ve bununla ilgili yeterli çalışma yapılmamasıdır. Bu tezde dikkati çeken en önemli nokta ise, ikinci öğretim uygulamasının SDÜ ve yapısal benzerlik gösteren üniversitelerde bütçe finansmanın tıkanma noktasına gelmesidir. SDÜ'de 2013 yılının Aralık ayında ikinci öğretim ders ücretleri gecikmeli olarak 2014 yılının Ocak ayında gerçekleşmiştir. 2014 yılında ek ders ödeme limitinin toplam ikinci öğretim gelirinin % 70'inden % 63'üne düşürülmesi ise ikinci öğretim finansmanını tehlikeye sokmuştur. Tespit edilen bulgular ve değerlendirmeler sonucunda; 2013'te ödenemeyen tutarların 2014 yılında ödenmesiyle birlikte 2014 yılının % 63 olan limitinin hemen hemen yarısına gelindiği, Ocak ayından, Mayıs ayına kadar geçen süreçte de, esasında gelir tam olarak gerçekleşmeden 2015 yılının Eylül ayında gelecek ikinci öğretim ücretlerinin tahmini olarak yapılarak ödendiği belirtilmiştir. Dolayısıyla 2015-2016 eğitim-öğretim yılının başlangıcında Eylül ayından Aralık ayına kadar olan dönemde ek ders ücretleri ödemelerinde sorunlar yaşanabilecektir. Bu alanda çözüm sağlayabilmek amacıyla kaynak doğuran, acil eylem planları oluşturulmalıdır. Öğrenim ücretlerinin 5 yıldır artmıyor olması gelirin sabit kalmasına neden olmuştur. Öğrenim ücretinin artması ya da normal öğrenim ücretine benzer bir şekilde öğrenim ücretinin artışı kadar Maliye

Bakanlığınca desteklenmesi sağlanmalıdır. Öğrenim ücretinin toplamının % 63'ünün kullanılabilir olması nedeniyle de ek ders giderleri karşılanamamaktadır. Bu oran artırıldığında kısa süreli bir çözüm üretilmiş olabilir. Asgari öğrenci sayısının karşılayamayan programlarda kontenjanlar artırılarak programların gelir/gider dengeleri düzeltiler. Kontenjanı artırılamayan, kontenjanı artırılabilirse bile yerleşmesi düşük olduğunda gelirin artmayacağı programlar kapatılmalı, birkaç program birleştirilmeli ya da birkaç meslek yüksekokulundaki programlar birleştirilmelidir.

10 Temmuz 2014 günlü Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 6550 sayılı Araştırma Altyapılarının Kurulmasına Dair Kanun ile üniversitelerin, devlet desteği ile özel bir girişimci gibi veya kamu&özel ortaklığı ile AR-GE merkezlerinin kurulmasının önü açılmıştır. Böylece Türkiye’de yükseköğretim kurumları artık ya araştırma üniversitesi olacak ya da yüksek lise olarak eğitim-öğretime devam edeceklerdir. Bu durumda SDÜ’nün hızlı kararlar alması gerekmektedir. Isparta ilinin de coğrafi özellikleriyle, SDÜ hem bir araştırma üniversitesi hem de tematik bir üniversite olma yolunda ilerlemelidir. SDÜ’nin öğrenci sayısının da artık tepe noktasına ulaştığı gerçeğiyle, artık bina yatırımları yerine, adı geçen Kanunun da yürürlüğe girmesiyle birlikte makine-teçhizat yatırımlarına ağırlık verilmeli ve SDÜ teknolojik dönüşüme hazırlanmalıdır.

6111 sayılı Kanun ile yükseköğretim kurumlarından ders tekrarı ile yükseköğretim kurumlarından ilişkisinin kesilmesinin kaldırılması ve birinci öğretim harçlarının Bakanlar Kurulu Kararı gereği kaldırılması sonucu, kamu hizmetlerinde bedavacılık anlayışının oluşmasıyla beraber, öğrencileri bir rehavetin kaplayacağı, neticesinde de ders takibinin ve kalitenin düşeceği tahmin edilmekte olup; bununla ilgili olarak harçların tekrar geri gelmesi fikri de savunulabilir niteliktedir.

Süleyman Demirel Üniversitesi ve diğer yükseköğretim kurumlarının bütçe uygulamalarına ve finansmanına yönelik yaklaşımlar şu şekilde özetlendiğinde;

- Yükseköğretim faaliyetlerinin bilimsel ve teknolojik AR-GE faaliyetlerine kanallanması sağlanarak gelirlerin artırılması sağlanmalı,
- Üniversite-sanayi işbirliği uygulamaları teşvik edilmeli, bu yöntemle finansman modelleri üzerinde durulmalı ve gerek özel sektör, gerek öğrenciler ve öğretim elemanları ve gerekse de yükseköğretim kurumu

kurumsal kimliğinin kazanımı sağlanmalı; yani kazan-kazan-kazan metodu uygulanmalı,

- Yükseköğretim kurumlarının özel sektör ve diğer kamu kurumlarıyla piyasaya yönelik ortak projeler yapılabilmesi için yasal zemin hazırlanmasına katkıda bulunulmalı,
- Uluslararası hareketlilik faaliyetleri artırılmalı: Bu konuda Türkiye'nin yakın coğrafyasında bulunan İslam ülkelerindeki genç nüfus potansiyelini, yükseköğretim için ABD ve AB ülkeleri yerine kendine çekmesine yönelik eğitim pazarı oluşturulmalı,
- Teknokent faaliyetlerinin aktifleştirilerek, yükseköğretim kurumlarına daha da fazla gelir getirmesinin sağlanması gibi öneriler dikkate alınmalı,
- MYO'larda kadrolu akademik personel dışında, ders ücreti karşılığı sözleşmeli ders veren geçici öğretim elemanlarının görevlendirilmesi sonucunda, kurum bütçesinden yapılacak ödemeler, bütçe ödeneklerini zayıflatmakta, hem de ikinci öğretim ek ders ücreti ödenek miktarları kısa sürede doldurmaktadır. Bu konuyla ilgili olarak acil tedbirler alınması yoluna gidilmeli,
- Akademik personelin özlük hakları düzenlenmesinin yanında, ikinci öğretim mesaisini fiili olarak mesaide duran personel almalıdır. Personel planlaması ile bütçenin kullanımını yapacak idari personel atamalarında liyakat esası göz önünde bulundurulmalı,
- Gelir getirecek yeni programların belirlenmesi (tezsiz doktora, mesleki doktora gibi) olguları dikkate alınmalı,
- Sertifika ve belgelendirme yetkileri ile yükseköğretim kurumlarının daha fazla gelir elde etmeleri sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Aktan, C. C., (2004), “İdeal Bir Üniversite İçin On Temel İlke”, *Nasıl Bir Üniversite içinde (ed. Coşkun Can Aktan)*, İstanbul, Değişim Yayınları.

Akyüz, Y., (1997), *Türk Eğitim Tarihi*, Ankara, Pegem A Yayıncılık.

Anadolu Üniversitesi Yayın Komisyonu, (2004), *Bütçe*, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Arslan, A., (2011), *Türkiye’de Üniversite ve Siyaset*, İstanbul, Paraf Yayınları.

Bilici, N., - Bilici, A., (2011), *Kamu Maliyesi*, Ankara, Seçkin Yayınları.

Bok, D., (2007), *Piyasa Ortamında Üniversiteler Yükseköğretimin Ticarileşmesi*, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Demirer, T., (2006), “Trajikomik Bir Hikâye: Eğitim, Üniversite, YÖK”, *Eğitim, Üniversite, YÖK ve Aydın(lar) içinde (Sibel Özbudun - Temel Demirer)*, Ankara, Ütopya Yayınları.

Demirer, T., (2006), “YÖK-Yek-Pazar Şeytan Üçgeninde Eğitim Soru(n)ları”, *Eğitim, Üniversite, YÖK ve Aydın(lar) içinde (Sibel Özbudun - Temel Demirer)*, Ankara, Ütopya Yayınları.

Doğramacı, İ., (2000), *Günümüzde Rektör Seçimi ve Atama Krizi Türkiye’de ve Dünyada Yükseköğretim Yönetimine Bir Bakış*, Ankara, Meteksan Baskı.

Doğramacı, İ., (2007), *Türkiye’de ve Dünyada Yükseköğretim Yönetimi*, Ankara, Bilkent Üniversitesi Yayınları.

Dölen, E., (2009), *Türkiye Üniversite Tarihi 1, Osmanlı Döneminde Darülfünun 1863-1922*, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Dölen, E., (2010), *Türkiye Üniversite Tarihi 5, Özerk Üniversite Dönemi 1946-1981*, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Gökçe, F., (2009), *Değişme Sürecinde Devlet ve Eğitim*, Ankara, Pegem Akademi Yayınları.

Gözübüyük, A. Ş., (2004), *Yönetim Hukuku*, Ankara, Turhan Kitabevi.

Gülcan, M. G., (2010), *Avrupa Birliği ve Eğitim*, Ankara, Pegem Akademi Yayınları.

Gürüz, K., (2001), *Dünyada ve Türkiye’de Yükseköğretim Tarihçe ve Bugünkü Sevk ve İdare Sistemleri*, Ankara, ÖSYM Yayınları.

Gürüz, K., (2003), *Dünyada ve Türkiye’de Yükseköğretim*, Ankara, ÖSYM Yayınları.

Hatiboğlu, T., (2000), *Türkiye Üniversite Tarihi*, Ankara, Selvi Yayınları.

Karahanogulları, O., (2002), *Kamu Hizmeti (Kavram ve Hukuksal Rejim)*, Ankara Turhan Kitabevi.

Kesik, A., (2003), *Yükseköğrenimde Yeni Bir Finansman Modeli Önerisi*, Ankara, Maliye Bakanlığı APK Kurulu Yayını.

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, (1996), *15. Milli Eğitim Şurası*, İstanbul, MEB Basımevi.

Mutluer, M. K., (2008), *Türkiye’de Yükseköğretimin Başlıca Sorunları ve Sorunlara Çözüm Önerileri*, Ankara, Maliye Bakanlığı SGB Yayını.

Özbudun, S., (2006), “YÖK Mü? Yek Mi? TÜSİAD Modeli Mi? İstemez, Teşekkürler!”, *Eğitim, Üniversite, YÖK ve Aydın(lar) içinde (Sibel Özbudun - Temel Demirer)*, Ankara, Ütopya Yayınları.

Özen, A., (2008), *Performans Esaslı Bütçeleme Sistemi ve Türkiye’de Uygulanabilirliği*, Ankara, Maliye Bakanlığı SGB Yayınları.

Pehlivan, O., (2006), *Kamu Maliyesi*, Trabzon, Derya Yayınları.

Sakaloğlu, N., (1992), *Cumhuriyet Dönemi Eğitim Tarihi*, İstanbul, İletişim Yayınları.

Serter, N., (2008), *21. Yüzyılda İnsan Merkezli Eğitim - Türk Eğitim Sistemi*, İstanbul, Nesnel Yayınevi.

Sertlek, T., (1997), “Bilim ve Emek Süreci”, *Bilim Politikası ve Üniversiteler içinde (ed. Emine AKALIN, Hakan AYDOĞDU, Reşat SARAOĞLU)*, İstanbul, Bağlam Yayınları.

Şahin, O., (2012), *Türkiye’deki Devlet Üniversitelerine Analitik Yaklaşım*, Ankara, Maliye Bakanlığı SGB Yayınları, Yayın No: 2012/421.

Tezcan, M. (1992), *Eğitim Sosyolojisi*, Ankara, Zirve Ofset.

Timur, T., (2000), *Toplumsal Değişme ve Üniversiteler*, Ankara, İmge Kitabevi.

Makaleler

Afşar, M., (2009), “Türkiye’de Eğitim Yatırımları ve Ekonomik Büyüme İlişkisi”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (AÜSBD)*, C: 9, S: 1, ss. 119-134.

Akça, H., (2012), “Yükseköğretimin Finansmanı ve Türkiye İçin Yükseköğretim Finansman Modeli Önerisi”, *Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, C: 19, S:1, ss. 91-104.

Aksaraylı, M. vd., (2007), “Stratejik Planlamaya Dayalı Performans Esaslı Bütçeleme Sisteminin Etkinliğinin Belirleyicileri: Türkiye’de Kamu Kurumlarının Analizi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (S.D.Ü.İ.İ.B.F.) Dergisi*, c. 12, S: 3, ss. 313-326.

Anayasa Mahkemesi, Esas No: 1994/43, Karar No: 1994/42-2.

Aslan, B., (2009), “Çeşitli Ülkelerde Yükseköğretimde Akreditasyon ve Türk Yükseköğretimindeki Gelişmeler”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, C: 42, S: 1, ss. 287-309.

Arslan, M. M. - Bahadır, H., (2007), “Bologna Süreci ve Türkiye”, *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, C: 2, S: 2, ss. 222-229.

Balyer, A. - Gündüz, Y., (2011), “Türk Yükseköğretim Yönetim Sisteminde YÖK İle Yaşanan Paradigmatik Dönüşüm: Vakıf Üniversiteleri Çelişkisi”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S: 31, ss. 69-84.

Baskan, G., A., (2001), “Türkiye’de Yükseköğretimin Gelişimi”, *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C: 21, S: 1, ss. 21-32.

Bayraklı, H. - Ergün, M. - Karataş, S., (2007), “Yükseköğretim Finansman Politikaları Ve Kurum Başarısına Etkisi”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, C: 9, S: 1, ss. 1-29.

Biçerli, M. K., (2011), “Yükseköğretim Sistemimizi İşgücü Piyasasındaki Gelişmeler Paralelinde Yeniden Yapılandırmak Zorundayız”, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, C: 1, S: 3, ss. 122-127.

Çataloluk, C., (2006), “Sıfır Tabanlı Bütçeleme Sistemi ve Türkiye’de Uygulanabilirliği”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S: 16, ss. 229-242.

Çelebi, A. K., - Yalçın, A. Z., (2008), “Kamusal Mallar Teorisinin Değişimi: Bölgesel Kamusal Mallar”, *Celal Bayar Üniversitesi İİBF Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, C: 15, S: 2, ss. 1-18.

Çelik, Z., (2012), “Bologna Süreci’nin Avrupa Yükseköğretim Sistemi Üzerine Etkileri”, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, C: 2, S: 2, ss. 100-105.

Çetin, H. - Taş, S., (2012), “Akdeniz Bölgesi Yükseköğretim Kurumları Stratejik Planlarının DPT Modeline Göre Kıyaslanması”, *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, C: 4, S: 65, ss. 57-67.

Çimen, O., (2012), “Yükseköğretimde Talep-Finansman-Kalite İlişkisi”, *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, C: 3, S: 6, ss. 159-182.

Dayar, H., - Esenkar, Y., (2008), “Analitik Bütçe Sınıflandırma Sistemi İle Tahakkuk Esaslı Devlet Muhasebesinin Uygulanması ve Etkinliği: Maliye Bakanlığı Örneği”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, C: 13, S: 2, ss. 263-294.

Demirbaş, T., (2009), “Devlet Üniversitelerine Ödenek Tahsisinde Yeni Bir Yaklaşım: Performansa Bağlı Ödenek Tahsisi”, *İstanbul Üniversitesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları*, S: 52, ss. 59-75.

Demirel, G., (2001), “Yeni Bütçe Kod Yapısı”, *Bütçe Dünyası*, C: 2, S: 19.

Demiriz, N., (2013), “Darülfünun’dan 2012’ye Yükseköğretimde Ücretli Eğitim”, *VI. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınları, Sakarya, ss. 229-233.

Demirtaş, B., (2008), “Atatürk Döneminde Eğitim Alanında Yaşanan Gelişmeler”, *Gazi Akademik Bakış*, C: 1, S: 2, ss. 155-176.

Dursun, S. - Aytaç, S., (2012), “Üniversite Öğrencilerinin İşgücü Piyasasına Yönelik Beklentileri ve İş Deneyimleri İle Umutsuzluk ve Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma”, *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, C: 10, S: 1, ss. 373-388.

Erdil, E. vd., (2013), “Değişen Üniversite-Sanayi İşbirliğinde Üniversite Örgütlenmesi”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, C: 68, No: 2, ss. 95-127.

Erdoğan, İ., (2001), “Ulusal Kalkınma ve Eğitim İlişkisi”, *Liberal Düşünce Dergisi*, S: 21, ss. 34-39.

Ergen, Z., (2006), “Yükseköğretim Karma Malının Niteliği ve Finansmanı Üzerine”, *Sosyoekonomi Dergisi*, S: 1, ss. 11-24.

Ergen, Z., (2007), “Orta Vadeli Harcama Sistemi Üzerine Kavramsal Bir Yaklaşım”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 16, Sayı: 1, ss. 301-314.

Gölpek, F., (2010), “Yükseköğretimin Finansmanında Fayda-Maliyet Analizi”, *EKEV Akademi Dergisi*, S: 44, ss. 343-352.

Gölpek, F., (2011), “Türkiye’de Adalet İlkesi Bakımından Yükseköğretimde Finansman Politikası: Kim Faydalıyor? Kim Ödüyor?”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C: 11, S: 3, ss. 149-176.

Gölpek, F., (2011), “Türkiye’de Yükseköğretimin Getirileri ve Fiyatı: Tıp Fakültesi Örneği”, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, C: 1, S: 3, ss. 134-141.

Günay, D., (2011), “Türk Yükseköğretiminin Yeniden Yapılandırılması Bağlamında Sorunlar, Eğilimler, İlkeler ve Öneriler - I”, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, C: 1, S: 3, ss. 113-121.

Günay, D. - Günay, A., (2011), “1933’den Günümüze Türk Yükseköğretiminde Niceliksel Gelişmeler”, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, C: 1, S: 1, ss. 1-22.

Güngör Aksu, G., (2014), “ Türkiye’de Yükseköğretim Finansmanı: Önerilen Alternatif Modellerin Karşılaştırılması”, *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, Yıl: 2, C: 2, S: 1, ss. 13-39.

Güngör, H., (2002), “Analitik Bütçe Sınıflandırması ve Yerel Yönetimler”, *Yerel Yönetim ve Denetim Dergisi*, C: 7, S: 8, ss. 26-32.

Güven, İ., (2002), “Yeni Gelişmeler Işığında Yükseköğretimde Yapısal Dönüşümler”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, C: 35, S: 12, ss. 92-110.

Karaarslan, E., (2005), “Kamu Kesimi Eğitim Harcamalarının Analizi”, *Maliye Dergisi*, S: 149, ss. 36-73.

Karacan, A. R., (2004), “Türkiye’de ve Bazı Ülkelerde Yükseköğretim Kurumlarının Temel İşlevi ve Merkezî Düzenlemeye Karşı Üniversitelerin Kurumsal Özerklik Beklentileri”, *Ege Akademik Bakış*, C: 4, S: 12, ss. 1-13.

Kayıran, M., (2013), “Kamu Malları: Piyasa Başarısızlığı Mı Teorilerin Başarısızlığı Mı?”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, C: 68, S: 4, ss. 147-184.

Kavak, Y., (2011), “Türkiye’de Yükseköğretimin Görünümü ve Geleceğe Bakış”, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 2, ss. 55-58.

Kavili Arap, S., (2010), “Türkiye Yeni Üniversitelerine Kavuşurken: Türkiye’de Yeni Üniversiteler ve Kuruluş Gerekçeleri”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 2010, S: 65/1, ss. 1-29.

Kocabıçak, Ü. - Çetintaş, İ., (2011), “Üniversite-Sanayi İşbirliğinde Yeni Bir Yaklaşım: 3 Kazan Metodu”, *Uluslararası Yükseköğretim Kongresi: Yeni Yönelişler ve Sorunlar (UYK-2011) 27-29 Mayıs 2011, İstanbul*, C: 3, ss. 2251-2255.

Koçoğlu, D. - Serinkan, C., (2012), “Türkiye’de Yükseköğretimin Dış Çevre Analizi ve Pamukkale Üniversitesi’nin Rekabet Edebilirliği”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C: 26, S: 2, ss. 39-64.

Kurt, A. İ. - Aksoy, H. H., (2009), “Eğitimde Maliyet: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi’nde Eğitimin Maliyeti Üzerine Bir Araştırma”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, C: 42, S: 2, ss. 1-26.

Meriç, M., (1998), “Türkiye’de Yükseköğretimde Finansman Sorunu”, *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C: 13, S: 1, ss. 49-66.

Namal, Y., (2012), “Türkiye’de 1933-1950 Yılları Arasında Yükseköğretime Yabancı Bilim Adamlarının Katkısı”, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, C: 2, S: 1, ss. 14-19.

Nardalı, S. - Tanyeri, M., (2011), “Yükseköğretimde Markalaşma”, *İşletme Fakültesi Dergisi*, C: 12, S: 2, ss. 309-319.

Nayır, F., (2013), “Eğitimde Kalite Geliştirme Sürecinde Okul Değerlendirmenin Rolü”, *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, C: 11, S: 2, ss. 119-134.

Odabaşı, F. vd., (2010), “Küreselleşen Dünyada Akademisyen Olmak”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (AÜSBD)*, C: 10, S: 3, ss. 127-142.

Okumuş, A., - Duygun, A., (2008), “Eğitim Hizmetinin Pazarlanmasında Hizmet Kalitesinin Ölçümü ve Algılanan Hizmet Kalitesi İle Öğrenci Memnuniyeti Arasındaki İlişki”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (AÜSBD)*, C: 6, S: 1, ss. 17-38.

Oruç, K. O. vd., (2011), “Yükseköğretimde Kaynak Dağılımı Üzerine Bir Değerlendirme: Türkiye’deki Devlet Üniversitelerinin Cari Hizmet Ödenekleri”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, C: 3, S: 4, ss. 19-34.

Özdemir, O., (2006), “Tanzimat’tan Günümüze Modern Eğitim ve Verimlilik”, *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C: 2, S: 32, ss. 100-106.

Özer, M., (2011), “Türkiye’de Yükseköğretimde Büyüme ve Öğretim Üyesi Arzı”, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, C: 1, S: 1, ss. 23-26.

Özer, M., (2012), “Türkiye’de Uluslararası Öğrenciler”, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, C: 2, S: 1, ss. 10-13.

Özsoy, C., (2008), “Türk Yükseköğretim Sisteminin Durumu ve İktisadî Büyüme Performansına Katkısı”, *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C: 1, S: 2, ss. 31-48.

Sakal M.,- Şahin, E. A., (2008), “Kamu Kurumlarında Performans Ölçümü ve Sayıştay Denetimi İlişkisi: Türkiye’deki Düzenlemeler Bakımında Bir Değerlendirme”, *Sayıştay Dergisi*, S: 68, ss. 3-27.

Sakınç, S. - Aybarç Bursalıoğlu, S., (2012), “Yükseköğretimde Küresel Bir Değişim: Girişimci Üniversite Modeli”, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, C: 2, S: 1, ss. 92-99.

Serbest, A. H., (2011), “Yükseköğretimde Neredeyiz? Nereye Gidiyoruz?”, *Elektrik Mühendisliği Dergisi*, S: 442, ss. 64-74.

Sezgin, F. – Kavgacı, H. - Kılınç, A. Ç., (2011), “Türkiye’de Eğitim Yönetimi ve Denetimi Lisansüstü Öğrencilerin Öz Değerlendirmeleri”, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, C: 1, S: 3, ss. 161-169.

Söyler, İ., (2008), “Eğitim Hizmetleri Bağlamında Vakıf Üniversitelerinin Finansal ve Vergisel Sorunları”, *Maliye Dergisi*, S: 154, Ocak-Haziran 2008, ss. 52-76.

Söyler, İ., (2009), “Yükseköğretimin Finansmanı: Yeni Beklentiler ve Hedefler Işığında Normatif Bir Yaklaşım”, *Sayıştay Dergisi*, S: 72, ss. 3-26.

Taban, S. - Kar, M., (2006), “Beşeri Sermaye ve Ekonomik Büyüme: Nedensellik Analizi, 1969-2001”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (AÜSBD)*, C: 6, S: 1, ss. 159-182.

Tanrıkulu, D., (2011), “Türkiye’de Yükseköğretime Erişim: 2025 Yılında Yükseköğretim Talebi Karşılanabilecek Mi?”, *SETA Analiz*, S: 34, ss. 3-43.

Teker, S. - Özer, B., (2012), “Yeni Vakıf Üniversiteleri Kuruluş Yeri Seçimi ve Akademik Alan Odaklanma Önerileri”, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, C: 4, S: 2, ss. 66-93.

Teker, S. - Teker, D., (2012), “Yükseköğretimin Finansmanı: Türkiye İçin Model Önerileri”, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, C: 13, S: 2, ss. 301-314.

Terim, B. - Öztürk, A., (2009), “Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Muhasebe Eğitimine Bakış Açılarının Değerlendirilmesi: Gördes Meslek Yüksekokulunda Bir Uygulama”, *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, C: 7, S: 2, ss. 153-168.

Tosun, E., (2002), “ Bütçe Süreci - Gelişmiş Ülke Örnekleri ve Türkiye Eleştirisi”, *Bütçe Dünyası*, C: 2, S: 13, ss. 3-15.

Tosun, E., (2004), “Program Bütçe ve Program Bütçe Tecrübesi Işığında Yeni Bütçe Anlayışı”, *Bütçe Dünyası*, S: 19, ss. 3-14.

Tösten, R. - Ekinici, İ., (2012), “Japon Eğitim Sisteminde Yükseköğretim”, *The Journal of Academic Social Science Studies (JASSS)*, C: 5, S: 8, ss. 1185-1196.

Ulusoy, K. - Demirtaş, B., (2008), “Osmanlı’nın Son Döneminden Günümüze Mersin’de Eğitim”, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C: 1, S: 1, ss. 107-137.

Yavuz, M., (2012), “Neden Yükseköğretim Reformu?”, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, C: 2, Özel Sayı, ss. 1-5.

Yüksel, S., (2002), “Yükseköğretimde Eğitim-Öğretim Faaliyetleri ve Örtük Program”, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C: 15, S: 1, ss. 361-370.

Diğer Kaynaklar (İnternet, Resmî Belgeler, Yasal Metinler, Akademik Bildiriler, Tezler, Kişisel Görüşmeler)

Acar, İ. A., - Gül, H., (2007), “1980 Sonrasında Kamusal ve Hizmet Sunumunda Yaşanan Dönüşüm”, 22. *Türkiye Maliye Sempozyumu: Mali Yapılanma Sürecinde Stratejik Yönetim ve Sosyal Güvenlik Sisteminin Kamu Maliyesine Etkileri*, Antalya.

ADIM Üniversiteleri İşbirliği Protokolü, (01.08.2014), <http://www.adim.org.tr/sayfa.aspx?s=1>

Alaşahin, M. K., (2007), “Üniversite Bütçelerinin Analizi”, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Denizli.

Anayasa Mahkemesi Kararı, Esas Sayısı: 1994/43, Karar Sayısı: 1994/42-2, http://www.yalova.edu.tr/Files/UserFiles/83/AYM_KARARI-KAMU_HIZMETI.pdf, (04.06.2014).

Arıkan, İ., (2011), “Türk Anayasa Hukukunda Yükseköğretim”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.

Bal, O., *Beşeri Sermaye ve Ekonomik Gelişme*, (29.04.2014), http://akademikpersonel.kocaeli.edu.tr/oguz.bal/bildiri/oguz.bal21.09.2011_19.09.22bildiri.pdf

Balaban, O., (2013), “Analitik Bütçe Sistemi ve Süleyman Demirel Üniversitesinde Bir Uygulama”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta.

Baskan, G. A., (1990), “1750 Sayılı Üniversiteler Kanunu ile 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu’nun Örgüt Yapısı ve Yönetim Süreçleri Açısından Karşılaştırılması”, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara.

Baykul Güvence, S., (2008), “Küreselleşen Dünyada Kalkınma Sürecindeki AB’deki ve Türkiye’deki Eğitim Finansmanının Karşılaştırılması”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.

Bural, İ. N., (2007), “Avrupa Birliği Yükseköğretim Politikaları ve Türkiye (Avrupa Yükseköğretim Alanı, Erasmus ve Türkiye İlişkileri” Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.

Buyrukoğlu, S., (2010), “Yükseköğretim Hizmetinin Finansmanı ve Devlet Üniversitelerinin Performansını Ölçmeye Yönelik Bir Analiz”, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Trabzon.

Çekin, E., SDÜ Strateji Geliştirme Daire Başkanı-Muhasebe Yetkilisi, *Kişisel Görüşme*, (10.06.2014).

Durgun, Ö., (2002), “Küreselleşen Dünyada Kalkınma Süreci Bağlamında Eğitim Harcamaları ve Türkiye Örneği”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul.

Erdem, A.R., *Dünyadaki Yükseköğretimin Değişimi*, (20.09.2013), http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/Ali%20R%C4%B1za%20ERDEM/ERDEM,%20Ali%20R%C4%B1za.pdf

Ergen, H., (1999), “Türkiye’de Yükseköğretim Harcamalarının Analizi ve Yükseköğretimde Maliyetler”, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.

Erguvan, İ. D., (2010), “Vakıf Üniversitelerinin Türkiye Yükseköğretim Sistemine Etkilerinin İncelenmesi”, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul.

Ersun Aydemir, E., (2013). “Yükseköğretimde Fayda-Maliyet Yönlü Bir Yaklaşım: Türkiye Örneği (2002-2006-2010), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir.

Gölpek, F., (2008), “Adalet ve Etkinlik Amaçları Bakımından Yükseköğretimde Finansman Politikası: Türkiye Örneği”, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Bursa.

İlağa, H., (2010), “Vakıf Yükseköğretim Kurumlarının Mali Özerkliği ve Vergilendirilmesi”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.

İlyas, İ. E., (2012), “Yükseköğretimin Finansmanı: Türkiye İçin Model Önerisi”, Kalkınma Bakanlığı Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü (Uzmanlık Tezi), Ankara.

İnandı, Y., (2005), “AB Ülkeleri Eğitim Sistemi ile Türk Eğitim Sisteminde Eğitimin Yönetimi ve Finansmanı”, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul.

Kale, M., *Yükseköğretimin Finansmanı*, (05.10.2013).
http://dokuman.tsadergisi.org/dergiler_pdf/2011/2011-Nisan/4.pdf

Kamu (Devlet) Maliyesi - Bütçe Sistemleri, (18.09.2013),
http://www.ekodialog.com/kamu_maliyesi/butce_sistemleri_performans_program.html

Karaarslan, E., “Kamu Harcamaları ve Kamusal Mal ve Hizmetler”, *Yazı Dizisi* 3, (27.08.2014), <http://www.erkankaraarslan.org/wp-content/uploads/2012/10/25.4.pdf>

Karaarslan, E. – Gülşen, H. - Hastürk, M., (2006), “Kamu Mali Yönetimi ve Devlet Muhasebesi Seminer Ders Notları”, *Güncel Mevzuatı Araştırma ve Eğitim Derneği Eğitim Semineri Belek/Antalya Ağustos 2006*.

Karakaş, E. - Akkoyunlu, P., (1997), “Mali Kriz Göstergeleri (Uluslararası Bir Karşılaştırma), *Türkiye’de Kamu Ekonomisi ve Mali Kriz XII. Türkiye Maliye Sempozyumu 15-17 Mayıs 1997 Belek Antalya*, ss. 17-46.

Karakaş, E., *Bedava Üniversite Ne Demek?*, (04.10.2013),
http://www.zaman.com.tr/yorum_bedava-universite-ne-demek_638808.html

Karakaş, E., *Yükseköğretimin Dönüşümü ve Finansmanı*, (01.10.2013), http://www.zaman.com.tr/yorum_yorum-eser-karakas-yuksekogretimin-donusumu-ve-finansmani_177529.html

Karataş, S., (2006), “Türkiye’de Yükseköğretim Finansman Politikaları ve Kurum Başarısına Etkisi”, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Afyonkarahisar.

Karataş, S., *Avrupa Birliği Ülkelerinde Yükseköğretim Finansman Politikalarına Genel Bir Bakış*, (05.10.2013), <http://www.universite-toplum.org/text.php3?id=385>

Kavili Arap, S., (2006), “Kamu Yönetiminde Yapısal Değişim Süreci ve Üniversiteler”, *Kamu Yönetimi Forumu (KAYFOR) IV*, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.

Küçük, İ., “Kamu Maliyesi Ders Notları”, (27.08.2014), https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=8&cad=rja&uact=8&ved=0CEcQFjAH&url=http%3A%2F%2Fibrahimkucuk.com%2Fakademik%2Fkamumaliyesi.doc&ei=GooDVMqCLabR4QTPz4CwBg&usq=AFQjCNEuUUgDKDIPDS6bqYq_1SD8hgmZqQ&bvm=bv.74115972,d.bGQ

MAKÜ, 2014 Yılı Performans Programı, (17.06.2014), <http://sgdb.mehmetakif.edu.tr/files/2014-yili-performans-programi.pdf>

Maliye Bakanlığı BÜMKO, 2013 Yılı Merkezî Yönetim Bütçe Uygulama Tebliği (Sıra No: 4), (05.07.2014), https://www.google.com/webhp?sourceid=chrome-instant&rlz=1C1GGGE_trTR476TR477&ion=1&espv=2&ie=UTF8#q=2013%20y%C4%B1l%C4%B1%20merkezi%20y%C3%B6netim%20b%C3%BCt%C3%A7e%20uygulama%20tebli%C4%9Fi%20s%C4%B1ra%20no%204

Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü (BÜMKO), (2009), *Performans Programı Hazırlama Rehberi*.

Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü (BÜMKO), *Bütçe Gider-Gelir Gerçekleşmeleri (1924-2012) - Kuruluşlar İtibariyle Bütçe Ödenekleri ve Harcamaları*, (15.04.2014), <http://www.bumko.gov.tr/TR,4461/butce-gider-gelir-gerceklesmeleri-1924-2012.html>

Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü (BÜMKO), *Bütçe-Bütçe Hazırlama Süreci*, (30.10.2013), <http://www.bumko.gov.tr/TR,41/butce-hazirlama-sureci.html>

Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü (BÜMKO), *Öğrenci Katkı Paylarının Devletçe Karşılanmasına İlişkin Uygulama Usul ve Esaslar*, (06.08.2014), <http://www.bumko.gov.tr/Eklenti/6684,ogrkatkipayi.pdf?0>

Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü (BÜMKO), *Öğrenci Katkı Paylarının Devletçe Karşılanmasına İlişkin Uygulama Usul ve Esaslar*, <http://www.bumko.gov.tr/Eklenti/6684,ogrkatkipayi.pdf?0>, (06.08.2014).

Memur Maaş ve Taban Aylık Katsayıları, (28.06.2014), http://www.dialognette.com/PratikBilgiler/Memur-Maa%C5%9F-ve-Taban-Ayl%C4%B1k-Katsay%C4%B1lar%C4%B1_53

Meriç, M., (1995), “Türkiye’de Yükseköğretim Hizmetlerinin Finansmanına Alternatif Yaklaşımlar”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İzmir.

Ocak, A., (2009), “Küresel Yükseköğretim Pazarı ve Güncel Eğilimler”, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.

Ölmez Kıyıcı, G., (2012), “Bologna Süreci: Yükseköğretim Sistemi İçin Bir Fırsat Mı Yoksa Bir Tehdit Mi?”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta.

Öner, M. A., *Yükseköğretimde Finansman Modeli*, (01.10.2013), www.maoner.com.1996-02.universite-finansman.htm

Özel Öğrenci Nedir?, (31.07.2014), <http://yukseklisans.com.tr/ozelogrenci.php>

Piyasa Başarısızlığı - 13. Hafta, Ders Notu, (27.08.2014), https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=8&cad=rja&uact=8&ved=0CEcQFjAH&url=http%3A%2F%2Fwww.acikders.org.tr%2Fpluginfile.php%2F1580%2Fmod_resource%2Fcontent%2F1%2FHAFta_13_Piyasa_BASARISI_ZLIGI.pdf%3Fforcedownload%3D1&ei=vHoEVKyhCNCB7Qa7sYD4Bg&usq=AFQjCNE85lupWNH5iAl87F-IkFUevIwndA&bvm=bv.74115972,d.ZGU

Resmî Gazete, 24.10.1934, *İstanbul Üniversitesi Talimatnamesi*, Sayı: 2837.

Resmî Gazete, 18.06.1946, *Üniversiteler Kanunu*, Sayı: 6336.

Resmî Gazete, 20.07.1961, *Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1961)*, Sayı: 10859.

Resmî Gazete, 06.11.1981, *2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu*, Sayı: 17506.

Resmî Gazete, 13.10.1983, *2914 Sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu*, Sayı: 18190.

Resmî Gazete, 27.11.1992, *3843 Sayılı Yükseköğretim Kurumlarında İkili Öğretim Yapılması, 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bir Ek Madde Eklenmesi Hakkında Kanun*, Sayı: 21418.

Resmî Gazete, 01.07.1996, *Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği*, Sayı: 22683.

Resmî Gazete, 24.12.2003, *5018 Sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu*, Sayı: 25326.

Resmî Gazete, 24.12.2005, *5436 Sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*, Sayı: 26033.

Resmî Gazete, 31.12.2005, *Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliği*, Sayı: 26040.

Resmî Gazete, 26.04.2006, *Kamu İdarelerinin Kesin Hesaplarının Düzenlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik*, Sayı: 26150.

Resmî Gazete, 16.06.2006, *5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu*, Sayı: 26200.

Resmî Gazete, 26.08.2011, *2011-2012 Eğitim-Öğretim Yılında Yükseköğretim Kurumlarında Cari Hizmet Maliyetlerine Öğrenci Katkısı Olarak Alınacak Katkı Payları ve Öğrenim Ücretlerinin Tespitine Dair Karar*, Sayı: 28037.

Resmî Gazete, 25.02.2011, *Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması İle Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun*, Sayı: 27857 (1. Mükerrer).

Resmî Gazete, 29.08.2012, *2012-2013 Eğitim-Öğretim Yılında Yükseköğretim Kurumlarında Cari Hizmet Maliyetlerine Öğrenci Katkısı Olarak Alınacak Katkı Payları ve Öğrenim Ücretlerinin Tespitine Dair Karar*, Sayı: 28396.

Resmî Gazete, *Kamu Haznedarlığı Genel Tebliği*, 11.09.2013, Sayı: 28762.

Resmî Gazete, 30.11.2013, *Yükseköğretim Kurumlarında Yapılacak İkinci Öğretimde Görev Alacak Öğretim Elemanlarına Ödenecek Ders Ücretleri ile Görevli Akademik Yöneticiler ve Öğretim Elemanları ile İdarî Personele Ödenecek Fazla Çalışma Ücretlerine İlişkin Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar*, Sayı: 28837.

Resmî Gazete, 27.12.2013, *2014 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu*, Sayı: 28864 (Mükerrrer).

Resmî Gazete, 08.06.2014, *Yükseköğretim Kurumlarında Yapılacak İkinci Öğretimde Görev Alacak Öğretim Elemanlarına Ödenecek Ders Ücretleri ile Görevli Akademik Yöneticiler ve Öğretim Elemanları ile İdarî Personele Ödenecek Fazla Çalışma Ücretlerine İlişkin Karar*, Sayı: 21954.

Resmî Gazete, 10.07.2014, *6550 Sayılı Araştırma Altyapılarının Kurulmasına Dair Kanun*, Sayı: 29056.

Saruç, N. T., (2011), “Yarı Kamusal Mal Olarak Yükseköğretimin Finansmanı ve Finansman Modellerinin Algılanan Adalet Düzeyi: Sakarya Üniversitesi Paydaş Görüşleri”, *Uluslararası Yükseköğretim Kongresi: Yeni Yönelişler ve Sorunlar*, İstanbul.

Serbest, F., (1997), “Türk Yükseköğretiminde Finansman Politikaları (1984-1994), Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bolu.

Süleyman Demirel Üniversitesi, “Süleyman Demirel Kimdir?”, (10.10.2013), <http://w3.sdu.edu.tr/Tanitim.aspx?tip=Kimdir>

Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta’da Üniversite Çalışmaları, (15.05.2014), <http://w3.sdu.edu.tr/Tanitim.aspx?tip=Tarihce>

Süleyman Demirel Üniversitesi, *SDÜ 2014 Yılı Bütçe Tasarısı*.

Süleyman Demirel Üniversitesi, *Stratejik Plan (2011-2015)*.

T.C. Anayasası (1982), http://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2011.pdf , (02.08.2014).

Toprak, M. - Erdoğan, A., (2013), “Lisansüstü Eğitimde Avrupa Yaklaşımı”, VI. *Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınları, Sakarya.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, (2003), “5018 Sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununun Gerekçesi”, *Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/692)*, Genel Gerekçe.

Türkiye’de Yükseköğrenimin Finansmanı, (20.09.2013), http://ekonomici.blogcu.com/turkiyede-yuksekogrenimin-finansmani/10202315#_ftn48

Vikipedi Dijital Ansiklopedi, *Gayrisafi Millî Hâsıla*, (20.07.2014), http://tr.wikipedia.org/wiki/Gayr%C4%B1saf%C3%AE_mill%C3%AE_h%C3%A2s%C4%B1la

Yaşar, B. B., (2002), “Vakıf Üniversitelerinin Türk Yükseköğretim Sistemindeki İşlevlerinin ve Eğitim Programlarının Değerlendirilmesi”, Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Gaziantep.

Yavuz, M., (2012), “Yükseköğretim Yönetiminde Dönüşüm ve Türkiye İçin Alternatif Model Önerisi”, Kalkınma Bakanlığı Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü (Uzmanlık Tezi), 2012, Ankara.

Yılmaz, F., *Üniversitelerin Finansmanı ve Öğrenci Harçları*, (04.10.2013), <http://www.dunya.com/universitelerin-finansmani-ve-ogrenci-harclari--168458h.htm>

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, *Tarihçe*, (14.04.2014), <http://www.yok.gov.tr/web/guest/tarihce;jsessionid=7F21B057700F965BE86D3303314CE1ED>

Yükseköğretim Kurulu, (2007), “*Türkiye’nin Yükseköğretim Stratejisi*”, Ankara

Yükseköğretim Kurumlarında Uzaktan Öğretime İlişkin Usul ve Esaslar, https://www.yok.gov.tr/documents/10279/34559/uzaktan_ogretim_esas_usul.pdf/b8177cd6-5b3c-407a-9978-f8965419b117 , (04.08.2014).

Yükseköğretim Kurumlarında Yürütülecek Tezsiz Yüksek Lisans Programlarında Uygulanacak Esas ve Usuller, (03.08.2014), <http://sablon.sdu.edu.tr/idari/sgb/mevzuat/MEVZUAT/yuksekogretimmevzuati/esasveusuller/TezsizYuksekLisansProgramlari.htm>

Yükseköğretim Kurumlarında Yürütülen Yaz Okulları Programları Uygulama Esas ve Usuller, <http://www.bumko.gov.tr/TR,1032/esas-ve-usuller.html>, (04.08.2014).

EKLER

EK-1 : Türkiye’de Devlete Ait Yükseköğretim Kurumları

Tablo 13: Türkiye’de Yerleşik Devlete Ait Yükseköğretim Kurumları			
Sıra	Yükseköğretim Kurumu Adı	Kuruluş Yılı	Yer
1	Abant İzzet Baysal Üniversitesi	1992	Bolu
2	Abdullah Gül Üniversitesi	2010	Kayseri
3	Adana Bilim Ve Teknoloji Üniversitesi	2011	Adana
4	Adıyaman Üniversitesi	2006	Adıyaman
5	Adnan Menderes Üniversitesi	1992	Aydın
6	Afyon Kocatepe Üniversitesi	1992	Afyonkarahisar
7	Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi	2007	Ağrı
8	Ahi Evran Üniversitesi	2006	Kırşehir
9	Akdeniz Üniversitesi	1982	Antalya
10	Aksaray Üniversitesi	2006	Aksaray
11	Amasya Üniversitesi	2006	Amasya
12	Anadolu Üniversitesi	1958	Eskişehir
13	Ankara Üniversitesi	1946	Ankara
14	Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi	2013	Ankara
15	Ardahan Üniversitesi	2008	Ardahan
16	Artvin Çoruh Üniversitesi	2007	Artvin
17	Atatürk Üniversitesi	1957	Erzurum
18	Balıkesir Üniversitesi	1992	Balıkesir
19	Bartın Üniversitesi	2007	Bartın
20	Batman Üniversitesi	2007	Batman
21	Bayburt Üniversitesi	2007	Bayburt
22	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	2007	Bilecik
23	Bingöl Üniversitesi	2007	Bingöl
24	Bitlis Eren Üniversitesi	2007	Bitlis
25	Boğaziçi Üniversitesi	1863/1971	İstanbul
26	Bozok Üniversitesi	2006	Yozgat
27	Bursa Teknik Üniversitesi	2010	Bursa
28	Bülent Ecevit Üniversitesi	1992	Zonguldak
29	Celâl Bayar Üniversitesi	1992	Manisa
30	Cumhuriyet Üniversitesi	1974	Sivas
31	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	1992	Çanakkale
32	Çankırı Karatekin Üniversitesi	2007	Çankırı
33	Çukurova Üniversitesi	1973	Adana
34	Dicle Üniversitesi	1773	İstanbul
35	Dokuz Eylül Üniversitesi	1982	İzmir
36	Dumlupınar Üniversitesi	1992	Kütahya
37	Düzce Üniversitesi	2006	Düzce
38	Ege Üniversitesi	1955	İzmir
39	Erciyes Üniversitesi	1978	Kayseri
40	Erzincan Üniversitesi	2006	Erzincan
41	Erzurum Teknik Üniversitesi	2010	Erzurum
42	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	1970	Eskişehir
43	Fırat Üniversitesi	1967/1975	Elazığ
44	Galatasaray Üniversitesi	1992	İstanbul
45	Gazi Üniversitesi	1926	Ankara
46	Gaziantep Üniversitesi	1987	Gaziantep
47	Gaziosmanpaşa Üniversitesi	1992	Tokat
48	Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü	1992	Kocaeli
49	Giresun Üniversitesi	2006	Giresun
50	Gümüşhane Üniversitesi	2007	Gümüşhane
51	Hacettepe Üniversitesi	1967	Ankara
52	Hakkari Üniversitesi	2007	Hakkari
53	Harran Üniversitesi	1992	Şanlıurfa
54	Hitit Üniversitesi	2006	Çorum

55	Iğdır Üniversitesi	2007	Iğdır
56	İnönü Üniversitesi	1975	Malatya
57	İstanbul Medeniyet Üniversitesi	2010	İstanbul
58	İstanbul Teknik Üniversitesi	1453/1933	İstanbul
59	İstanbul Üniversitesi	1773/1944	İstanbul
60	İzmir Katip Çelebi Üniversitesi	2010	İzmir
61	İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	1992	İzmir
62	Kafkas Üniversitesi	1992	Kars
63	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	1992	Kahramanmaraş
64	Karabük Üniversitesi	2007	Karabük
65	Karadeniz Teknik Üniversitesi	1955	Trabzon
66	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi	2007	Karaman
67	Kastamonu Üniversitesi	2006	Kastamonu
68	Kırıkkale Üniversitesi	1992	Kırıkkale
69	Kırklareli Üniversitesi	2007	Kırklareli
70	Kilis 7 Aralık Üniversitesi	2007	Kilis
71	Kocaeli Üniversitesi	1992	Kocaeli
72	Mardin Artuklu Üniversitesi	2007	Mardin
73	Marmara Üniversitesi	1883/1982	İstanbul
74	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	2006	Burdur
75	Mersin Üniversitesi	1992	Mersin
76	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	1882/1982	İstanbul
77	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	1992	Muğla
78	Mustafa Kemal Üniversitesi	1992	Hatay
79	Muş Alparslan Üniversitesi	2006	Muş
80	Namık Kemal Üniversitesi	2006	Tekirdağ
81	Necmettin Erbakan Üniversitesi	2010	Konya
82	Nevşehir Üniversitesi	2007	Nevşehir
83	Niğde Üniversitesi	1992	Niğde
84	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	1975	Samsun
85	Ordu Üniversitesi	2007	Ordu
86	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	1956	Ankara
87	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi	2007	Osmaniye
88	Pamukkale Üniversitesi	1992	Denizli
89	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	2006	Rize
90	Sakarya Üniversitesi	1970	Sakarya
91	Selçuk Üniversitesi	1975	Konya
92	Siirt Üniversitesi	2007	Siirt
93	Sinop Üniversitesi	2007	Sinop
94	Süleyman Demirel Üniversitesi	1992	Isparta
95	Şırnak Üniversitesi	2007	Şırnak
96	Trakya Üniversitesi	1982	Edirne
97	Tunceli Üniversitesi	2007	Tunceli
98	Türk-Alman Üniversitesi	2010	İstanbul
99	Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü	1952	Ankara
100	Uludağ Üniversitesi	1975	Bursa
101	Uşak Üniversitesi	2006	Uşak
102	Yalova Üniversitesi	2007	Yalova
103	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	2010	Ankara
104	Yıldız Teknik Üniversitesi	1911/1982	İstanbul
105	Yüzüncü Yıl Üniversitesi	1982	Van

Kaynak: 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu esas alınarak tarafımızca hazırlanmıştır.

EK-2 : Türkiye’de Vakıflara Ait Yükseköğretim Kurumları

Tablo 14: Türkiye’de Yerleşik Vakıflara Ait Yükseköğretim Kurumları			
Sıra	Yükseköğretim Kurumu Adı	Kuruluş Yılı	Yer
1	Acıbadem Üniversitesi	2007	İstanbul
2	Alanya Hamdullah Emin Paşa Üniversitesi	2011	Antalya
3	Anka Teknoloji Üniversitesi	2013	Ankara
4	Ankara Bilge Üniversitesi	2011	Ankara
5	Atılım Üniversitesi	1996	Ankara
6	Avrasya Üniversitesi	2010	Trabzon
7	Bahçeşehir Üniversitesi	1998	İstanbul
8	Başkent Üniversitesi	1994	Ankara
9	Beykent Üniversitesi	1997	İstanbul
10	Bezm-i Âlem Vakıf Üniversitesi	2010	İstanbul
11	Bursa Orhangazi Üniversitesi	2011	Bursa
12	Canik Başarı Üniversitesi	2010	Samsun
13	Çağ Üniversitesi	1997	Mersin
14	Çankaya Üniversitesi	1997	Ankara
15	Doğuş Üniversitesi	1997	İstanbul
16	Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi	2010	İstanbul
17	Fatih Üniversitesi	1996	İstanbul
18	Gedik Üniversitesi	2011	İstanbul
19	Gediz Üniversitesi	2008	İzmir
20	Haliç Üniversitesi	1998	İstanbul
21	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	2008	Gaziantep
22	Işık Üniversitesi	1996	İstanbul
23	İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	1984	Ankara
24	İpek Üniversitesi	2011	Ankara
25	İstanbul Arel Üniversitesi	2007	İstanbul
26	İstanbul Aydın Üniversitesi	2003	İstanbul
27	İstanbul Bilgi Üniversitesi	1994	İstanbul
28	İstanbul Bilim Üniversitesi	2006	İstanbul
29	İstanbul Esenyurt Üniversitesi	2013	İstanbul
30	İstanbul Gelişim Üniversitesi	2008	İstanbul
31	İstanbul Kemerburgaz Üniversitesi	2011	İstanbul
32	İstanbul Kültür Üniversitesi	1997	İstanbul
33	İstanbul Medipol Üniversitesi	2009	İstanbul
34	İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi	2010	İstanbul
35	İstanbul Şehir Üniversitesi	2008	İstanbul
36	İstanbul Ticaret Üniversitesi	2001	İstanbul
37	İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi	2010	İstanbul
38	İzmir Ekonomi Üniversitesi	2001	İzmir
39	İzmir Üniversitesi	2007	İzmir
40	Kadir Has Üniversitesi	1997	İstanbul
41	Kanuni Üniversitesi	2013	Adana
42	Konya Gıda Tarım Üniversitesi	2013	Konya
43	Koç Üniversitesi	1992	İstanbul
44	KTO Karatay Üniversitesi	2010	Konya
45	Maltepe Üniversitesi	1997	İstanbul
46	MEF Üniversitesi	2012	İstanbul
47	Melikşah Üniversitesi	2008	Kayseri
48	Mevlana Üniversitesi	2009	Konya
49	Murat Hüdavendigar Üniversitesi	2012	İstanbul
50	Nişantaşı Üniversitesi	2012	İstanbul
51	Nuh Naci Yazgan Üniversitesi	2009	Kayseri
52	Okan Üniversitesi	1999	İstanbul

53	Özyeğin Üniversitesi	2007	İstanbul
54	Piri Reis Üniversitesi	2008	İstanbul
55	Sabancı Üniversitesi	1994	İstanbul
56	Sanko Üniversitesi	2013	Gaziantep
57	Selahattin Eyyubi Üniversitesi	2013	Diyarbakır
58	Süleyman Şah Üniversitesi	2010	İstanbul
59	Şifa Üniversitesi	2011	İzmir
60	TED Üniversitesi	2009	Ankara
61	TOBB Ekonomi Ve Teknoloji Üniversitesi	2003	Ankara
62	Toros Üniversitesi	2009	Mersin
63	Turgut Özal Üniversitesi	2009	Ankara
64	Türk Hava Kurumu Üniversitesi	2011	Ankara
65	Ufuk Üniversitesi	1999	Ankara
66	Uluslararası Antalya Üniversitesi	2010	Antalya
67	Üsküdar Üniversitesi	2011	İstanbul
68	Yaşar Üniversitesi	2001	İzmir
69	Yeditepe Üniversitesi	1996	İstanbul
70	Yeni Yüzyıl Üniversitesi	2009	İstanbul
71	Yüksek İhtisas Üniversitesi	2011	Ankara
72	Zirve Üniversitesi	2009	Gaziantep

Kaynak: 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu esas alınarak tarafımızca hazırlanmıştır.

EK-3 : Türkiye’de Vakıflara Ait Meslek Yüksekokulları

Tablo 15: Türkiye’de Yerleşik Vakıflar Tarafından Açılan MYO’lar			
Sıra	Yükseköğretim Kurumu Adı	Kuruluş Yılı	Yer
1	Plato Meslek Yüksekokulu	2009	İstanbul
2	Beykoz Lojistik Meslek Yüksekokulu	2008	İstanbul
3	İstanbul Şişli Meslek Yüksekokulu	2012	İstanbul
4	İstanbul Kavram Meslek Yüksekokulu	2007	İstanbul
5	Kapadokya Meslek Yüksekokulu	2005	Nevşehir
6	Adıgüzel Meslek Yüksekokulu	2012	İstanbul
7	Faruk Saraç Tasarım Meslek Yüksekokulu	2010	Bursa
8	Avrupa Meslek Yüksekokulu	2010	İstanbul
Kaynak: http://www.yok.gov.tr/web/guest/diger-yuksekogretim-kurumlari1 ve ilgili MYO’ların internet sayfalarından bilgiler esas alınarak tarafımızca hazırlanmıştır.			

EK-4 : Türkiye’de Diğer Yükseköğretim Kurumları

Tablo 16: Türkiye’de Yerleşik Askeri Yükseköğretim Kurumları			
Sıra	Yükseköğretim Kurumu Adı	Kuruluş Yılı	Yer
1	Gülhane Askeri Tıp Akademisi	1898	Ankara
2	Hava Harp Okulu Komutanlığı	1951	İstanbul
3	Kara Harp Okulu Komutanlığı	1834	Ankara
4	Deniz Harp Okulu Komutanlığı	1773	İstanbul
Kaynak: http://www.yok.gov.tr/web/quest/diger-yuksekogretim-kurumlari1 ve ilgili Harp Okullarının internet sayfalarından bilgiler esas alınarak tarafımızca hazırlanmıştır.			

Tablo 17: Türkiye’de Yerleşik Emniyet Teşkilatına Bağlı Yükseköğretim Kurumları			
Sıra	Yükseköğretim Kurumu Adı	Kuruluş Yılı	Yer
1	Polis Akademisi	1937	Ankara
Kaynak: http://www.yok.gov.tr/web/quest/diger-yuksekogretim-kurumlari1 ve ilgili Akademinin internet sayfasından bilgiler esas alınarak tarafımızca hazırlanmıştır.			

Tablo 18: Türkiye’de Yerleşik Olmayan KKTC Yükseköğretim Kurumları			
Sıra	Yükseköğretim Kurumu Adı	Kuruluş Yılı	Yer
1	Doğu Akdeniz Üniversitesi	1979	Mağusa/KKTC
2	Girne Amerikan Üniversitesi	1985	Girne/KKTC
3	Lefke Avrupa Üniversitesi	1990	Lefke/KKTC
4	Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi	1997	Lefkoşa/KKTC
5	Yakın Doğu Üniversitesi	1986	Lefkoşa/KKTC
6	Akdeniz Karpaz Üniversitesi	2012	Lefkoşa/KKTC
Kaynak: http://www.yok.gov.tr/web/quest/diger-yuksekogretim-kurumlari1 ve ilgili Yükseköğretim Kurumlarının internet sayfalarından bilgiler esas alınarak tarafımızca hazırlanmıştır.			

Tablo 19: Türkiye’de Yerleşik Olmayan Özel Statülü Devlet Yükseköğretim Kurumları			
Sıra	Yükseköğretim Kurumu Adı	Kuruluş Yılı	Yer
1	Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi	1992	Türkistan/ Kazakistan
2	Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi	1995	Bişkek/ Kırgızistan
Kaynak: http://www.yok.gov.tr/web/quest/diger-yuksekogretim-kurumlari1 ve ilgili Yükseköğretim Kurumlarının internet sayfalarından bilgiler esas alınarak tarafımızca hazırlanmıştır.			

EK-5 2014 Yılı Merkezî Yönetim Bütçesi İçinde Yükseköğretim Kurumları

Tablo 20: 2014 Yılı Merkezî Yönetim Bütçesi İçinde Yükseköğretim Kurumları				
Üniversite Adı	2.193.536.000	2.259.343.000	65.807.000	% 3,00
	03 - Mal ve Hizmet Alımları			
	2013	2014	Artış Tutarı	Artış Oranı
Ankara Üniversitesi	52.663.000	54.243.000	1.580.000	% 3,00
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	62.846.000	64.732.000	1.886.000	% 3,00
Hacettepe Üniversitesi	65.969.000	67.949.000	1.980.000	% 3,00
Gazi Üniversitesi	66.775.000	68.778.000	2.003.000	% 3,00
İstanbul Üniversitesi	123.487.000	127.192.000	3.705.000	% 3,00
İstanbul Teknik Üniversitesi	52.238.000	53.805.000	1.567.000	% 3,00
Boğaziçi Üniversitesi	31.166.000	32.101.000	935.000	% 3,00
Marmara Üniversitesi	51.191.000	52.727.000	1.536.000	% 3,00
Yıldız Teknik Üniversitesi	29.115.000	29.989.000	874.000	% 3,00
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	9.433.000	9.716.000	283.000	% 3,00
Ege Üniversitesi	54.940.000	56.588.000	1.648.000	% 3,00
Dokuz Eylül Üniversitesi	33.783.000	34.797.000	1.014.000	% 3,00
Trakya Üniversitesi	22.578.000	23.255.000	677.000	% 3,00
Uludağ Üniversitesi	51.591.000	53.139.000	1.548.000	% 3,00
Anadolu Üniversitesi	64.650.000	66.590.000	1.940.000	% 3,00
Selçuk Üniversitesi	59.363.000	60.790.000	1.427.000	% 2,40
Akdeniz Üniversitesi	36.832.000	37.937.000	1.105.000	% 3,00
Erciyes Üniversitesi	31.989.000	32.948.000	959.000	% 3,00
Cumhuriyet Üniversitesi	26.425.000	27.218.000	793.000	% 3,00
Çukurova Üniversitesi	37.786.000	38.919.000	1.133.000	% 3,00
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	28.169.000	29.014.000	845.000	% 3,00
Karadeniz Teknik Üniversitesi	34.986.000	36.036.000	1.050.000	% 3,00
Atatürk Üniversitesi	58.089.000	59.832.000	1.743.000	% 3,00
İnönü Üniversitesi	28.418.000	29.271.000	853.000	% 3,00
Fırat Üniversitesi	29.574.000	30.461.000	887.000	% 3,00
Dicle Üniversitesi	32.091.000	33.054.000	963.000	% 3,00
Yüzüncü Yıl Üniversitesi	26.951.000	27.760.000	809.000	% 3,00
Gaziantep Üniversitesi	25.036.000	25.787.000	751.000	% 3,00
İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	8.121.000	8.364.000	243.000	% 2,99
Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü	7.617.000	7.845.000	228.000	% 2,99
Harran Üniversitesi	17.785.000	18.319.000	534.000	% 3,00
Süleyman Demirel Üniversitesi	32.633.000	33.612.000	979.000	% 3,00
Adnan Menderes Üniversitesi	19.372.000	19.953.000	581.000	% 3,00
Bülent Ecevit Üniversitesi	21.933.000	22.591.000	658.000	% 3,00
Mersin Üniversitesi	20.452.000	21.065.000	613.000	% 3,00
Pamukkale Üniversitesi	21.827.000	22.482.000	655.000	% 3,00
Balıkesir Üniversitesi	19.797.000	20.391.000	594.000	% 3,00
Kocaeli Üniversitesi	37.511.000	38.636.000	1.125.000	% 3,00
Sakarya Üniversitesi	36.071.000	37.771.000	1.700.000	% 4,71
Celal Bayar Üniversitesi	25.476.000	26.240.000	764.000	% 3,00
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	18.026.000	18.566.000	540.000	% 3,00
Mustafa Kemal Üniversitesi	20.579.000	21.196.000	617.000	% 3,00
Afyon Kocatepe Üniversitesi	21.005.000	21.635.000	630.000	% 3,00
Kafkas Üniversitesi	17.727.000	18.259.000	532.000	% 3,00
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	23.882.000	24.598.000	716.000	% 3,00
Niğde Üniversitesi	12.688.000	13.069.000	381.000	% 3,00
Dumlupınar Üniversitesi	22.869.000	23.555.000	686.000	% 3,00
Gaziosmanpaşa Üniversitesi	18.396.000	18.330.000	-66.000	-% 0,36
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	21.722.000	22.374.000	652.000	% 3,00
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	18.667.000	19.227.000	560.000	% 3,00

Kırıkkale Üniversitesi	15.575.000	16.042.000	467.000	% 3,00
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	23.108.000	23.801.000	693.000	% 3,00
Galatasaray Üniversitesi	12.573.000	12.950.000	377.000	% 3,00
Ahi Evran Üniversitesi	11.933.000	12.291.000	358.000	% 3,00
Kastamonu Üniversitesi	11.186.000	11.522.000	336.000	% 3,00
Düzce Üniversitesi	13.025.000	13.416.000	391.000	% 3,00
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	14.971.000	15.420.000	449.000	% 3,00
Uşak Üniversitesi	12.217.000	12.584.000	367.000	% 3,00
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	13.223.000	13.620.000	397.000	% 3,00
Namık Kemal Üniversitesi	14.981.000	15.431.000	450.000	% 3,00
Erzincan Üniversitesi	10.459.000	10.773.000	314.000	% 3,00
Aksaray Üniversitesi	9.247.000	9.524.000	277.000	% 3,00
Giresun Üniversitesi	15.074.000	15.526.000	452.000	% 3,00
Hitit Üniversitesi	9.315.000	9.595.000	280.000	% 3,01
Bozok Üniversitesi	11.567.000	11.914.000	347.000	% 3,00
Adıyaman Üniversitesi	11.294.000	11.632.000	338.000	% 2,99
Ordu Üniversitesi	10.467.000	10.781.000	314.000	% 3,00
Amasya Üniversitesi	8.805.000	9.069.000	264.000	% 3,00
Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi	8.258.000	8.506.000	248.000	% 3,00
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi	9.703.000	9.994.000	291.000	% 3,00
Sinop Üniversitesi	7.260.000	7.478.000	218.000	% 3,00
Siirt Üniversitesi	8.878.000	9.144.000	266.000	% 3,00
Nevşehir Üniversitesi	8.502.000	8.757.000	255.000	% 3,00
Karabük Üniversitesi	15.165.000	15.620.000	455.000	% 3,00
Kilis 7 Aralık Üniversitesi	8.363.000	8.613.000	250.000	% 2,99
Çankırı Karatekin Üniversitesi	11.648.000	11.998.000	350.000	% 3,00
Artvin Çoruh Üniversitesi	7.974.000	8.213.000	239.000	% 3,00
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	9.972.000	10.272.000	300.000	% 3,01
Bitlis Eren Üniversitesi	8.356.000	8.607.000	251.000	% 3,00
Kırklareli Üniversitesi	10.446.000	10.760.000	314.000	% 3,01
Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi	8.222.000	8.468.000	246.000	% 2,99
Bingöl Üniversitesi	7.036.000	7.247.000	211.000	% 3,00
Muş Alparslan Üniversitesi	8.866.000	9.132.000	266.000	% 3,00
Mardin Artuklu Üniversitesi	8.496.000	8.751.000	255.000	% 3,00
Batman Üniversitesi	8.238.000	8.485.000	247.000	% 3,00
Ardahan Üniversitesi	6.309.000	6.498.000	189.000	% 3,00
Bartın Üniversitesi	6.614.000	6.813.000	199.000	% 3,01
Bayburt Üniversitesi	6.506.000	6.701.000	195.000	% 3,00
Gümüşhane Üniversitesi	11.810.000	12.164.000	354.000	% 3,00
Hakkari Üniversitesi	6.773.000	6.976.000	203.000	% 3,00
Iğdır Üniversitesi	6.889.000	7.096.000	207.000	% 3,00
Şırnak Üniversitesi	5.306.000	5.465.000	159.000	% 3,00
Tunceli Üniversitesi	6.295.000	6.484.000	189.000	% 3,00
Yalova Üniversitesi	6.359.000	6.550.000	191.000	% 3,00
Türk Alman Üniversitesi	4.938.000	5.086.000	148.000	% 3,00
Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	5.984.000	6.163.000	179.000	% 2,99
Bursa Teknik Üniversitesi	5.000.000	5.150.000	150.000	% 3,00
İstanbul Medeniyet Üniversitesi	5.111.000	5.264.000	153.000	% 2,99
İzmir Katip Çelebi Üniversitesi	6.310.000	6.499.000	189.000	% 3,00
Necmettin Erbakan Üniversitesi	11.719.000	12.424.000	705.000	% 6,02
Abdullah Gül Üniversitesi	4.937.000	5.085.000	148.000	% 3,00
Erzurum Teknik Üniversitesi	5.013.000	5.163.000	150.000	% 2,99
Adana Bilim Ve Teknoloji Üniversitesi	4.970.000	5.120.000	150.000	% 3,02
Kaynak: BÜMKO e-bütçe sisteminden alınan verilerle tarafımızca hazırlanmıştır.				

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler :

Adı ve Soyadı : Naif Fıratcan Çınar

Doğum Yeri ve Yılı : Dinar - 1988

Medeni Hali : Bekâr

Eğitim Durumu :

Lisans Öğrenimi : Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
Maliye Bölümü (2006-2010)

Yüksek Lisans Öğrenimi : Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı (2011-...)

Yabancı Diller Düzeyi :

1. İngilizce, İleri Seviyede (KPDS-70)

İş Deneyimi :

1. Finansbank Ege Bölge Müdürlüğü Ticari Bankacılık-Stajyer (2009)

2. Adalet Bakanlığı Özel Kalem Müdürlüğü-Memur (2010-2011)

3. Süleyman Demirel Üniversitesi Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı Mali Hizmetler
Uzman Yardımcısı (2011-...)

Bilimsel Yayınlar ve Çalışmalar :

1. The New Face of Fiscal Auditing Within the Framework of the New Amendments Which Related to Turkish Court of Accounts' (TCA) in Turkey, International Interdisciplinary Conference May 12-15 2013 Venice/Italy, Assoc. Prof. Serpil AĞCAKAYA, Ph. D - N. Fıratcan ÇINAR, Assistant Specialist for Financial Services.

2. System of Higher Education Budget Financing, 6th International Social Sciences Conference in Balkans June 8-12 2014 Comrat/Moldova, Assoc. Prof. Serpil AĞCAKAYA, Ph. D - N. Fıratcan ÇINAR, Assistant Specialist for Financial Services.